

قىزىل صحىفه نر

(كىتابدان سىچىلمىش يازىلار)

آذربايجان خالقى نىن مىلى آزادلىق يولوندا موبارىزه سى
تارىخىندن

مىر جعفر پىشه ورى

آذربايجان دموكرات فىرقه سى مركزى كومىته سىنىن صدرى و
آذربايجان مىلى حوكومتى نىن باش وزىرى

تبرىز علميه مطبعه سى 1324.- 1946

ايكىنجى بؤلوم

(دورد بؤلومده حاضىرلايان: آچىق سوز)

ايکينجی بۆلۈمۈنۈن ديزینی
(دۆرد بۆلۈمدە حاضر لايان: آچيق سۆز)

بیرینجی کونقره میز

موختاریت مسالەسی و انجۈمن ایالتی

مرانامەمیز

فیرقە کونقرەسی خالقیمیزین لیاقتینی ایثبات ائتدی

کونقرەنین ایکینجی گونونون گوزاریشی

یئنه ده مالیک و رعیت مسالەسی

وطن دیلی

هر ایش اوز و اختیندا

آذربایجان یاتمامیشدیر

آذربایجان دموکرات فیرقەسینین مرانامەسی

موقدیمه

عومومی سیاسی مسالەلر

ایقتیصادی و تیجارت مسالەلری حاقیندا

فلاحت حاقیندا

خالق ماعاریفی حاقیندا

خالق صحیەسی

ادبیات، اینجه صنعت و مطبوعات

میلی مسالە

محکمه ایشلری

آرتئش حاقیندا

تهران بارماغی

هؤویت هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلمز

ایفتز آمیز تئلئقرافی کیم ایضا ائتمیشدیر؟

چاغریلمامیش قوناقلار بیلمه لیدیرلر

اينتيخابات فرمانيې خالقيميز اوزو صادير انتمهليدير
آذربايجان اوتوز ايل بوندان اولكي مؤوقعيني توتماليدير

دؤولت موقتدر يعني چه؟

حقيقي سياسي ايشچيلر تربيه انتمهلي

هارا گنديرسيز دورون!

كور دوستان دموكرات فيرقهسي نين بيرينجي كونقرهسي

گونون وظيفهلري

فيرقهميزين شهر كونفرانسي موناسبيتيله

حوزهلر فيرقهنين اساسيدير

گونون مسالهسي حاقيندا

دردي دئير چارهني دانيرلار

مصنوعى تعصوب

خالق اوز باشينا چاره اندير

دوشمنين حيله سيني آنلاماق لازيمدير

ايكينجي دؤورهنين شوعارلاري

آذربايجانين ثروتي آذربايجاندا قالماليدير

كارلار انشيتسين، كورلار دا گؤرسون

بيز اوز آنا ديليميزده اوخومالي بيق

بیرینجی کونقره میز

بیرینجی کونقره میز سه‌شنبه گونو باشلابیر. بو کونقره فیرقه بیناسینین پایاسی اولدوغو اوچون اونون قرارلارینا آرتیق درجه دیقت ائتمک لازیمدیر.

کونقره میز فیرقه صفلرینه داخل اولان مینلرجه زحمتکش و سایر طبقه‌لرین نوماینده‌لرینین بیغینجاغیدیر. اونا گوره میلی آز ادلیق و دموکراتیزم اساسلاری اوستونده فعالیتینه داوام ائدهجکدیر.

کونقره میز گلن نوماینده‌لر ایران ایستقلالیت و تمامیتینه علاقه دار اولدوقلاری حالدا آذربایجانین خصوصیاتینی نظره آلیب انجومن ایالتی و ویلایتی‌نین تاخیرسیز بیر صورتده دعوت ائدیلمه‌سی ایله محلی ایختیارات و داخلی آز ادلیغیمیزی قانون اساسی اوزرینده تامین ائتمک کیمی بؤیوک بیر مسالهنی حل ائدهجکلر.

آز ادلیق و دموکراتیک دوشمنلری فیرقه‌میزین سریع پیشرفتیندن وحشته دوشوب علنیه‌میزه گنیش تیباغیات باشلامیشلار. بونلار صفلریمیزه سئل کیمی آخیب گلن خالقین فیکرینی زهرلهمک یولوندا هنج بیر ردالندن گئری دورمورلار. یالانچی مجلس نوماینده‌لری و عؤمورلرینی اولدن آخیرا قدر اوغورلوق و زحمتکشلر قانینی سورماقلا صرف ائدن موقاطعه‌کارلار ایله بیزی داخلی و خارجی موستبیلره و اونلارین ایفتیرا و توهملرینه جاواب وئرمگه صرف ائتمه‌یه‌جگیک. بیزیم جاوابیمیز عمل و ایش اولمالیدیر.

فوحشلر و ناسزلار نه قدر آرتارسا بیزیم فعالیتیمیز اون قات اوندان شدید اولمالیدیر. بیزی بنش- اوچ نفر ماجراجو آدلاندیرماقلا حقیقتین اوستونو اؤرتمک ایستهنلر قوی فیرقه‌میزین اطرافینا توپلانان خالق دستهلرینی گؤروب تیترسینلر. دوشمنلرین حمله‌سی صفلریمیزی داها دا مؤحکم‌لندیره‌جکدیر.

شوعارلاریمیز مرموز و گیزلی دئییلدیر.

وطنیمیزی گیزلی صورتده بیگانه‌لره ساتانلارین بیزیم آز ادلیق حرکاییمیزی چیرکلندیرمک‌لری چوخ طبیعیدیر. کونقره میز بو فیتنه‌انگیز سؤزلرین فیرقه ایچریسینه یول تاپا بیلیمه‌سینین قاباغینی آلماق اوچون اساسی تدبیرلر گؤرمه‌جکدیر.

آذربایجانا، فقط کندی سویماق و پول و شاللاق گوجو ایله نوماینده اولماقدان باشقا علاقه سی اولمایان و اورانین ثروتینی بیغیشدیریب آمریکا‌یا گؤندرن خاینلر قوی فیرقه‌میز ایله آچیق موباریزه‌یه گیریشسینلر، و اونلاردان گؤزلهنیر چونکی دموکرات فیرقه‌سی اونلارین بیر داها پول و شاللاق گوجو ایله وکیل چیخمالارینا آخیر قویدو.

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان» شماره 7، مهر 9، اکتوبر 1.)

موختاریت مساله سی و انجومن ایالتی

تئهرانین داد-فریادی یئرسیزدیر. بو داد-فریاد ایران میلیتی‌نین دئییل، مملکتین آثارتیندن سو-ایستیفاده ائدنلریندیر کی، هووچولوقلا، بیزیم باشلادیغیمیز میلی ایشی اثرسیز قویماق ایسته‌ییرلر. دموکراتیک بیر اولکده احزاب و عقاید آز ادیر. احزاب اوز فیکیر و عقیده لرینی ایسته‌دی‌ک‌لری کیمی یازیب اینتیشار وئره بیلرلر. بو گونه قدر وطنیمیزین فئدراتیو و یا خودموختار ایالتلریندن تشکیل ائدیلمه‌سی مساله‌سی‌نین اوز مرانامه‌لرینده یازان جمعیتلر آز اولمامیشدیر. حتا سنئید ضیبانین شعائری-میلی آدی آلتیندا یازیب اینتیشار وئردیگی اعلامیه‌ده آچقدان-آچیغا ایرانین موعهید دؤولت‌لر حالینا سالینماسی ایرملی سورولموشدو. بو گون بیزیم ایالت انجومن و اسیطه‌سی ایله داخلی ایختیاراتیمیزین تامین ائدیلمه‌سی شوعارینی آذربایجانین ایراندان آیریلماسی آدلاندیران یالانچی مجلس نوماینده‌لری او گون بیر

کلمه ده اولسون بو خصوصدا دانیشمادیقلاری حالدا، بو گون ریپاکار دول آروادلار کیمی گؤز یاشی توکمگه باشلامیشلار. بس گورونور مطلبین کؤکو آیری یئردهدیر.

اونلار ایالت انجونی یا آذربایجان دیلیندن وحشت ائتمیرلر. اونلاری قورخویا سالان بویوک آزادلیق مساله سی دیر. اونلار تاریخین تکراریندان وحشته دوشوشلر. اونلار قورخورلار آذربایجان مشروطه آدیغی کیمی اونودیر یلمگه قیام ائتسین. اونلار قورخورلار آذربایجان دموکرات فیر قهسی اونلارین زور و پول واسیطه سی ایله نوماینده چیخمالارینا خاتمه قویسون.

بو تصادوفو دئییل، علنیهمیزه اعلامیه صادیر ائدن خاینلر آذربایجانین ثروت و سامانینی تئهرانا چکیب آپار انلاردیر.

بیز اینکار ائتمیریک، الیمیزه قودرت دوشرسه آذربایجانلی ترک ائدیپ تئهرانا و یا آیری شهرلرده آذربایجانین گوندن-گونه گئنیشلنمکه اولان آزادلیق حرکتینا موخالیفت ائدن خاینلرین املاکینین موصادیره اولونوب میلّت ایختیارینا وئر یلمه سینی تامین ائده جه ییک.

بو تزه بیر ایش دئییلدیر. بویوک فرانسای ائتیلابی بونو بوتون دونیایا اؤیر تمیشدیر.

خالقین دسترنجی ایله توپلانمیش ثروت اونون آزادلیغی علنیهمیزه صرف ائدیله بیلمز و بونا یول وئرمک خیانتدیر. فیر قه میزین بو شو عارینی مولکیت علنیهمیزه تعبیر و تفسیر ائدنلرین موغریض و فیتنه کار اولدوغو معلومدور. تورپاق مساله سی و یئر ایصلاحتی بوتون موترقی دؤولترین برنامه سینی تشکیل ائدیگی حالدا، بیر فیر قه نی کندلیبه حیمایت ائتمکه موقصیر حساب ائتمک اولماز.

اگر اعلا حضرت شاه ایله رویئر موخبرینین موصاحبه سی دوغرو ایسه، اگر شاه یئر بؤلگوسونو شخصن مئیدانا اتمیش اولسا و بو تبلیغات اوچون و نوفوذ قازانماق اوچون دئییلمه میس اولسا، اونداسی سیاسی بیر فیر قه نین آزادلیق اوچون و وطنین ترقی سی اوچون پیشنهاد ائدیگی ایجتیماعی تدبیرلری نییه گرک سو-تعبیر ائدلسین؟ تزه بئش نفر موستبیدین یاخا پاره ائتمهلرینین نه اهمیتی اولای بیلر!

بیز اؤز آچیق و آیدین شو عارلاریمیز ایله نه تک آذربایجانین بلکه بوتون ایراندا یاشایان 15 میلیونلوق جامعاتین آزادلیغینی تامین ائتمک یولونا قدم قویموشوق. بو عالی و موقدس مقصده چاتماق اوچون بوتون آذربایجان خالقی بیزیم آرخامیزجا گنده جکدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 18، مهر 10، اکتیابر 2.)

مرامنامه میز

کونقره نین ایکینجی گونو باشدانباشا فیر قه مرامنامه سی نین اطرافیندا کئچدی. نوماینده لر اساس ماده اوزرینده چوخ شدید علاقه ایله بحث ائدیله ر. 48 ماده دن عیبارت اولان بو بویوک مرامنامه ده ایجتیماعی، سیاسی، ایقتیصادی، فرهنگی و مدنی حیاتی میزین یئنین قورولماسی، اولکه میزین ان موترقی و متجدید بیر اولکه حالینا سالیتماسی اوچون اساس و عملی تدبیرلر گؤستر یلمیشدی. کونقره اونو شدید موذاکیره دن سونرا موختصر تغیرات ایله مو تفریق اوررای اولاراق قبول ائتدی.

میلی موختاریت، دیل آزادلیغی و بیر ده تورپاق مساله سی چوخ حرارتله موذاکیره ائدیله دی. نوماینده لر بو مساله لرین تامامیله آچیلیب ائلا دیلماسینی اؤز سواللاری و چیخیشلاری ایله اورتایا سوروب، نهایت بیر چوخ تغیر ائتان سونرا قبول ائدیله ر.

نوماینده لر میز مرامنامه میزین تکمیل لشمه سی اوچون الیدن زیاده تکلیف یاز میشدیلار. بونلارین بعضیلریندن ایستیفاده اولوندو. بعضیسی ایسه کیفایت قدر ایضاح ائدیله کدن سونرا رد ائدیله دی.

کونقره میز مرامنامه کیمی اساس و موهوم مساله نی اؤز آنا دیلیمیزده موذاکیره ائتدی و گؤستردی کی، دیلیمیز شعیر و ادب دیلی اولدوغو کیمی، سیاسی، ایجتیماعی و دؤولتی مساله لری حل ائتمکه آر تیق درجه یارارلی بیر دیلدیر.

مرانامه‌میزین رسمی صورتده قبول ائدیلمه‌سی ایله فیرقه اوزونون یولونو تاپدی، دندی- قودولارا سون قویدو. اگرچه موراجیعتنامه‌میز بو واختا قدر مرانامه یئرینده ایشله‌نیلیر، تزه عوضولر اونون اساسینی قبول ائتمکله فیرقه سیرالارینا داخیل اولابیلردی. لاکین بو کافی دئییلدیر. مرانامه‌سیز فیرقه اولابیلمزدی. بوندان سونرا بو نوقصان تامامیله آرادان قالخیر. کیم فیرقه‌یه گیرمک ایسترسه اولجه مرانامه‌میزی قبول ائدیر، سونرا درخاست وئریب عوضو اولور.

بیز دفعه لرله یازمیشیق: کیم ایفتیخار ائدرسه گلیب فیرقه‌میزه یازیلا بیلر. موترددید و ایکی اوزلو، قورخاق و بیر آیاهی موستبیدلر یاتیندا، او بیری آیاهی آزادیخاھلار اطرافیندا اولان سوست عونصور آداملارا بیزیم هئچ بیر صورتده احتیاجیمیز یوخدور.

مرکزده و شهرلرده تشکیلات ایشی ایله مشغول اولانلارین وظیفه‌سی بو گوندن سونرا آسانلاشیر. اونلار بیر کیمسه ایله بحث ائتمیه‌جک، شوبه‌لی آداملارین نازینی چکمک ایله واختلارینی ایتیرمیه‌جکلر. کیم مرانامه‌میزی قبول ائدرسه بویورسون، گۆرموز اوستونده یئری واردیر. کیم اوزونون شخصی سلیقه‌سینی بیزه قبول ائدیرمک فیکرینده ایسه، بویوروب گنده بیلر، دئییب تشکیلات ایشلرینی آپاراجاق هدف و مقصدیمیزه یئنیشمکدن اوترو باشلادیغی بؤیوک ایشی تعقیب ائده‌جکدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 21، مهر 13، اکتیابر 5.)

فیرقه کونقره‌سی خالقیمیزین لیاقتینی ایثبات ائدی

کونقره‌میزین آذربایجانین ان گۆرکملی سیمالاریندان تشکیل تاپمیش اولدوغو ثابت ائدیر کی، یئرلرده خالقین گۆزه گۆرونن، باشیلین و آدلی- سانلی قیسمی فیرقه‌میزین اطرافینا توپلانماقدادیر. اولینجی جلسده کونقره‌نین ایچری اوزو تامامیله آشکارا چیخدی. سلماس نوماینده‌سی آگاهی موکرم الملک، ماکو نوماینده‌سی آگاهی موراد بیات ماکو، اردبیل نوماینده‌سی آگاهی حسن جودت، سراب نوماینده‌سی آگاهی هاشیمی‌نین معنالی نیطقلری گۆستریر کی، کونقره موراجیعتنامه‌میزی ایمان و عقیده اوزره قبول ائدنلردن تشکیل اولونموشدور.

«بیز ایران و آذربایجانین نیجاتینی بو فیرقه‌نین بایراغی آلتیندا گۆروروک. اونون موقدس شوعارلارینی حیاتا کئچیرمک اوچون جانیمیز، مالیمیز و ناموسوموز ایله موباریزه ائده‌جک بیک».

بو ایدی شهرلریمیزدن گلن نوماینده‌لرین آخیر سۆزو. مخصوصن آگاهی موکرم الملکون دیل مساله‌سی حاقیندا سؤیله‌دیگی منطیقی و متین سۆزلری خالقین آنا دیلیمیزه اولان توجه و علاقه‌سینی چوخ گۆزل صورتده آشکارا چبخاردی.

آگاهی موکرم دندی: «آذربایجانلیلارا موقوللارین گوج ایله اوز دیلرینی تحمیل ائندیکلرینی ایديعا ائدنلر چوخ نادان آداملاردیر. موقوللار یوز ایلدن آرتیق آذربایجاندا حۆکومت ائده بیلهدیکلری حالدا اوز دیلرینی بیزه تحمیل ائتمیشسه، عجا آلتی یوز ایلدن زییاده حۆکومت ائدن فارسلا نه اوچون بو دیلی دبیشدیرمگه موقوف اولمامیشلار؟»

بو ایثبات ائدیر کی، دیلی زور و یا آیری واسیطه‌لر ایله دبیشدیرمک اولماز. دیلیمیزین موخالیفلری فقط بو پوچ ایديعالاری ایله آذربایجانین فرهنگینی بوغماق، بو واسیطه‌لر ایله خالقیمیزی جهالنده ساخلاماغا جان آتیرلار».

آگاهی موکرم بو سۆزلری اورکدن دندیگی اوچون اونون نیطقی کونقره‌میزین توجه‌ینی جلب ائندی. گورولتولو آلقیشلارلا کونقره گۆستردی کی، ناطیق اونون افکارینین موفسیری اولموشدو. کونقره‌میزده میلی موختاریت مساله‌سی چوخ بؤیوک یئر توتوموشدور. ایرانین ایستیقلالیت و تمامیتی محفوظ اولماقلا آذربایجانین اوز داخیلی ایشلرینی آزاد بیر صورتده ایداره ائتمگه قادیر اولماسی و بونو عملی ائتمک اوچون بیلاتاخیر ایالت و ویلایت انجومنلرینین چاغیریلماسی اطرافدان گلن نوماینده‌لریمیزین کونقره‌دن طلب ائدیگی ان اساس بیر مساله‌دیر.

همین گون کندلردن و اطرافدان تبریزه گلن مینلرجه کند و شهر زحمتکشلری اوز شوعارلاری ایله بیلدیردیله کی، خالقیمیزین گنیش اکثریتی فیرقه‌میزه اعتماد ائدیر، اوندان اوز حیاتیینی یاخشیشلادیرماق یولوندا بؤیوک امید گۆزله‌بیر.

كونقره ساده بير ييغينچاق دئييل. فيرقه نين پايه و اساسيني مؤحکم زمينه اوزرينده قورماغا لاييق جيدي بير ايجماع اولدوغو اوچون سوزه يوخ، ايشه آرتيق درجه اهميت وئريب، اونا گوره تظاهور و اوزون نيطقلردن پرهيز انديب مرانامه و نيظامنامه تصويبي کيمي بؤيوک و اساسي مؤوضوعلارلا مشغول اولماقدادير.

كونقره گؤتوردويو قدم و باشلاديغي ايشين قيمتيني و مسؤوليتيني چوخ گؤزل بير صورتده دوشونوب آنلاميشدير. اونا گوره نومايندهلرين هاميسي ايستر نيطقلرينده، ايستر سه پيشنهادلاريندا چوخ ديقت و متانتله ايظهار عقیده انديرلر.

بو واختا قدر آذربايجاندا سابقه سي اولماميش بير ايجماع اولدوغونا باخمايلاق، كونقره ميز تام معناسي ايله موعاصير و مونظم بير ييغينچاقدير. بونون اوزو ايثبات اندير كي، خالقميز اوزونو ايداره انتمگه لاييق و قادير بير خالقدير.

ايكي گون عرضينده مرانامه کيمي اساس بير مسالين حلي ايثبات اندير كي، بيزيم كونقره ميز، مرکزي پارلامان آدلانان مجلسدن، فعاليت و ياراديجيلىق جهتنده تصور گلمهين بير فاصيله ايرملي دوشموشدور..

مجلس ايل ياريمدا كيچيك بير قانون كنجيرمگه موفق اولاي بيلمهميشدير. چونكي اونو تشكيل اندلرين اكنري يالانچي خاين، خودپسند و موغريص آداملاردير. كونقره بير گونده گلجك بؤيوک بير فيرقه نين اساسيني قورماق، بلکه مملكتي مورتقى و موعاصير بير حالا سالمق يوللاريني تعيين انتمك كيمي بؤيوک ايشي انجام وئرمكله ايثبات اندي كي، اونو تشكيل اندلر، اونا ايشتيراك اندلر و احيد بير روح، و احيد بير مسلک، و احيد بير يول تعقيب انن فداكار، جيدي و لاييق آداملاردير.

خالقاري آثارت آلتيندا ساخاليب گوج ايله حؤكومت سورمك ايستهين خاينلر گؤزلريني آچمالي و خالقين ايستعداد و لياقتيني تصديق انتمه ليديرلر.

كونقره ميزين معناسي اولدوقجا بؤيوک و اونون گؤردويو بؤيوک ايشلر اولدوقجا معنالي اولدوغونان بيز اونون باره سينده گلجك نؤمره لريميزده موفصل معلومات وئرمه لي بيك.

مير جعفر پيشه وري

(«آذربايجان» شماره 20، مهر 12، اوكتياير 3.)

كونقره نين ايکينجی گونون گوزاريشی

مهر اي نين -11 ده صوبح ساعات 8.5- دا آذربايجان دمورات فيرقه سي نين اوچونجو جلسه سي تشكيل تاپدی.

اول آغاي ريحاني زنجان اهالي سي طرفيندن كونقره نين ايفتيتاحيني تبريك انديلر. سونرا آغاي نورالله يئکانی خوی اهالي سي طرفيندن كونقره نين تشکيليني تبریک اندهرک قنيد انديلر کی، تبریزده بير گون وار ایدی کی، آزادلیق کليمه سيني ديله گنيرنلرين ديليني ريشدن چيخاردير ديلار. ايندی ايسه هامان تاريخی تبریزده آزادلیق آدينا كونقره تشکيل وئريلير. من بو ايفتبخاری صميمانه اوز فيرقه يولداشلار يما تبریک انديرم.

باخين، بو ديوارلاردا آسيلان تصويرلر آذربايجانين ايگيد اوغوللارين سيمالريدير. اولار آزادلیق اوغروندا اوز جانلاريني فدا انديلر. آغالاردان خايش انديرم بو شهدانين احتيرامينا بير دقيقه ليک سوکوت ايله آياغا قالخسينلار... (جلسه ده اولانلار عوموميلیکه آياغا قالخيب بير دقيقه سوکوت انديرلر).

سونرا آغاي يئکانی آذربايجانين پارلاق تاريخيندن بحث اندهرک اوز نيطقيني «ياشاسين آذربايجان دمورات فيرقه سي»، «ياشاسين وطنين نيچاتی اوغروندا شوجاعته موباريزه آپاران شرفلی ايگيتلر» جومله لری ايله خاتيمه وئردی.

آغاي يئکانی نين نيطقى قورتارديقدان سونرا آغاي برهانی علمدار- گرگر و مرند اهالي سي طرفيندن، آغاي وثوق مراغا اهالي سي طرفيندن، آغاي يوسف باباخان آذربايجاندا ياشايان آسوريلر طرفيندن كونقره نين آچيليشيني تبریک انديلر.

نومیدلرین تریکلری خاتیمه تاپدیقدان سونرا آغایی پیشهوری تریبون دالیندا قرار دوتاراق دئدی: «نیظامنامه موجیبینجه بو گون مرانامه‌نین اطرافیندا بحث اولوناجاق. بونا گوره ده بیر پارا شیفاهی توضیح‌لرین لازیم اولماسی موناسیبتیله مرانامه اطرافیندا مختصر دانیشاجام. اول کمال تاسوفله یاد اندیریم کی، دونن بیر پارا ماجراجو آدمالار فیرقه‌نین علییه‌نه توطیبه ائتمک فیکرینده اییدیلر. اما بیز بئله آدمالارا فورصت و ئرمیه‌جه‌بیک و اوزوموز شیدنله اولناری تعقیب ائدیپ، اوز جزالارینا یئتیرمه‌بیک. هر کس اولورسا اولسون، اونون توپانچا آتماغی امنیتی خللدار ائتمکدیر.

بیزیم دوشمنلریمیز چون پول خرج ائتمک واسیطه‌سیله ایستیرلر کی، اوز شوم نقشه‌لرینی عملی ائتسینلر. اما اولنار هرگیز موفق اولمایاجاقلار». آغایی پیشهوری سونرا مرانامه‌نین اولنجی قیسمتینی شرح و ئردیلر و اونو آیدینلاشدیرماق اوچون بئین‌المیلی شرایطدن و موافیق دؤولت‌لرین منشور لاریندان بیر نچه میثال‌لار ذیکر ائتدیلر. مرانامه‌نین ایکنجی قیسمتی حاقیندا قئید ائتدیلر کی، بو مرانامه‌ده خصوصیه آذربایجانین دیلی، عادت و روسومی، جوغرافیایی و تاریخی خصوصیاتی اطرافیندا چوخ صؤحبت اولاجاقدیر. بیز ایرانین ایستیقلالی و آذربایجانین داخلی موختاریتینی ایستیریک. کیمین بو مراملارا علاقه‌سی وار قالسین. کیم بو شو عارلار ایله موخالیف‌دیر ایندین گنتسین!

آذربایجانلی‌نین اوز اولک‌ه‌سینی ایداره ائتمگه لیاقتی وار و اونو عملی ائتمگه ده قادیر دیر. یئنه تکرارن دئییریم بیز بیر آز عیده ده اولساق، بو مرانامه‌نی باشا یئتیرمه‌بیک (گورولتولو آلتیشلار). او آدمالار کی، بو مرانامه ایله موخالیف‌دیرلر بیزیم آرمیزدان چیخسینلار». مرانامه‌نین اوچونجو قیسمتینی شرح و ئردیکدن سونرا آغایی پیشهوری دئدی: «ایرانین بعضی نؤقله‌لرینده جماعات آزدیر و بعضی یئرلرینده چوخدور. مجلس نوماینده‌لرینین سایه قانون موجیبینجه گرک اهالی‌نین چوخ و آزلیغی ایله موتناسیب اولسون. ولی بو قانونا ایراندا ابدن موراعات ائتمه‌بیلر و اونا گوره ده همیشه بیزیم نوماینده‌لرین سایه مجلسده آز اولوبدور. بوندان سورا گرک مجلس نوماینده‌لرینین اوچده بیرینی آذربایجان نوماینده‌لری تشکیل و ئرسینلر. بیزیم گرک 50 نفر مجلسده نوماینده‌میز اولسون! پول زورو ایله، شاللاق گوجو ایله نوماینده اولنلارین قباغی آلینمایدیر. بوندان سونرا مجلس نوماینده‌لری گرک شاللاق گوجو ایله اینتیخاب اولماسینلار. میلت اوز رغبتی ایله اولناری اینتیخاب ائده‌جکدیر.

بیز بوندان سونرا ایجازه و ئرمیه‌جه‌بیک کی، موهندیس پناهی‌لر و یا تفته‌الاسلامی‌لر کیمین تحمیلی نوماینده‌لر آذربایجانلی نامینا مجلسده دانیشسینلار. آذربایجانین آنا دیلینه چوخ اهمیت و ئرمه‌لی‌بیک. گله‌جکده اوشاقلاریمیز اوز آنا دیل‌لرینده اوخومالیدیرلار. ایدارلرده گرک اوز دیلمیزدن ایستیفاده اولونسون. او آدمالار کی، اوزلرینی آذربایجانلی نیشان و ئریب ریضاخانین منحوس سیاستینی ایرلی سورمگینه کؤمک ائدیرلر، آذربایجانلی دئییلر. ساعد نه مراغه‌لیدیر نه آذربایجانلی. او و اونون امثالی اوزلرینی آذربایجانلی حساب ائتمگه حاققلاری یوخدور.

بیز بورادا جهد ائده‌بیک کی، مرکزی حؤکومتیندن اوز حاققلاریمیزی آلاق. بیاننامه‌ده قئید اولونان کیمی ایقتیصادیاتیمیزی گوندن گونه گنیشلندیرمه‌لی‌بیک. اوندان اؤترو کی، ایقتیصادی ایستیقلالیتی اولمایان میلت همیشه بدبخت بیر حالدا یاشامالیدیر. بو خطا بیر فیکر دیر کی، دئییلر: ایران کشاورزی بیر مملکتدیر. اونو صنعتی ائتمک اولماز. عکسینه اولراق بیزیم مرانامه‌میز ایرانین ایستیقلالی و آذربایجانین آز ادلیغینی اونون ایقتیصادی ایستیقلالیندا تشخیص و ئربیدیر.»

آقایی پیشهوری کارگر و کارفرمانین موناسیباتی حاقیندا و آذربایجانین بهداشت و فرهنگ‌ینی اسف‌انگیز وضعیتیندن بحث ائتدیکدن سونرا اوز نیطقلرینه داوام و ئردیلر:

«تئهراندا یاشایان آذربایجانلیلار کی، اوز عئیش و عیشرت قصرلرینی آذربایجان فهله و کندچیلرینین ال‌نین زحمتیله قالدیریرلار، بونو بیلمه‌لیدیرلر کی بیر داها اولنارا فورصت و ئریلمه‌جه‌جک کی، آذربایجانین ثروتین تئهرانا آپاریب اورادا خرج ائتسینلر.»

آغایی پیشهورینین نیطقی قورتاردیقان سونرا آغایی فرشی مرانامه اوخوماغا باشلادیلار. مرانامه‌نین موقدیمه‌سی بوتون نوماینده‌لرین رایه ایله قبول اولوندو.

سونرا مرانامه‌نین ماده‌لرینی آغایی پادگان اوخودولار. مرانامه 48 ماده‌دن عیبارت‌دیر و عوموم نوماینده‌لر طرفیندن قبول اولوندو. مجلس آخسام ساعات 6 یاریمدا قورتاردی. بشینجی جلسه مهر آیی‌نین 17 سینه موکول اولدو.

(«آذربایجان» شوماره 21، مهر 13، اکتیابر 5)

یئنه ده مالیک و رعیت مسالہسی

فیر قہمیز امنییت و آسایشی اوزونون ان موہوم وظیفہلریندن حساب ائتدیگی اوچون بیرینجی قدمده کنلی ایله ارباب آراسیندا چیخان ایختیلافلاری حل ائتمگه ایقدام ائتدی.

بونون اوچون اوزونون ان مسولیتلی و سوزو کئچن عوضولریندن نئچه نفر اینتیخاب ائتدیلر کی مسول دؤولت مامورلاری و بعضی مالیکلر ایله دانیشیغا گیریشیلدی. اونلارا بو واختا قدر چوخ یئرلرده خرمنلرین بیغیلماسینی آنلاتدیلار. نتیجہده هر اوچ طرفین ریضاسی ایله بیر بخشنامه تنظیم ائیلدی، بخشنامہنین ایجراسی اوستاندارین شخصینہ موحول اولوندو. بو واسیطہ ایله اومید اولونوردو کی، ایختیلاف اورتادان قالدیریلسین. موتاسیفانہ هر بیر یاخشی عملدن سوا ایستیفاده ائتمگه چالیشان طماع عونصورلر و بوینو یوغون تجاویزکارلار بو قییمتلی ایشہ دایم انگل تورهتمکده دیرلر.

ایدارہمیزه بعضی مالیکلر طرفیندن موباشیرلره و کدخدالارا یازیلیمیش بعضی مکتوبلار گلیب چیخمیشدیر کی، اینسان اونلاری گوردو کده اسارت و بربریت دؤورہسی خاطرینہ گلیر.

مالیکلردن بیر یازیر: رعیت چوخ غلط ائدیر، ایالت ده همچنین، آریلاری دا بو مینوال. یئر منیم دیر، ایستہدیگیم وئرگینی آجاغام. یومورتا دا گرک بیغیلسین، یاغ دا، یورغان پولو دا، بایراملیق دا، یونجا دا، سردیرختی ده، بهرنی ده اگر چوخ دانیشسالار دؤرتدن بیر عوضینده اوچده بیر بیغمالی سیز.

بو آدامجیغاز انلہ ظن ائدیر کی، ایندیکی کندلی یوز ایل بوندان قاباغین کندلیسی دیر. آنلاماق ایستہمیر کی، کندلینین گوزو آچیلیمیشدیر. اونون قاباغیندا مونظم بیر تشکیلات واردیر. بوندان علاوه مملکت باشلی باشینا دئییلدیر کی، هر کس هر نه ایسترسه اوز کئی ایستہدیگی کیمی انده بیلسین. حیرص و طاماح و لجاجتین ده اندازہسی واردیر.

بیز و بیزیم یولداشلاریمیز البتہ کندلی ایله ارباب آراسیندا چیخان ایختیلافلارین صلوح و سازیش یولو ایله حل ائدیلہسینہ چالیشیریق. بو او دنمک دئییلدیر کی، وحشیلیگه و قان ایچمگه ده ریضایت وئرہجہیبک.

ائشیتدیگیمیزه گوره بعضی کندلرده اربابلار ژاندارم گؤجوندن ایستیفاده ائتمگه باشلامیشلار. بو دوغرو بیر حرکت دئییلدیر. ژاندارم حوقوقی ایشلره قاریشا بیلمز. او فقط عدلیہنین قووهیی موحریہسی دیر، محکمہنین رسمی حؤکمو ایله رفتار انده بیلر.

وانگهی ژاندارمین کندلی ایله مالیک ایشینہ قاریشماسی مالیکلرین ده خئیرینہ دئییل.

بیز تجروبهده گورموشوک کی، ژاندارن و دؤولت مامورلارینین الینہ دوشن ایش اونلار اوچون تازا بیر غارت یولو اولور و اونلارین تجاویزکارلیغی، ظولم و شرارتینہ تازا بیر مئیدان آچیر.

ژاندارما روجوع ائدن مالیک هم کندلیلری سویماغا و هم اوزونون منافعینی محو ائتمگه چالیشیر.

ژاندارمئری و یا امنیہ یاخشی ایداره اولونورسا، اگر موغریض و موستبید شخصلرین هاوا و هوسلرینی تامین ائتمگه خیدمت ائتمزسه چوخ یاخشی بیر موسیسه دیر.

ولی افسوس کی، بو آخیر واختلاردا، مخصوصن مرکزده اونو خالقین آز ادلیق حرکتینی بوغماق یولوندا ایشلتمگه باشلامیشلار.

ایراندا ژاندارم موسیسه سینین اوزون بیر تاریخی وار. بیرینجی نؤوبهده خارجی موسئشارلار واسیطہ سبلہ تشکیل اولونان ژاندارمئری میلی بیر قووه حساب اولونوردو. استیباد کؤمکچیسی اولان قازاق قووه سینین ضیدینہ اولدوغو اوچون خالق اونو سنور و چوخ محبتلہ اونون ایشلرینین پیشرفتینہ چالیشاردی.

کئچن جنگ زمانی (17-1914) بو قووه چوخ گؤزل ایمتاحان وئردی و اونون ایچریسیندن چیخان وطنپرست قهرمانلار میلتنین رغبتینی قازاندی.

دونيادا ياخشىليغا و خالقين خوشو گلن هر بير ايشه و هر بير ايداره و شخصه دوشمن اولان رىضاخان او ميلى قووهنى اورتادان قالديردى. غالب چىخان بير رقيب كيمى اونون ريشهسىنى كسدى، باشيندا دورانلارى جوربجور آدلار ايله اورتادان آپاردى. و حتا اونون آدينين بئله قالماسينا يول وئرمهدى. اونون يئرلنده آناسينين امجكلرينى كسن قولدورلاردان امنيه تشكىلاتى ووجودا كئيردى.

امنيه ايگيرمى ايل تامام خالقا جلالد كسلىدى، كندلرده ووردو، بيخدى، داغيتدى، باسدى، كسدى، يئدى و كيمسهنين اونا موخاليقت و يا اعترىض انتمگه قودرتى اولمادى.

شهر يوردن سونرا خالقى اوميدوار انتمك مقصدى ايله اونون آدينى دگيشديرديلر. قديم ژاندارمين تاريخى شوهر تيندن ايستيفاده انتمك اوچون تازا تشكىلاتا او آدى وئرديلر.

موحاربه زامانى، مووقتى دموقراتلىق زامانى مويستيدلر و بوينو يوغونلارين موتقيق دؤولتارين قوولر يندن قورخوب سيچان دليگى آراييب گيزلنديكلرى گونلرده ژاندارم چوخ مولاييمتله رفتار انتمگه باشلادى.

بو چوخ طبييعى بير ايش ايدى.

لئىكن ايرتيجاع باشينى قالديران كيمى آمريكا پالتارى گنيديريلميش كؤهنه امنيه اؤزونون فيسقىنى بوروزا وئردى. رىضاخان دؤورسرينده گوردوگو ايشلرى تازادان داها شديد بير صورتده گورمگه باشلادى.

تئهراندا و ايرانين آيرى يئرلرينده ايش ايندى بو حالدا دير. آذربايجانين بعضى كندلرينده بالا بالا زمزمهلر ائشيديلير، دئيرلر بو دستورى صدر ميستقيمن اؤزو صادير انديب اولارا گوندرميشدير.

بيزيم هله تئهران مسالهسى ايله مشغول اولماق ايمكانيميز يوخدور، لئىكن آذربايجاندا بو ايشه يول وئريلميهجكدير.

بيز واختيندا ژاندارم ايدارهسى باشيندا دورانلارا خوصوصى صورتده اؤز نظريميزى دئميشيك. اولار ظاهرده امنيه بيطرفانه صورتده حيفظ انديب ژاندارم قووهسرينين سياسي ايشلره موداخله انتميهجگىنى ايديعا انتميشلر. الله انلهسين وئردىكلرى قول دوغرو چيخسين، الله انلهمسين كى، تئهراندا آپاريلان ايرتيجاعى حيلهنين بورادا باشلانماسى دوغرو اولماسين. بئله اولورسا ژاندارم كندلره يول تاپا بيلمز و امنيهت بوزولدوقدا ژاندارم رييسلرى چوخ دا فايدهلى چيخا بيلمزلر.

امنيهت حيفظ انديلمى، ژاندارملار قانونا ريعايت انتملى، ماليكلر تاماحلاريني آز الديب كندلى ايله سازيشه گيريشملى.

آذربايجان خالقينين سعادتى بونو طلب اندير. كيم بونون علنيهينه اولورسا او خالقين دوشمنى حساب اولوناجاقدير.

آديغيميز تازا خبرلرده دئيلير كى، هشته روددا عجم كندى ماليكى صادق مجتهدى ژاندارملارين كؤمگى ايله رعييتى بير اوتاغا بيغيب اون بير نفرى يارالاميش و ايكى نفرى اؤز اليه اولدورموشدور. ژاندارما امر انديب دؤيون كندليلرى. ژاندارم امرينه ايپاعت انتمهديگى اوچون ژاندارمى دا قتله بئيرميشدير.

مير جعفر پيشهورى

«آذربايجان» شوماره 22، مهر 15 اوقتيابر 7

وطن دىلى

آذربايجان ديلينده بيرينجى درس كيتابينا داير

بيز كئچن مقاله ميزده قزنتين 11 جى نؤمره سرينده آذربايجانين بؤيوك خالق ماعاريف خاديمي روشديهنين موختصر شرح- حاليني يازيب قئيد اننديك كى، روشديه بؤيوك تجروبهلى بير معلم ايدى. او، تعليم و تربيت اوصولونون اساسى اولان آناديليني تبليغ و ترويج انديردي. بئله

کي، او هر شئيدن اول آذربايجان اليغاسيني آسانلاشديرماق فيکرينه دوشموش و صوتي اوصول ايله آذربايجان ديليني درس دئمک تشبوتونده اولموشدور. بو اوصولون کؤمگي ايله اوشاقلار اؤز آنا ديللريني 60 سائتليق تدريس مودتینده يازيب- اوخوماغي اؤيرنه بيليرلر.

آذربايجان ديلينين تدريس اوجون روشديهين تاليف ائتديگي مشهور کيتاب، قيرخ ايل بوندان قاباق تيريزده چاپ و نشر اولموش «وطن ديلي» آدلي تاريخي اثردير. بو اثرين موختصر علمي تحليليندن قاباق ديمک لازيمدير کي، حاجي ميرزه حسن روشديهين آذربايجان ديلينده تعليم آلان شاگيردلري بو گون آذربايجانين ان معروف گورکملی ماعاريف خادimlerيني ووجودا گتيرميشلر. اونلار ريشا شاه دؤرونده حال حاضریدا «فارسيدان فارسييا» تحصيل آلان بعضي بدبخت جاوانلار کيمي ساوادي، ايراده سيز و سوست دئييلدیلر. اونلار ياشاييب ياراتماغا اؤيرنميشلر. اونلار اؤز آنا ديللريني، آذربايجان ديليني گوز بگي کيمي سئويب قوروماغي اؤزلرينه ان موهم بير وظيفه حساب ائديرلر.

يئري گلشکن قئيد ائتمک لازيمدير کي، بير چوخ ساتقين و خاين دؤولت باشچيلاري و تئهرانين ديگر يازيچي و قزنتچيلري بيزي آذربايجان ديليني، خالقين اؤز ديليني اوخوماغي و بونولا آذربايجان خالقينين ميلي مدنيت و موختاريتينين بونورسيني ياراتماقدا «خاين» حساب ائديرلر. بيز فيرقهميزين قرار اوزره بونلارين هزيانلارينا جاواب وئرميهجه ييک. لاکين دئمک ايسته ييرک کي، خوب آغالار! يوز ايلدن آرتيق عؤمرونو ماعاريف و مدنيتين اينکيشافي اوغروندا وقف ائتميش ميرزه حسن روشديهلر ده خاين ايديلر؟ حؤرمتلي يازيچي و قزنتچيلر، آيا 3 مين ايلدن آرتيق مدنيت تاريخي اولان چوخ ميليونلو بؤيوک ميلتین اؤز ديلينده يازيب اوخوماغي و ساوادلانيب ترقی ائتمه سي خيانتدير؟

«وطن ديلي» آنا ديلي دئمکدير. بؤيوک ماعاريفچور بو کيتابي يازارکن حقيقي بير روانشوناس کيمي اوشاقلارين ياش سوييه سيني، قلوبيني و احوال- روحيه سيني نظره آلاق اونون ايدراک قابيليتينه موافيق صورتده حئکايه و ميثاللاري ترتيب ائتميشدير.

مؤليف داها چوخ کيتابين ديل و اولسوبونا فيکير وئرميشدير. ديلين ساده، طبعي اولماسيني، اوشاق اوچون چتيلک تورتيمه جگيني و حياتي درک ائتمک اوچون سوزون بؤيوک اهميتيني نظره آلان روشديه آذربايجان ديلينين صافليغيني قوروماغا خصوصي سعي ائتميشدير.

او، آيري- آيري شئيلر و مفهوملاري اوشاغين ذهنينه حک ائتمک اوچون ان جانلي و حياتي بير اوصول سئچير. بو دا آتالار سوزلري واسيطه سي ايله مفهوملاري آناشديرماقدير. اوشاق عايله ده انشيتديگي آتالار سوزو واسيطه سي ايله مؤليفين آشيلاماق ايسته ديگي تزه بير مفهوم داها تنز منيمسه يير، اوزون مودت ذهنينده ساخلا يير.

نصحتچيلک کيتابدا اساس مساله دير. لاکين روشديهين نصحتچيلگي خورافاتدان خاليدير. مؤليفين مقصدي يالنيز جانلي اينسان تربيه ائتمک اولدو غو اوچون او، ان تاثيرلي واسيطه لردن ايستيفاده ائتميشدير. کيتابدا درج اولونان حئکايه و منظومه لره اخلاقي نتيجه لر علاوه قئيد اولونور. «وطن ديلي» کيتابي آذربايجاندا، دوغما آذربايجان ديلينين بيرنجي درس کيتابي کيمي تاريخده قالاجاق و خالق اونون مؤليفيني قدير دانليقلا ياد ائده جکدير.

سمندر

(«آذربايجان» شماره 23، مهر 16، اکتوبر 8.)

هر ايش اؤز واختيندا

بيقتيدليک و بوگونون ايشيني صاباحا قويماق واختي، ساعات و دقيقه ني نپردن اوزاق ساخلاماق ايجتيماعی ايشلرين ايرله ميه سينده بؤيوک انگلرين تورهنيشينه سبب اولاييلر.

محيط و ايجتيماعی حياتيميز عطالت، تنبليک و لاوباليلق يارادان بير محييط اولدو غو اوچون فيرقه ميزده مسؤوليتلي ايشلري بويونلارينا گؤتورنلر بو خطرناک خسته ليکلردن دايم پرهيز ائتمه ليديرلر.

اگر بو گونه قدر فیرقه میز بویوک مووفقیته نایل اولموشسا، او شو عار لاری میزین دوغرو و دوزگونلوگوندن علاوه، فیرقه نی یاراتماق ایستیه یلرین دیقتلری و مو عین نقشه، برنامه اوزره ایشله مکلرینین نتیجه سیدیر. هر ایش اوز و اخت و ساعتیندا گورولمه لیدیر. بو اولماسا ایش آخسار، آخیردا نتیجه سیز قالار.

ایندی بیز باشلانغیج و تاسیس دؤوره سینی کنچیر می شیک. بیرینجی کونفره نین قورتار ماسیله موقدیمه بی تیب قورتاردی. تشکیلات رسمیت تاپدی. اساسلی مرانامه و نیظامنامه یه مالیک اولدوق. قانونی و رسمی مرکزی کومیتة وجودا گتیردیک.

بودان سونرا تشکیلات دؤورو باشلانیر. تشکیلات اینتیظام سیز، نقشه سیز و برنامه سیز اولا بیلمز. بیر ده سییاسی بیر فیرقه اوز عوضولریندن فیرقه اخلاقی طلب ائتمز سه مقصد و هدفینه یئتیشه بیلمز.

فیرقه اخلاقی، فیرقه ایداره و روسومو میلتین و اولکه نین گله جگی و موقدراتینی تعیین ائتمک اوچون ان واجیب شرطلر دندیر. هر بیر دموکرات گرک خالق ایچری سینده دوز، عادل، مونسیف و غرض سیز تانینماقلا، خالقین اعتیما دینی قازانا بیل سین. بو بیرنجی شرط دیر. ایکنجی شرط ایسه بعضن داها موهوم حساب اولونور. بو شرط فیرقه یه علاقه، ایشه جان یاندیرماق، اینتیظام و نقشه نی چوخ شدید بیر دیقتله گوزله مک دیر. کومیتلر، کونفرانس لار و حؤوزه ایجلاس لاری گرک مو عین ساعتدا تشکیل تاپ سین و مو عین مساله لری برنامه و پلاندا تعیین اولدوغو کیمی حل ائدی ب اوز وظیفه سین یئرینه یئتیر سین.

آبان (1) آیینین اونونجو گونونه قدر بوتون ویلایت و شهر کونفرانس لاری باشا چاتمالی و قانونی فیرقه کومیتلری اینتخاب اولونمالیدیر. بونو بیر دقیقه بئله تاخیره سالماق اولماز.

یئرلی فیرقه کومیتلری گرک ایشلرینی ائله باشلاسینلر کی، مرکزی کومیته نین بو قراری یوزه- یوز عملی اولا بیل سین. هر ساعتین بیر تقاضاسی و هر گونون بیر طلبی وار. گون و ساعتیمیزین طلب و تقاضاسی بودور.

هر کس اوز وظیفه سینی دیقتله یئرینه یئتیرمه لی. قبول ائدیگی ایشی مو عین ساعتدا گؤستر یلدیگی کیمی گؤرمه لیدیر.

فیرقه بوشبوغاز لار بیغینجاغی دئییلدیر. اودیری، فعال، فداکار اینسانلارین آمال و هدفی ائتمک اوچون مال، جان و وارلیغی ایله مباریزه مئیدانینا قدم قویان مواهیدلرین اوردوسودور. بو اوردونون سیلاحی بیلک، ایمان، مسلک، اینتیظام و فعالیتدیر.

هر بیر دموکرات اوز ایشینده بو شو عاری نظرده توتمالیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 17، مهر 9، اکتوبر 1.)

1- نویابرین بیر ی.

آذربایجان یاتمامیشدیر

ائشیتدیگیمیزه گوره دوکتور مو صدقین اوغرو لار یوواسی آدلاندیردیغی مجلس شورا ایران خالقین فقیر و یوخسول جیبیندن آذربایجان زحمتکنش لرینین فرهنگ، بئهداشت کیمی عمومی احتیاج لاری میزا صرف ائتمک مقصدیله وئردیگی وئرگیدن آیدا یوز اللی مین ریبال سئید مهدی فروخون (فرخ) ایختیارینا قویموشدور کی، گلیب آذربایجاندا آزادلیق و دموکراتیک حرکاتی بوغوب اورتادان آپار سین.

فروخا بودان علاوه گئنیش ایختیار وئر یلمیشدیر. حتا دئییر لر امنیبه و نیظامی قوه سی ده اونون الینه تاپشیر یلاجاق. بو واسیطه ایله آذربایجاندا دیکتاتور لوق مقامی کسب ائده جک دیر.

هله تئهرانین دارواز اسیندان خاریج اولمامیش اونون بورادا آپارماق فیکرینده اولدوغو خاینانه و مستبیدانه سییاستین اثری ضاهیر اولماقدادیر.

اوستاندارلیق کفیلی آغایی نیکخو تئهرانا چاغیر یلمیش، شهرداری رییسی آغایی ایلهامی خیدمتدن چبخاریلمیشدیر.

از قرار معلوم آغالار آذربایجاندا اولان دؤولت ایدارلرینی آذربایجانلیلاردان تمیزلهمک فیکریندهدیرلر.

بونو ایجرا ائتمک اوچون فرورخ بوتون ایدارلریمیزی اوز آداملارینین اینه تاپشیراجاقدیر. ائشیندیگیمیزه گوره او اوزو ایله اون نفردن آرتیق اوجا روتبعلی مأمور گتیریر. بو مأمورلار ایدارلریمیزده صداقتله چالیشان آذربایجانلیلارین یئرلرینی ایشغال ائدمجکلر.

گورونور، آذربایجانلیلارین دیلرینی کسمک لازیمدیر، دنین خاین نوایندهلر بیر نفر ده اولسون آذربایجان دیلی بیلن ایشچی ایدارلریمیزده یول وئرمهچک، گوج و زور ایله میلنیمیزی فارسلاشدیرماق ایستیمیلر بو واسیطه ایله آذربایجان خالقینی دؤولت ایدارلریندن تامامیله ال اوزمگه وادار ائدمجکلر.

بیز مخصوصن دؤولت مأمورلارینین فیرقهیمیزه داخل اولمالارینا چوخ دا هوس گؤستر مه میشدیک. اوندان اوترو کی، تئهران حؤکومتینین تام معناسی ایله مورتجع عونصورلر و بیگانهلرین کورکورانه بیر صورتده آلتی اولان شخصلرین اینده اولدوغونو بیلیردیک.

بیز بیلیردیک کی، صدر حؤکومتی اصل معنادا سئیید ضیاینین گنتدیگی یول ایله گندیر. بو گون ایرانین ال- قولونو باغلایب بیگانهلره تسلیم ائتمگه چالیشر. اونا گوره ده فرصتدن ایستیفاده ائدیپ، السیز، آیاقسیز دؤولت مأمورلارینی آلیغا محکوم ائده بیلر. ایندی ایسه پرده قالدیر یلمیش، حمله باشلانمیشدیر. بنله بیر موقعدده فیرقهیمیز بیطرف دورا بیلمز. آذربایجانین حؤکومتی آذربایجانلیلارین اوز اللرینده اولمالیدیر. بیز وار قوهیمیز ایله هموطنلریمیزین حوقوقوندان دیفاع ائدهجه ییک.

آذربایجان خالقینین میلی مرکز ثقلی اولان فیرقهیمیزین گوزو آچیق اولدوغو اوچون بو خالقی قافیلیگیر ائتمک اولماز.

آذربایجانلی اویاقدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 25، مهر 19، اکتیابر 11.)

آذربایجان دموکرات فیرقه سینین مرانامه سی

موقدیمه

عصریمیزده ووجودا گلن جهانشمول بؤیوک سیاسی و ایجتیماعی حادثهلر گؤستردی کی، خالقلاری اسارت آلتینا آلیب اولنلارین زحمتیندن سو ایستیفاده ائتمدن کئچینه بیلمه یین کؤهنه لشمیش و چوروموش ایجتیماعی وضعیتین محو اولماسی دؤورو گلیب چاتمیشدیر.

بو گون دونیانین خالقلاری آچبقدان- آچبغا ظولم و فشار زنجیرلرینی ابدی اولراق قیریپ، بشریتین بؤیوک قوربانلار باهاسینا قازاندیگی آزادلیگی هر قیمتده الورسا اولسون ساخلاماق ایستیمیلر. اونا گوره هر یئرده دموکراتلیق طرفدارلاری ایله ابرتیجاج آراسیندا و اوز حاکیمیتینی ساخلاماغا جان آتان بیر اوج ظالیملر ایله آزادلیق ایستیمین خالق آراسیندا قیزغین مباریزه گونو گوندن شیدتلینیر.

بو گون ایجتیماعی، ایقتیصادی و فرهنگ جهندن ایبتیدایی حالدا یاشایان طایفالار و قبیلهلر بنله هر جور فشار و تضییقین علنیینه چخیب اوز حیاتلارینی مستقل و آزاد طرزده قورماق ایستیمیلر.

بنین المیلل ابرتیجاج مرکزی اولان فاشیست آلمان جاهانگیرلیگی اوزرینده موتقیقلرین و دموکراتیک قوهلرین غلبه چالماسی، نینکی اوروپانین ایرملیده گندن خالقلارینی وحشت و ایضطیر ابدان خیلاص ائندی، بلکه بوتون دونیانی و او جومله دن شرقین صنایع جهندن دالدا قالمیش ضعیف اولکلرینده یاشایان خالقلارین آزاد اولماق و دموکراتیک دؤولت یاراتماق او میدینی گوجلندیردی.

آذربایجان اؤز گلهجگینه بؤیوک اومیدله باخان آزاد و دموکراتیک حیات یاراتماق اوچون هر جور فداکارلیغا حاضر اولان اولکلردن بیریدیر.

یوز ایلرله خالقیمیزی اسارت آلتیندا ساخلماق سیاستینی تعقیب ائدن داخلی و خارجی جینایتکارلار میلیونلارجا آذربایجانلیلارین قان تر ایله وجودا کئیردیکلری ثروتینی چکیب آپارماقلا کیفایتلنمهبیب، اونون بؤیوک تاریخی، قدیم مدنیتینی، آهنگدار دیلینی، بیر سؤزله میلی وارلیغینی اینکار ائدیر و اونو اسارت حالیندا ساخلاماغا چالیشیرلار. لاکین خالقیمیز هنج بیر زمان دوشمنلرینه باش اگمه میشدیر. او آغیر موباریزلرده اؤز توپراغین، شرافتینی ساخلاماغا موفق اولوب اؤز تاریخی، دیلینی و مدنیتینی حیفظ ائتمیشدیر.

ستارخان و شیخ محمد خیابانی کیمی بؤیوک سیمالار، آذربایجان خالقینی آزادلیغی اوغروندا آپاردیقلاری موباریزلرده بؤیوک فداکارلیقلار گؤستریش و دونیانی حئیرته سالمیشلار.

ایستیداد و ایرتیجاج علنیه موباریزده آذربایجان خالق بون اؤز هموطنلرینه کؤمکر ائتمیشدیر. ایندی ده ایراندا حقیقی آزادلیق- ایستقلال و دموکراسی اوصول ایداره یاراتماق آذربایجان خالقینی عالی هدفی دیر. او، ایراندا اقلیت تشکیل ائدن بوتون خالقارین، از جومله کوردلر، اثرمنیلر و غیرملرینن آپاردیقلاری آزادلیق حرکتی نین پیشوالاریندان ساییلیر. ایرانلیلارین هامی سینی بیرلشدیرن و دوست ائدن بو آرزو و آمالدیر. چونکو رضاخان ایستیدادینن ظولمو بو خالقارین هامی سینی آیاقدان سالمیشدیر. بو ماجرا بیر ده تکرار اولورسا یئنه هامی ایران خالق ایستیناسیز بیر صورتده فلاکته سؤوق ائدیله جکدیر. رضاخان ایستیدادی هیئتترین فاشیست فکار و آمالینی وطنیمیزه کئچیرهرک ظولم و اسارتی گولندیردی. ایران داخیلینده یاشایان آذربایجانلی، کورد، آسوری و اثرمنیلر دوغما آنا دیلینده یازیب اوخوماق، کیتاب و روزنامه لر نشر ائتمک، صنعت و تیاتر اثرلری یاراتماق، یئرلی ایداره و محکمهلردن ایستیفاده ائتمک ایمکانینی منع و قاداغان ائندی. نتیجه ده خالقار آراسیندا بؤیوک نیفاق و وجودا کئیردی. بو ایستیداد هئیکلی نین بیخیلماسیندان 4 ایل کئچدیگینه باخمایاراق، یئنه ده او منحوس سیاست داوام ائتمکده، بلکه اونو منیدانا چیخاران مورجع عونصورلر گئت- گنده حیاسیز لاشاراق خالقا هوجوما کئچیب اونون دموکراتیک حرکاتینی بوغماقدادیر.

ایرتیجاج مملکتیمیزین صنایع جهندن ترقی ائدیج گوجلو و قودرتلی اولماسینی ایسته میر، اونو نوح ایامیندان قالما وضعیتده ساخلاماغا جهند ائدیر. خصوصن خالقیمیزین ترقی شرحینی گنری دؤنرمک ایسته مین بو مورجعانه سیاست علنیه جیدن قیام ائتمه لیدیر.

بوتون ایران خالقارینن عمومی آرزولاریندان باشقا آذربایجانین بیر چوخ یئرلی خصوصیتلری ده وار دیر کی، خالقیمیزین فیکری بو بؤیوک سیاسی، ایقتیصادی و مدنی خصوصیتلرله مشغولور. بیز وار قوممیزله اؤز میلی وارلیغیمیزی ایثبات ائدیج، وطنیمیزین طالع و موقدراتینی اؤز گوج و ایراده میز ایله تعیین ائتمه لی بیک. دنیا وضعیتینی یاراتدیغی فرصتدن ایستیفاده ائدیج حیاتی میز ایستدیگیمیز کیمی، یعنی حقیقی دموکراسی اوصولو داخیلینده آزاد یاشاماق اساسی اوزره قورمالی بیق. بو فرصتدن ایستیفاده ائتمک اوچون طبقه و صینف ایریلیغی نظرده دوتماییب هر بیر آزادیخواه آذربایجانلی نین چالیشماسی لازیم دیر. بوتون آذربایجاندا یاشایان جماعت میللیت، دیل ایریلیغینی نظره آلماییب بو یولدا ال-اله و نریب سعی و تلاش گؤستره لیدیر. دموکراتلیق و آزادلیق ایدنالی یولوندا بوتون وطنداشلار واحید بیر تن کیمی بیرلشمه لی و هر جور موباریزه حاضیر اولمالیدیر.

آذربایجان ایرانین ایری یئرلری کیمی مو عاصیر و مدنی مملکتلردن یوز ایلرله دالی قالمیشدیر. عصریمیز ماشین، الکتریک، علم عصری و بؤیوک صنایع و ماشینلار ایله تجهیز اولونموش صنعت و فلاحت عصریدیر. بیز ایفتیخارلارلا دولو تاریخیمیزه لایق اولماق، اجدادیمیزین عظمت و شوهرتینی یئنین جانلاندیرماق فیکرینده بیک. وطنیمیزی مورتقی صنایع و حقیقی بیر اولکهمه چنورمه لی بیک. یوخسا گوجلورین اسارتی آلتیندان قورتارا بیلیمه ییب چوخ تنز بیر زاماندا محو اولما بیلیریک.

سیاسی، ایقتیصادی و مدنی حیاتی زامانین تقاضاسینا گوره قورا بیلیمه یین و چوروموش کؤهنه ایجتیماعی وضعیتین منگنه سینده اسیر قالان بیر میللت اوزون بیر مودت اؤز ایستقلال و آزادلیغینی ساخلاماغا موفق اولوب ایمپریالیست دولتلرین اسارتیندن خیلاص اولما بیلیمز. بو ایجتیماع و طبیعتین پوزولماز قانونلاریندیر.

اونا گوره آذربایجان دموکرات فیرقه سی آذربایجانین صنایع، تیجارت و علمی فلاحت جهندن ترقیسی حقیقی خالق حاکیمیتی و میلی دموکراتلیق اوصولونون غلبه سی اوچون ضروری شرطلردن ساییلیر.

فیرقه میز انله بیر زاماندا ایشه باشلاییر کی، بوتون دونیادا دموکراتلیق جبهه سینین غلبه چالیدیگی کیمی، دونیانین ضعیف و گوجسوز میللتلری آتلانتیک منشوری اساسی اوزرینده اؤز حیاتلارینی ایستدیکلری کیمی قورماق حوقوقونو اله ائتمگه موفق اولموشدور. میلی دموکراتیک بیر تشکیلات اولان آذربایجان دموکرات فیرقه سی ایرانین و بالاخص آذربایجانین خصوصیتلرینه گوره اوزونون ان یاخین وظیفه لرینی آشاغیداکی شکیده تعیین ائدیر.

عمومی سیاسی مسالهلر

- 1- آذربایجان دموکرات فیرقهسی ایرانین تامامیت و ایستیقلالینی مودافیعه ائتمکله برابر، آذربایجانین میلی و یئرلی خصوصیتلرینی نیره آلاق اونون ایقتیصادی، سیاسی و میلی مدنی ترقی سینی سورعتلندیرمک مقصدی ایله بیلاتاخیر ایالت و شهر انجمنلرینین اینتیخابینا باشلانماسینی طلب ائدیر.
- 2- آذربایجانا ایران داخیلینده مدنی، ایقتیصادی، تیجارت، دیل و فرهنگ جهتن محلی خودمختاریت و اوز حیاتیینی ایستهدیگی کیمی قورماق اوچون گنیش حوققلار تحصیل ائتمک فیرقه میزین اساس وظیفهلریندیر.
- 3- فیرقه میز فرد آزادلیغی نین تامین ائدیلمه سینی اینسانلیق و هموطنلیک حوققونون موقدس اساسلاریندان ساییر و اونون یولوندا مباریزه ائدیر.
- 4- مملکتی فلاکته سؤوق ائتمیش، اونون ایقتیصادی، ایجتیماعی و سیاسی تنزولونه سبب اولوب خالق ظولم و جهالنده ساخلایان مستبیدلر حاکیمیتی جیدی صورته محو ائدیلمه لیدیر و بیر داها دیکتاتورلوغا یول وئریلمه لمه لیدیر.
- 5- خالقا سوز آزادلیغی وئریلمه لیدیر. مستبیدلر و فاشیزم افکارینی تبلیغ ائدن مورتعلمر بو بویوک نعمتلردن محروم ائدیلمه لیدیر.
- 6- خالقین عمومی رای وئرمه سی یولو ایله مملکتین دردلرینی قانان و اونون یارالارینی ساغالتماق ایستهمین و بونا قادیر اولان حقیقی دموکراتیک دؤولتی یار دیلمه لیدیر.
- 7- ایستیتناسیز اولماق اوزره ایگیری یاشینا چاتمیش بوتون کیشی و آروادلار اینتیخاب ائتمک، 27 دن 80 یاشینا چاتانلارا اینتیخاب اولماق ایختیاری وئریلمه لیدیر. اینتیخاباتدا تهدید و تطمیع کیمی خایانه حرکتلرین قطعی صورته قاباغی آلینمه لیدیر. خالق مستقیم، موتناسیب، مخفی بیر صورته اوز قانونی رایینی بیدیرمک ایمکانینا مالیک اولمالیدیر. آنجاق بو یول ایله حقیقی خالق نو ماینده سی اولان وطن و میلت خادیملرینی اینتیخاب ائتمک مومکون اولما ییلر.
- تصیره اینتیخابات بوتون مملکته تاخیر سیز اولراق معین و قیسا بیر مودته انجام تاپمالیدیر.
- 8- بوتون مو تفیق و دموکراتیک میلنلر و خصوصن یاخین قونشوموز اولان شورا جومهوریتلری ایتیفاقی ایله اولان صمیمی دوستلوقوموزو ساخلاما ق، خارجی سیاستیمیزین اساسینی تشکیل ائتمه لیدیر.
- 9- دؤولت تشکیلاتی ایستیداد و دیکتاتورلوق طرفدارلاریندان و فاشیست فیکرلی آداملاردان تمیزلنمه لیدیر. دؤولت قوللوقچولاری، مثلن ژاندارم و پولیس مامورلارینین قانونسوز و تجاوزکارانه حرکتلرینه هنج وجه ایله یول وئریلمه لمه لیدیر. ایختیلاس و روشوتخورلوق تامامیله آرادان قالدیر یلمه لیدیر.

ایقتیصادی و تیجارت مسالهلری حاقیندا

- آذربایجان دموکرات فیرقه سی مملکتی ترقی یولونا چیخارتماق و خالقین آزادلیغینی خارجی و داخلی ایرتیجاعین تعرضوندن قوروماق اوچون وطنیمیزین ایقتیصادیاتی نین اساسلی صورته دییشیلمه سینی و آشاغیداکی ایقتیصادی تدبیرلرله حیاتا کئچیر یلمه سینی لازیم و واجب بیلیر:
- 10- دؤورونو کئچیریب چوروموش ایقتیصادی اوصول عالی و معاصیر ایقتیصادی- ایجتیماعی شرایط ایله عوض اولونمالیدیر. خالقیمیز اوز میلی و آغیر صنایعینی ووجودا گنیریب، اونو معاصیر بیر حالا سالمالیدیر و انله تدبیرلر گؤرمه لیدیر کی، چوخ تئز بیر زاماندا اولکهمیزین صنایع محصولونا اولان احتیاجینی اوز کارخانالاری واسیطه سیله تامین ائتمک مومکون اولسون و مملکت دوچار اولدوغو فقر و فلاکتدن نیجات تاپیب موترقی ثروتمند مملکتلر ردیفینه کئچه بیلسین.
 - 11- ایستیداد دؤورونده آپاریلان خایانه سیاست نتیجه سینده آذربایجانین ثروتلری چکلیب آپاریلمیش و اورادا نه بیر گؤرکملی کارخانا و نه بیر فابریک، نه ده آیری بیر مهم صنعت اوجاغی ووجودا گلهمیشدیر. بونو نظره آلاق آذربایجان دموکرات فیرقه سی آذربایجاندا میلی صنایع یارادیلما سینی، فابریک، مکتب و مریضخانا ووجودا گنیریب، یوللار چکیمه سی اوچون وسیله لر ووجودا گلهمه سینی جیدن طلب

اندير و ايالت و ويلايت انجومنلرى و اسيله سيله بونا نايل اولاجاغينا اينانير. آذربايجانين گليرنين بويوك قيسىمى بو بوخاريداكى تدبيرلرله آذربايجانين آبالديغينا صرف انديلمه ليدير.

12- تيجارتى هر جور واسيله لرله گنئيشلنديرمك و خالقين مادي حياتىنى ياخشىلاشديرماق اوچون ايشسيزليك علئيهينه قطعى تدبيرلر گؤرولمه ليدير.

ايقتصادى حياتى و تيجارت ايشلرلى ائله آپارماق لازيمدير كى، عومومن تيجار، خصوصن خيردا و اورتا آلورچى و اصناف ايقتصادى چتئيليگه راست گلمه سين. بوتون مملكتده ايقتصادى ديرليك جانلانسين، بوتون خالقين مادي حيات شرايطى ياخشىلاشسين.

13- پولون قيمتدن دوشمه سى نين قاباغىنى آماق اوچون تدبيرلر گؤرولمه ليدير.

14- زحمتكش و يوخسوللارين ايشتيراكى ايله توليد و تعاوونى شيركتلر و خيردا كارخانالار ياراتماق و مؤوجود دستگاهلار و ال كارخانالرينا كؤمك انديب اولارين ايفلاسدان قورتارمالارينا هيئت صرف ائتمه ليدير.

15- صنايعين ترقى و تكاملونو سورعتلنديرمك، كارگرلرين وضعيتىنى ياخشىلاشديرماق مقصديله آشاغيداكى ماده لرى قانون شكلينه سالماق لازيمدير:

آ. بوتون اولكده 8 ساعاتلىق ايش تعيين انديلمه لى و ايفاضى ايشه موتناسيب علاوه موزد وئريلمه ليدير.

ب. فعله، قوللوقچى و متخصصلر اوچون ايجتماعى بيمه قانونى يارديب حياتا كنجيرمه ليدير.

ت. ايتيحاديهر و تامام زحمتكش تشكيلاتلارى حقينده خصوصى قانون ياراتماليدير.

پ. اون دورد ياشينا قدر اوشاقلارين ايشله ديلمه سى قاداغان انديلمه ليدير، 14 ياشيندان 18 ياشينا قدر اولان اوشاقلار اوچون ايش مودتى 6 ساعاتدان آرتيق اولماليدير.

ج. بيئتيم و احتياجى اولان اوشاقلارين ايشدن چيخاريليب كوچلرده قالماسى اوچون دؤلتين حسابينا خصوصى بيئتيمخانالار آچماق و مکتبلرده يوخسول اوشاقلارينا تحصيلى داوام ائتديرمك اوچون پولسوز يئمك و پالتار وئريلمه ليدير.

چ. 14 ياشيندان 18 ياشينا قدر اولان اوشاقلار اوچون خصوصى صنعت مکتبلرى آچيلماليدير. بورادا اوشاقلار گونده 4 ساعات ايشله مكله صنعت اوپرنملى و 4 ساعات دا درس اوخوماليدير.

د. بوتون كارگر و مستخدملرين حوقوقلارى محفوظ اولماق شرطيله گفته ده بير دفعه ايستراحت گونو، آزادلىق گونلرى، ميلى و دينى بايراملاردا ايستراحت و ايله بير آى مورخصلىك وئرمله لى.

ذ. حاميله اروادلارا وضع حمله 6 هفته قالميش، وضع حملدن 6 هفته سونرايا قدر مورخصلىك وئريلمه ليدير، بوتون حوقوقلارى محفوظ اولماق شرطيله

16- خالقين منافعيني نظره آماق شرطيله وئرگى اوصولونا يئنيند باخمالى، هر وطنداشين ايقتصادى وضعيتى و گليرينه گؤره وئرگى تعيين انديلمه لى، غير مستقيم وئرگيلر باجارديقا آزالماليدير.

17- گؤستريلن ايقتصادى تدبيرلرى حياتا كنجيرمك اوچون كافى سرمايا ايله آذربايجان ميلى بانكى تشكيل انديلمه ليدير.

فلاحت حاقيندا

آذربايجان دموكرات فيرقه سى آذربايجان كندلى سينين آج، يوخسول حالا دوشمه سينين گوناھىنى ايندييه قدر كندلرده اولان فودال (دره بگلىك) اوصولوندا گورور، بونا گؤره ده فيرقه حساب اندير كى:

18- نئز بير زاماندا كندلى ايله ارباب موناسيباتىنى معين ائتمكدن اوترو خصوصى قانون وضع انديلمه ليدير. دؤلت يئرلرلى فؤوريتله كندليره، پولسوز اولماق شرطيله پايلماق لازيمدير. همچنين ايستيباد دؤورونون طرفدارى اولان و آذربايجانى قويوب قاچميش آيرى مولكدارلارين دا املاكى موصاديره اولونوب كندلريلر اينختيارينا وئريلمه ليدير.

19- کندلیله فلاحتی جانلاندیرماق و اکینهجگی آرتیرماق مقصدیله اوزون مودتلی و نازیل تنزیل ایله چوخ بورج وئرمک اوچون بانک کشاورزینین ایش شرایطینی دییشدیرب اونی بو احتیاجی تامین ائتمگه قادیر بیر حالا سالماق لازیمدیر.

20- بعضی اربابلار طرفیندن تحمیل ائدیلمیش بیدعتلر، بیرحمانه وئرگیلر قالدیریلماق و ائله بیر شرایط یارانمالیدیر کی، کندلی اوز محصولو ایله عایله سینی ایداره اندیب اینسانا لایق حیات قورا بیلسین.

21- فلاحت ایشینی نیظاما سالماق، زحمتکش کندلینین وضعیتینی یاخشیشدیرماق اوچون کندلرده کندلی جمعیتلری یارانمالیدیر. بو جمعیتلری کندلیلرین اوزلری ایداره ائتمه لیدیر.

22- کندخودالار کندلیلرین آراسیندا سئچیلمه لیدیر.

فلاحتی معاصیر علم و صنعتین بویوک موفقیتلری اساسیندا قورماق اوچون دؤولت کندلیله تراکتور و سایر فلاحت ماشینلاری ایله کؤمک ائتمه لیدیر.

24- ژاندارم و دؤولت قوللوقچولارینین اوز مقاملاریندا سو ایستیفاده اندیب کندلیلرین وار - یوخلارینی اللریندن آملارینا یول وئرلمه لیدیر.

25- آذربایجان کندلی سینی قوراقلیق و سوسوزلوق قورخوسوندا قورتارماق اوچون دؤولت حسابینا چئشمه ووجودا گتیریب، آرتنیزین قویولاری قازدیرماق و اونلار چاپلار و گؤللرین سویوندان لازیمینجا ایستیفاده ائتمک ایمکانی وئرملی، بو یوللار ایله فلاحت محصولی آرتیریلماق و کندلینین وضعیتینی یاخشیشدیریلما لیدیر.

خالق معاریفی حاقیندا

آذربایجان دموکرات فیرقه سی ساوادیسزلیق و جهالت ایله موباریزه ائتمک اوچون خالق معاریفی حاقیندا آشاغیداکی وظیفه لری ایرلی سورور:

26- مجلس شورای میلی طرفیندن تصویب ائدیلمش تعلیمات مجانی و ایجبارینین سریع بیر صورته ایجرا سینی طلب ائدیریک.

27- آنا دیلی میلی مدنیتین ترقیسی اوچون قودرتلی بیر واسیطه دیر.

اونا گوره بالالاریمیزا بیلاتاخیر ایستر دؤولتی و ایستر سه خصوصی مدرسه لره اوز آنا دیلیمیزده تدریس ائتمه لیدیر. بونون اوچون بیلاتاخیر درس کیتابلاری و سایر تدریس لوازماتی حاضیرلاماق لازیمدیر. آذربایجاندا یاشایان باشقا میلتلر: کوردلر، ائرمیلر، آسوریلرین ده اوز آنا دیلرینده مدرسه آچماق حاق و ایختیاریه فیرقه میز کامیلن موافیق دیر.

28- آذربایجان خالق معاریفینین ترقی و تکاملونو تامین ائتمک اوچون تیریزده میلی دانشگاه ووجودا گتیرمه لیدیر.

29- یاشلیلاری ساوادلاندیرماق و اونلار معین خصوصی ببلیک وئرمک اوچون بوتون شهر و کندلرده آیریجا مکتبلر و صنعت ائولری آچیلما لیدیر. بو مکتبلرده مادی سهولت و تحصیل شرایطی یاراتماق و اونلاری موعلیم جهتیندن تامین ائتمک اوچون خصوصی تدبیرلر گؤرمک لازیمدیر.

30- ایبتیدایی مکتبدن توموش عالی مکتبه قدر بوتون درس کیتابلاری و برنامه لرینه یئیندن باخمالی، ایستیداد و ظولمو تبلیغ ائدن سؤزلر نه وارسا اونلاردان چبخاریلیب آتیلماق و تازا نسلی دموکراسی و آزادیخه روحدا تربیه ائتمک اوچون تازا درس کیتابلاری و برنامه لر یارانمالیدیر.

31- شهرلرده و کندلرده معاریف و علم تشکیلاتلارینین سایب آرتیریلماق، کیتابخانالار، قرائتخانالار تشکیلی ائدیلمی، اهالی اوچون مونظم صورته و پولسوز کونفرانسلا وئرملی، علم و فرهنگ واسیطه سیله خالق ایجتیماعی نوقصانلاریمیزی آرادان آپارماقدان اؤترو موباریزه جلب ائتمه لیدیر. یئنی نسلیمیزی محو ائلمه یین تیریاخانالار، اخلاق سیزلیق ائولری و قومارخانالاری آرادان گؤتورمه لیدیر. بوتون بو ایشلردن مقصد خالقین گؤزونو آچماق، اخلاق و معنویاتی یوکسلتمک، اونی وطنین ایستیقلاقی و آزادیغینی ساخلاماق و قوروماق اوچون جیدی موباریزه لره حاضیرلاماقدان عیبارت دیر.

خالق صحیہسی

- خالقین ساغلاملیغی اونون حیات مباریزهسی اوچون مهم شرطلر دندیر. بونا گوره ده صحیہسی عومومی نین قنیدینه قالماغی آذربایجان دموکرات فیرقهسی بؤیوک مسالهلردن بیلیر، او خصوصدا آشاغیداکي تدبیرلرین حیاتا کئچیریلمهسینی طلب ائدیر:
- 32- موجود ناخوشلوقلاری ساغالتماق کافی دنیبل، امراضین قاباغینی آلماق اوچون جیدی تدبیرلر گؤرمک لازیمدیر.
- 33- کوچهلرده، بازارلاردا، اولورده ناتمیزلیگه، چیرکابا، پینتیلیگه یول وئريلمهک اوچون تدبیرلر گؤرولمهلیدیر.
- 34- قیزدیرما، تیزتمه (مالاریا) علئیهینه جیدی مباریزه آپاريلمالیدیر و بو کیمی مملکت مرضلری توره دن سبیلر آرادان قالدیريلمالیدیر. باتلاقلار قورودولمالی، باغلار و آغاجلارین سایي آرتمالیدیر.
- 35- کئچلیک، تراخوما و سایر مسری ناخوشلوقلاری آرادان قالدیرماق اوچون دؤولت جیدی تدبیرلر گؤرمهلی و بو ایشه مادی و معنوی کؤمک یئتیرمهلیدیر.
- 36- اهالییه گوندهلیک حیاتیندا لازیم اولان بهداشت معلوماتی وئرکم اوچون کونفرانسلار تشکیل ائتمهلی، رادیو واسیطهسینه خالق باشا سالمالی و بو مقصدله خصوصی کیتابچالار نشر اولونمالیدیر.
- 37- گله جک نسلین تربیهسی اوچون شهرلرده و کندلرده کؤرپهلر و یاشلی اوشاقلارا مخصوص جمعیتلر و دؤولت حسابینا تربیه اولوری آچيلمالیدیر.
- ادبیات، اینجه صنعت و مطبوعات
- 38- خالقین معنوی و روحی غذاسی اولان ادبیات و صنایع ظریفه نین ترقیسی اوچون هر بیر شرايطی یاراتماق لازیمدیر. بو مقصدله تبریزده آذربایجان یازبچیلاری و هونرورلر جمعیتی تشکیل اولونمالیدیر. بو جمعیتلرین آذربایجانین باشقا شهرلرینده و کندلرینده شؤعه لری اولمالیدیر.
- 39- یازیچی و هونر صاحبیلرین زحمت و حاقلارینی نیظاما سالان یارادیجیلیق حقوقونو تامین ائتمک اوچون دؤولت بودجهسینده کافی میقداردا کؤمک تخصیص ائدیلمهلی، هونرورلرین وجودا گتیردیگی اثرلره پاداش وئريلمالیدیر.
- 40- نقاشلیق، موجهه سازلیق و موسیقی ساحهسینده آذربایجان خالق یارادیجیلارینی ابدی صنعتلرینی ساخلاماق مقصدیه دؤولت طرفیندن موسیسه لر و کارگاهلار (آنتلیه) وجودا گتیرمهلی و اوستادلارین الینین آلتیندا ایستعدالی جاوانلارا صنعت اؤرگتمهلیدیر.
- 41- آذربایجان دیلینده کیتاب نشرینه مانع اولان آدمالار وطن خانی و خالق دوشمنی کیمی مسولیته آلینمالیدیر.
- 42- موعلیملرین، دؤولت ایدارلرینده ایشلهین خیردا مامورلارین معاشینی تامین ائتمهلیدیر.
- 43- تیاترین بؤیوک ایجتیماعی تربیه اوجاغی اولدوغونو نظره آلاق تبریز و باشقا آذربایجان شهرلرینده اولان تیاترلارین مخرجی دؤولت طرفیندن تامین ائدیلمهلیدیر.
- 44- آذربایجان تاریخی یادیگارلارینی حیفظ ائتمک اوچون میلی بیر موزه وجودا گتیرمک لازیمدیر.

میلی مساله

- 45- ایران مملکتی نین داخیلینده یاشایان هر بیر میلتن داخیلی موختاریتی و اؤز موختاریتی تعیین ائتمک حوقوقی ایالت و اوایلایت انجومنلری واسیطهسینه تامین ائدیلمهلیدیر
- 46- آذربایجانلیلار کیمی خصوصیتیه مالیک اولان ایران خالقلاری ایجتیماعی تشکیلاتلار و دؤولت ایدارلرینده اؤز آنا دیلریندن ایستیفاده ائتمهلی و بو ایدارلرده میلی دیلر مانیهسیز اولاراق ایشلدیلمهلیدیر.

محکمه ایشلری

47- رضاشاه دؤور مسینده حوققبازالیق و زور ایله کنچیر یلمیش بوتون ایرتیجاعی قانونلار لغو اندیلیب اونون عوضینده آزادلیق و دموکراتلیغا اویغون قانونلار وضع اندیلیمهلی. قاضیلرین ایستیقلاالی قطعی صورتده تامین اولونمالیدیر. شهربانی و ژاندارم مامورلارینین ایجتیماعی ایشلره قاریشمالارینا جیدن آخیر قویولمالیدیر.

48- محکمه لر هر جور تضییقن آزاد اولمالی و آنجاق عدالت و حقه آرخالانمالی، سیاسی و مطبوعات موحاکیمه سی هئیات منصفه حوضور یله ایجرا اندیلیمه لیدیر. محکمه لرده ایشلر چوخ سریع بیر صورتده انجام وئرلیب موتهیملری بیلاتکلیمه ساخالماق جورم محسوب اولونمالیدیر محکمه و مودعی العومومون رسمی امری اولمادان هنج بیر کسین ائوینه گیریب تفتیش ائتمک اولماز. شهربانی و ژاندارم مظنون اولدوغو اشخاصی اینظیباط طریقله 24 ساعاتدان آرتیق توقیفده ساخالایا بیلمز. گوناھسبز حبس و توقیف لر جورم حساب اولونوب اونا مور تکیب اولانلار جزالانمالیدیر.

49- کچن جینایتکارلاری محکمه یه جلب ائدیپ و اولنلارین 24 ایلیک حسابلارینا ینتیشیب جورملری ایثبات اندیلر سه فؤورن ایجرا اولونمالیدیر.

آرتش حاقیندا

50- آرتشین ایصلاحی و اونون دموکرات اولکمه لالیق بیر ارتش کیمی ایداره اولونان مونسایب بیر وضعه سالینمالی، همچنین نیظام وظیفه قانونونو خالق نفعینه دییشمک لازیمدیر.

(«آذربایجان» شوماره 24، مهر 18، اکتیابر 10)

تهران بارماغی

تهران ایرتیجاعی نین قارا بارماغی آذربایجان کندلرینده گؤرسنمگه باشلانیر، بو ایسه کندلرده ساییسز - حسابسیز ژاندارملاردان عیبارتدیر.

کندلیلری گوج ایله چکیب فیتنه و فسادا سؤوق ائدی لر. اربابلارین املاکینی حیفظ ائتمک و بهره آلماق باھاناسیله کندلیلری دؤیور، ازیر، اینجیدیر و ناراحات ائدی لر.

بیز چوخ گؤزل بیلیریک کی، آذربایجان مالیکلری نین بؤیوک بیر قیسمتی صلوح و آرامیش طرفداریدیر لار. ولی موفتینلر اولنلارین آدیندان خلقی ناراحات ائدی ر و جور به جور باھانالار ایله کندلرده حوققی ایشلره قاریشیر لار.

فیرقهمیز وار قووه سیله آرامیشی ساخالماغا چالیشیر ولی فیتنه کارلار اؤز منحوس سیاستلریندن ال گؤتورمک ایستهمیر لر.

بونا ایندیکی شرایطده جنگ - اعصاب دئیر لر. کنچمیش موچارویه ایثبات ائندی کی، بو جنگ - اعصاب بیر نتیجه ونره بیلمز.

بیز قانونی یول ایله دادگسترییه موراجیعه ائندیک. آچیقدان آچیغا دئدی لر کی، بو ایشلر بیزه عاید دئییل، بیز خالقین ایشینه ینتیشه بیلیمرک.

گؤرور سوز کی، میلت و مملکتین موقدراتی کیملرین الینده دیر؟ او دئییر: بیز حوققی ایشلره قاریشا بیلیمرک، کیم گوجلی ایسه اؤز ایشینی قابقدان آپارمالیدیر.

بیز اوصولن لیقوان حادیه سینه همیشه موخالیف ائتمیشیک. لئیکن تجروبه ده ثابت اولدو کی، دادگستری مأمورلاری اؤزلری بو کیمی حادیه لری عملن وجودا کئیرمگه چالیشیر لار.

ژاندارم و امنیه تشکیلاتی نین باشیندا دورانلارین لیقوان حادثه سینده بویوک جینایتکارلیقلاری اولموشدور. اگر اوگون بونلار مسولیتیه جلب اندیلسه ایدی، بو کیمی حرکتلر اولونمادی و بو گون عدلیه ریپسی و مودعی العموم کندلرده باش وئرن جینایتلری اؤز بویونلاریندان آتماقلا تازا بیر شوریشین مییدانا چیخماغینا یول وئرمز دیلر.

بیز بونیله خلقیمیزی تحملوله، صبره و متانتیه دعوت اندیریک و عئین زاماندا فیتنه و فیساد تولید اندنلرین سیمالارین گؤستریمک اوچون اونلارین نه کیمی ایشلر گوردوکلرینی مداریک و اسناد اوزره یازیب تشکیلاتیمیزا وئرلمهسی تووصیه اولونور.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 26، مهر 20، اکتیابر 12.)

هؤویت هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلمز

دونن گیزلی بیر صورتده باغلانان نامشروع نؤقته آشکار بیر صورتده دوغرولوب، دونیایا قدم قویدو. بیر آیدان بری حاجی سئید حوسئین کاروانساراسی و باشقا قارائلیق هوجره لرده چالیشان مرموز اللری تاپیب دوزلدیب، ایضا ائتدیکلرینی ایفتیر آمیز تئلقرافین صورتی تئهرانین ایرتیجاع روزنامه لری واسیطه سیله گلیب، تبریزده اینتیشار تاپدی.

بیز دموکراسی اوصولونون جیدی طرفداری اولدو غوموز اوچون بو کیمی ایشلردن موتاتیر اولمایارق، البتته، هر کس اؤز فیکرینی، اؤز عقیده سینی اینتیشار وئرلمکده آزاددیر. بو شرایط کی، اونون اینتیشار وئردیگی سند و مطلب اؤزگه لرین حاقینی پایمال ائتمه سین.

آزادلیق علییه یازیلان بو تئلقرافدا بو اصل ابدن گؤزله نیلمه میشدی. تئلقرافلاری یازانلار 10 مین نوسخه لرده چاپ و نشر اندیلیمیش رسمی بیر سندی تحریف، تفسیر ائتمک کیمی بو کودکانه یولا قدم قویموشلار.

شهریورین 29-دا (سنتیابرین 19-دا) شیرخورشید سالونوندا ایجتیماع ائتمیش مین بنش یوز نفرلیک جمعیتی تحقیر ائتمک کیشیلره، شرافتلی آداملارا یارماز.

لندن کونفرانسینا بو 1500 نفرلیک جمعیت طرفیندن موخابیره اندیلن تئلقرافدا هر گیز آذربایجانین تفکیکی و تجزییه سی مساله سی باره سینده تئلقراف یوخدور. ایران اوصول-ایداره سینده بحث اندیلیمیش مشروطه و دموکراسی اساسلارینین اورتادان قالدیریلماسی گؤستریمیشدی.

بونون علییه اولارق، تئلقرافی دوشونمهدن ایضا ائدن هموطنلریمیزه و بو خصوصدا آغایی تقی زاده نین لندندن گؤندردیگی تئلقرافلاری اوخوماگی تووصیه اندیریک.

آذربایجان خالقی نین تئلقرافیندا آذربایجانین بر بادلیغی تصویر اولونوب، انجمن ایالتی و ویلایتی واسیطه سیله خالقیمیزین داخلی موختار بییتی نین تامین اندیلمه سی ایرلی چکیلیمشدیر.

بو حاق و ایختیاری آذربایجان خالقی سیلاح گوجو ایله آلمیشدیر و بو حاقی وار قوووه سیله دیر یلتمگه چالیشاجدیر.

تئلقرافیمیزین ضیدینی ایضا ائندیرن آغالار بونو آذربایجان خالقینا آیری رنگه گؤستریمکله آزادلیغا بویوک ضربه لر ائندیریمگه ایقدام ائتمیشلردیر.

دیل مساله سی بیزیم حیات و ممت مساله میزدیر. بیز جیدی بیر محکمه اولسا ایثبات اندریک کی، موخالیفلریمیزین یوزده اونو بئله فارس دیلینجه دانیشا بیلیمزلر و دانیشدیقلاری حالدا، خالقی گؤلدورمکدن مصون قالمازلار.

دیلی باهانا اندیب خالقی آزادلیق علییه تحریک ائتمکدن نامردانه بیر ایش اول بیلیمز.

بوندان علاوه آغالار گرک بیلیمزلر کی، تبریز 5-3 بازار کاروانساراسیندان عیبارت دئییلدیر. آذربایجانلی دئینده تک اون-اون بنش نفر تبریز بازارینی اللرینده آلت قرار وئرن ایستیفاده جو مؤحتکیرلر نظرده توتولمور.

آذربایجاندا 5 میلیون نوفوس یاشاییر. بونلارین هامیسی بو تورپاغین صاحیبی اولدوغو اوچون اونون گلهجگی باره سینده دانیشیق حاقینا مالیکدیرلر.

دموکرات اولکلرده رای هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلمز. شخصیت، مولک و املاکا باغلی دئییلدیر. هویت تشخیصی اوچون بانکلاردا دا اعتبار آخارمازلار.

آذربایجاندا دوغولوب، اورادا نشو-نوما ائدیپ، یاشایان بوتون اینسانلار اورانین اوولادی حساب اولونور و اونون باره سینده دانیشماغا حاقیدیرلر.

قارالیق هوجرلرده خالقین جیبینی سویماقدان باشقا مقصد تعقیب ائتمهین 5-3 مؤحتکیر 5 میلیونلوق خالق مجهول اولهوییه آدلاندیرا بیلمز و اونون دیلیندن دانیشماقلا دونیانی آداتماغا مووفق اولمازلار.

بوندان علاوه فیرقه‌میزین بعضی کارخانا صاحیبلرینین طاماحی نتیجه‌سینده مئیدانا چیخان طبقاتی ایختیلافی یاتیرماق یولوندا مباریزه ائدیپ، آرامیش و امنیتی تامین ائدیگی بیر حالدا، اولرینین پیشیکلرینه قدر تنلقراف ایضا ائدن بعضی ماجراجو سرمايادارلارین بو ایشی آزدلیق صفینده چالیشان قوملره دالان خنجر وورماقدیر.

آغالار بو واسیطه ایله طبقاتی ایختیلافی شیدتندیریرلر. سؤنمکه اولان حریقی ترمه گنیشلندیریرلر. بیز چوخ گوزل بیلیریک، بو کیمی یاراماز ایشلر بیر نچه نفر مرموز آداملارین ناحیه سیندن خالق مسموم ائتمک اوچون اینتیشار تاپماقدادیر، یعنی بازار آداملارینین بنله اولنلارین اصلی مقصودونان خبرلری یوخدور. بو تنلقرافلاری ایضا ائدنلرین چوخو گلیب ایداره‌میزده اوژلرینین ایضا ائدیگی تنلقرافی اوخویوب آنلامادیقلارینی اعتبار ائدییرلر.

آزدلیق علئیهینه فیتنه و فساد توره‌دن عونصورلرین آزدیخالار الینه وئردیکلری بو مدرک باره‌سینده بیزیم دئییه‌جک سوزوموز چوخدور. فیرقه میز ایسه بو خصوصدا اوژ تصمیمینی اعلان ائده جکدیر.

بیز بو سوزلری فقط روزنامه‌نوئوسلیک وظیفه سی اولراق، یازدیق عقیده‌میزه گوره موخالیفلره دیش سیندیران جاواب فیرقه صفلرینی مؤحکم‌لندیرمک و خالقیمیزین ساغلام و فداکار افرادینی اونون باشینا توپلاماقدیر.

بیزیم سوزوموز حاقدیر، حاق اولمز باطیل ایسه محو اولماغا محکومدور. علئیهیمیزه وئریلن تنلقرافلار ایسه دوروست محمدعلی میرزانین طرفدارلارینین لحنینی خاطیره گنیریر و عئینن ایسلامیه‌دن چیخان ضیدی آزادی تنلقرافلارا بنزمیر.

تاریخ تکرار اولونور، حتا بو تنلقرافلاردا ایسلامیه تنلقرافلارینی ایضا ائدنلرین اوولادینین آدی نظره گلیر. او فامیلر آشکار بیر صورتده مئیدانا چیخیر. قوی اولسون آذربایجان آزدیخالاری بیر گون بو پرده لری بیرتیب، بو خاین سیمالاری خالقا گؤسترمه لیدیلر. نه قدر تنز اولورسا، او قدر خالقین خئیرینه‌دیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 24، مهر 29، اکتیابر 21.)

ایفتیرا آمیز تنلقرافی کیم ایضا ائتمیشدیر؟

دونکی نومره‌میزده بازار اهلی‌نین چوخونون بعضی ماجراجولار طرفیندن ایغفال اولوندوقلارینی یازمیشدیم. مقاله‌میز بیر آز اوستو اورتولو اولدوغو اوچون کنچن گون اوخوجولاریمیزدان بیر نچه‌سی ایداره‌یه موراجیعت ائدیپ مؤوضوعون آچیق و صریح بیر صورتده یازیلما‌سینی تقاضا ائدییرلر. بو تقاضای مشروعی جاوابسیر قویماماق مقصدیله ناچار اولدوق الیمیزده اولان معلوماتدان جوزیی بیر قیسمینی اینتیشار وئرمک.

قوی اوخویوب، دوشونوب معنا‌سینی درک ائتمه‌ین تنلقرافلاری ایضا ائدنلر گوزلرینی آچیب گورسونلر کیمین ایله تورا دوشموشلر.

تقریباً بیر آی بوندان ایرملی سئیید ضییا دستگاهی نین جیدی، رسمی و فعال اللریندن حساب اولونان فقهی آذربایجاندا فیتنه و فساد تولید ائتمک مقصدیله بؤیوک اعتبار ایله تئهراندان تبریزه گلیر و بورادا گئیردیگی پوللار، و عده- و عیدلرله بازار دلالاریندان بیر نچه سینی اله کئچیریر. سئیید ضییا و سایر مرموز مقامات ایله مربوط اولان بعضی اسرار آمیز شخصلردن کؤمک آلیب ایشه باشلاپیر. ایکی اوزلو و خاین آداملار ایسه بو اودا اتک و ورور، نهایت باشان باشا توهمت و ایفتیرادان عیبارت اولان توهین آمیز و خالقین ایچینه نیفاق سالان تئلقراف، تیمچه و کاروانسار الارین قارنلیق گوشه لرینده حوقابازلیقلا ایضالانیب موخابیره اندیلیر.

سونرا آغای فقهی ماموریتینی آخیرا یئتیرمک اوچون اردبیله، اورادان دا شاهسون انلرینی شرارته سووق ائتمک اوچون اونلارین ایچینه عزیمت اندیر.

بیز بوبارده اوزون- اوزادی بحث ائتمک ایستهمیریک. اگر تئلقرافی ایضا اندنلر دوغرودان- دوغرویا فداکار و دوز آدام اولسایدیلر، هامان مین بئش یوز نفر لیک عمومی جلسه ده گرک اعتبار ائده ایدیلر. چونکی، اونلارین چوخو دا اولماسا موهوم بیر قیسمی نین بو جلسه ده حوضور لاری وار ایدی و لندنه موخابیره اولونان تئلقراف ایسه اعتبار سیز و موحدیوالرای بیر صورتده تصدیق ائدیلیمیشدی.

هله موخالفت آمیز تئلقرافی ایضا اندنلر آراسیندا بعضی آداملارا تصادوف اولونور کی، هر ایکی طرفین اسنادینا دخالت ائتمیشلر. بیر آدام کی، اوزو- اوز ریضا و رغبتله انجومن ایالتی و ویلایتی طلب ائدن بیر اعلامیه نی ایضا اندیر، او شرافتینه علاقه مند اولسایدی. اونون خیلافینا گرک تظهور ائتمیه ایدی.

بوندان علاوه ایضالارین ایچریسینده جانی و قاتیلر ده واردیر. صادیق مجتهدی اوز ایله اوچ نفری قتله یئتیریب، دو ققوز نفری شدید بیر صورتده مجروح ائتمیشدیر. بو کیمی اللری مظلوملارین قانینا بولاشمیش جانلرین ایضاسیله یاناشی ایضا قویانلار، عجباً گوردوکلری ایشین قباحیتینی حیس ائتمیرلرمی؟ بیز دونکی نومرهمیزده دئدیگیمیز کیمی اشخاصین شخصییتی ایله ایشیمیز یوخدور. لاکین بعضی شخصلر واردیر کی، اونلاری خالقا تانیتماق اولماز.

بازار جاماعتی اگر فقیه نی تانییا بیله ایدیلر، قطع اونون تورونا دوشمز دیلر. تئلقرافی ایضا ائدن جاوانلار اگر بیلسه ایدیلر کی، اونلارین ایضالاری خاین اللر واسیطه سیله اوغورلوق ایله الده ائدیلیمیش پوللا ساتیلیمیشدیر، ابدن او تئلقرافی ایضالایان آداملارین اطرافینا یاخین دوشمز دیلر. موتاسیفانه بو حقیقتدیر، بیز ایستهدیک اونو آشیکار ائدیب قضاوتی بیطرفلرین و یجدانلارینا حواله اندیریک.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 30، مهر 25، اکتیابر 17.)

چاغر یلمامیش قوناقلار بیلمه لیدیرلر

خالقیمیزین شیدتلی اعتبارینا باخماییب، تئهران بیزه ایگرمی ایل بوتون مملکتی اسارت، قارنلیق و جهالنده ساخلاپیب، اونو فلاکت حالینا سالان ریضاخان رنژی نین قهرامانلاریندن بیر نچه سینی سووقات گؤندردی.

بیر نچه گون بوندان اول سئیید ضییا نین اوغرولانمیش پوللارین گوجو ایله آز ادیخاهلاری، بلکه بوتون خالقی توهین و تحقیر ائدن تئلقرافین اینتیشاری دا هنوز تازا ایشدیر. باشان باشا آذربایجان کندلرینده بعضی ژاندارملار طرفیندن برپا اندیلن بؤیوک فیتنه آلاوینین گوندن گونه شیدتلمه سی ده هر کسه بللی دیر.

آز چوخ سییاست ایله آشینا اولانلار بیلیرلر کی بو اوچ بؤیوک ساختا حادثه کامیلن بیر بیری ایله مربوطور.

مرموز اللر بو واسیطه ایله ظاهیری آز ادلیغیمیزی بو غماق، تئهراندا باشلادیقلاری مورجعانه اوینو بورادادا تکرار ائتمگه باشلامیشلار.

خالق بو خصوصدا اوز فیکرینی دئمیش و بو خاینانه سییاستین هر بیر طرفینی واختیندا دونیا اعلان ائدیب اوندان تولید اولابیلن هر بیر سونتیجه نین گوناهینی اوز بوینوندان ائتمیشدیر. بیزه بعضیلری قیصاص قبل از جینایت اولماز متلی موجیبینجه دئییرلر کی، قوی سیزین

اعتراض انديب سئومهدیگینیز مامورلار گلیب ایشه باشلا سینلار. اوندان سونرا سیز قضاوت اندیز. بو آیری اشخاصین باره سینده دوغرو اولابیلردی. اما باشیمیز آتش و پول ایله گؤندرین چاغریلمامیش تازا قوناقلارین چوخونو بیز تانی بیریق. ایمتاحان اولونان بیز ایشی داها ایمتاحان اندنر پشمانلیقدان باشقا بیز نتیجه الدهه ائده بیلمز لر.

بیز بونلاری قیرخ ایل ایمتاحاندان کنچیر میشیک و داها تانی بیریق.

علاوه بر این بونلارین بعضی سی حتا آخیر گونلرده بئله ایران خالقینین محوی دئمک اولان بیز طرفلی سیاستین آچیق عامللریندن اولموش، مملکتی قوی پنجه و قهار بیز بییگانه سیاسته تابع دوشمگه چالیشمشلار.

بونلاری آذربایجانا گؤندر مکله، صدر حؤکومتی ایرانی قورخولو پرتگاها سووق ائتمیشدیر.

مملکتین سرنیویشتی ایله اوینایان بئش اوچ مور تجم بو کیمی عنودانه سیاستله اؤزلرینین مملکته خایین اولدوقلارینی بیز داها ایثبات ائدیله. بونلار ایگرمی ایل ریضاخان طرفیندن شیدتلی بیز صورتده تعقیب اولونان بیز طرفلی سیاستین مزه سینی آنلادیقلاری حالدا اگر وطنپرست آداملار اولسایدیلار اونون تکراریندان پرهیز ائتملی ایدیلر. لاکین بونلار اؤز شخصی و طبقاتی منافعی نی حیفظ ائتمک اوچون بؤیوک خیانتدن چکیمه بییب او خطرناک یولو تازادان شیدتلی بیز سورعتله گئتمگه باشلامیشلار.

بیز اؤز سؤزوموزو دنمی شیک. چاغریلمامیش قوناقلارین گلمه سی نتیجه سینده هر بیز سو حادیه اوز وئر سه او اولارین و اولاری پول و سیلاحلار ایله تجهیز انديب اوستوموزه گؤندر نلرین عؤده سینهدیر.

قوناقلار اونو تاسینلار کی، آذربایجان، ایسفاهان، یزد و کیرمانا بنزه مز. بئش اوچ بازار دللالاری دا آذربایجان خالقینین نو ماینده سی دئییلدیر. خالق آزادلیغا علاقه مند دیر. یونجا بییب آدیغی قانون اساسینی حیفظ ائده جک، مشروطه نین پوزولماسینا یول وئرمه یه جکدیر.

قلم آزادلیغی، دیل آزادلیغی، ویجدان و عقیده آزادلیغی، ایجتیماع و جمعیت آزادلیغینا توخونماق اولماز. بونو بیز کره تازا قوناقلار بیللمی دیر لر. او خالقین ناموسو دور، بونا ال آتاندلارین اللری کسپلر و اؤزلری محو و نابود اولار لر.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» سوماره 31، مهر 26، اوقتیابر 18

اینتیخابات فرمانینی خالقیمیزین اوزو صادر ائتملی دیر

ایندیکی 14 جو مجلس مملکتیمیزین اساسی قانونلارین پوزوب گولونج باهانالار ایله آزادلیغی محو ائتمگی قرارا آلدی. ایندیکی اکثریتی تشکیل ائدن خاینلر ایکی یول ایریجیندا ایرتیجاع و ایستیبداد یولونو اینتیخاب ائدیله. ایندیکی قوللابی وکیللر کم فورصتلره یاراشان تولکولوک ایله اللرینه دوشن فورصتدن ایستیفاده انديب، خالقین قانونی حاقینی الیندن آلماعا تصمیم توتدولار. بیزیم تکلیفیمیز روشن دیر. بیز وار قوه میز ایله حاقیمیزدان دیفاع انديب، مشروطه نی ساخلا یاجاغیق.

مجلس قانون اساسی موجبینجه تعطیل اولابیلمز، اونو تعطیل اولماعا یول وئره بیلیمزیک. اونا گوره مرکزی کومیتهمیزین ان یاخین زاماندا دعوت اولونموش عومومی ایجلاسی بو خصوصدا جیدی قرار چیخارمالیدیر.

آذربایجان خالق آدیغی آزادلیغی ساخلا ماغا قادیر اولدوغو اوچون جاوانلارینین آل قانی ایله یازیلیمیش مشروطه قانونلارینی محو اولماعا یول وئرمه یه جکدیر. بوتون ایران آزادلیخلارینین گؤزو آذربایجان دیر. بوتون ایران دموکراتلاری بیزدن ایش گؤزله ییر لر. فیرقه میز بو اینتیظار و امیدلرین پوچا چوخماسینا یول وئرمه یه جکدیر. بیز بونا اورگیمیزین درین یئریندن اینانیریق. فیرقه ایرتیجاعی مجلسین خایانه ضربه سینه مردلره یاراشان بیز شو جاعته جواب وئرملیدیر. خالقیمیز مجلس اینتیخاباتینین چوخ تئز بیز صورتده باشلانماسینی طلب ائدیر. فیرقه بؤیوک قدمی گؤتورملیدیر.

حاقی وئرمزله، اونو آماق و ساخلاماق لازیمدیر. خالقیمیز اوز حاقینی آماغا و ساخلاماغا قادیر اولدوغو اوچون، اونون بؤیوک فیرقهسی چوخ تئز و جیدی تصمیم توتمالی و اونو ایجرا ائتملی دیر.

قوی تئهران مورتجعلری اوز تکلیفلرینی بیر دفعه دوشونسونلر. اونلار قانونی پوزوب مشروطهنی کوللن تعطیل ائتدیلر. اونا گۆره بیزیم آزادلیق و مشروطهنی دیرلتمک یولوندا گۆردوگوموز تدبیرلره اعتیراض انده بیلمزله. سنچگی فرماتینی خالقیمیز اوزو صادیر ائتملی دیر. تئهران بو یولو اوز ایله بیزیم قارشیمیزا قویموشدور. بونا موخالیفت ائدن خاین عونسورلر ده گرک حسابلارینی آنلا سینلار. بورادا تک آذربایجانلی دئییل، بوتون ایرانلیلارین حیات و مومات مسالهسی حل اولونور. پول گوجو، حیله و نئیرنگ ایله مئیدانا آتیلان حوقابازلار، خالقین آرزوسو موجیبینجه جزالاناجلار.

آزادلیق قوربانلار طلب ائدیر، بیز بو قوربانلاری وئرمگه آماده بیک. ایرتیجاع قان تۆکمگه تشنه دیر. ولی آزادیخالار اونون بو مقصدله قالخیزدیگی اللرینی کسملی، آرزولارینی پوچا چیخارمالیدیر.

بیز اینتیخاباتی باشلامالی، اونو دموکراتیک بیر طرزده و بیطرفانه بیر صورتده آخیرا یئتییرملی بیک. قوی تئهران مورتجعلری خالق طرفیندن سنچیلن و کیلیریمیزی قبول ائتمه سینلر. اوندا بیزیم تکلیفیمیز معلوم دور. بیز ایرانین آیری یئرلرینده ده بو ایشین باشلانماسینی اومید ائدیریک. لاکین گۆرونور همیشه اولدوغو کیمی بیرینجی قدمی گۆتورمک آذربایجانین عۆده سینه دوشموشدور. اولسون، بو ایفتیخارلی ایشی ده بیز باشلاریق.

تکرار ائدیریک، محللرده آپاریلان فیرقه کونفرانسلاری تنزلیکله خاتیمه تاپمالی، شهرلرده و کندلردن گلن کومیته عوضولری و مسول فیرقه رهبرلری بو بؤیوک تصمیمی دوشونوب ایجرا ائتمگه حاضر لائمالی دیرلار.

بوندان علاوه فیرقه عوضولری وار قوللری ایله بو خیانتی آچیب خالقا گۆسترمک، افکار عامه نی آزادلیق یولوندا مباریزه یه حاضر لاماق کیمی بؤیوک بیر وظیفه قارشیسیندادیرلار.

قوی سئید ضبیانین پولو و بییگانه لری تدبیری ایله مئیدانا آتیلان خاین عونسورلر ماسکالارینی بیرتیب اوز حقیقی سیمالارینی گۆستر سینلر. خالق بو کیمی خاین عونسورلری جزالاندیرماغا قادیر دیر. مورتجعلره و آزادلیق دوشمنلرینه نیجات یوخدور.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 33، مهر 29، اکتیابر 21.)

آذربایجان اوتوز ایل بوندان اولکی مؤوقعینی توتمالیدیر

اگر جاونلار بیلیم سسه، یاشلیلار بیلیر کی، بیرینجی دونیا موچاریه سیندن قاباق، آذربایجان، خصوصن تبریز ایرانین، بلکه یاخین شرقین ان بؤیوک تیجارت مرکز لریندن حساب اولونوردو.

گنیش تیجارتین ترقی سی مؤوجبینجه تبریز، اردبیل، اهر، مخصوصن اورمییه گوندن- گونه ترقی ائدیر، بؤیویور، آبادلاشیر، مو عاصیر حالا دوشوردو. آذربایجاندا اوزومچولوک، بادامچیلیق و باشقا دگرلی مئولر ووجودا گنیرمک، کۆهنه و قایداسیز اکینجیلیگی ایکنجی سیرایا سالیر، خالقین ایقتصادی وضعیتینی گوندن- گونه یاخشیلادیریر، اولکهنین عومومی ثروتینی آرتیریدی، تأسوف کی، بیرینجی دونیا موچاریه سی نین مئیدانا چیخاردیگی بؤیوک دییشیکلیک هر بیر یئردن آرتیق آذربایجانین فلاکتینه سبب اولدو. بو واسیطه ایله اونون تیجارت یوللاری کسیدی. نتیجه ده ال- قولو باغلاندي. نه تک شهرلر، حتا کندلر بئله بو دییشیکلیگین نتیجه سینده بوشالماغا، خارابازارا دؤنمگه اوز قویدو. قییمتلی محصول وئرن اریک، هولو، بادام، حتا اوزوم آغاجلارینی بئله کندلیلر کسید، یاندریدقدان سونرا باغلارین یئرینده بوغدا، آریا اکمگه مجبور اولدولار.

موچاریه دن سونرا ریضا خان ایش باشینا گلنه قدر آذربایجان خالقی عصرلردن بری بیغیب ساخلادیگی ذخیره ایله باش ساخالییب، تیجارت یوللارینین آچیلما سی اومیدی ایله اولمه دیریل بیر صورتده گون کچیریدی.

ريضا خان ايشه باشلاماقلا بو اوميد تاماميله ياسا دوندو. چونكي، اونون تعقيب ائتديگي بير طرفلي سيياست آذربايجان تيجارت مالينين ان مونسب و ان فايدالي موشريسي اولان شورا اولكلهري بازاريني تاماميله ايراندان اوزاقلاديردي. نتيجهده گوزل تبريز تيجارت جهندن ايکينجي، اوچونجو و دوردونجو سيرايا کنجيب، خار بازار بير کند حالينا دوشدو. اونون بويوک تاجيرلري ناچار اولدولار اوز سرمايلريني تهرانا و باشقا تيجارت شهرلرينه کؤچوروب، اوزلرينه تزه بير بازارلار آراسينلار.

پهلوي اوزونون جاهيلانه سيياستي نتيجهسينده مملکته بويوک ضرر ووردو غو حالدا آذربايجاني تاماميله آياقدان ساليب، خالقين ياشايش واسيطهلريني تاماميله محو ائديب اورتادان قالديردي. موخاربييه باشلانان زامان تبريزين، اردبيلين، اورميهين ان فلاکتلي دؤورلري ايدي. موخاربييه ايسه اونو بير قدر ده شيدتلنديردي. هرگاه خالق طرفيندن بعضي جيدي تدبيرلر گورولمهسه يدي و قيزيل اوردو موساعيدت گؤسترمهسه يدي همين دورد ايلين موخاربييه زاماني بورانين بوتون محصولو و آزوقهسي چکيليب آپاريلاجاق و جاماعات تاماميله آجيدان تلف اولوب گندهجک ايدي. هر حالدا ايندي آذربايجانيميز ايقتيصادي جهندن چوخ خطرلي بير حالدادير. اگر وضعيت بنله داوام اندرسه خالق هاميسي ناچار اوز ائو- انشيگيني ترک ائديب باشقا يئرلره کندهجک، گوندن- گونه اولکه يوخسوللاشيپ تاماميله آياقدان دوشهجکدير. بو فلاکتين قارشيسيني آلماق، وطنيميزي فلاکتدن تاماميله نجات وئريب، اوتوز ايل بوندان اولکي مقاما چاتديرماق اوچون فيرقهميز جيدي صورتده دوشونمگه، دوزگون و ساغلام تدبيرلر گورمگه باشلاميشدير.

بو تدبير گوزل نتيجهلر وئرمدکدير. خالقيميز خصوصن، تاجيرلر گرک فيرقهين باشلاديجي بو بويوک ايشي جيدي صورتده ايستيقبال ائديب اونون عملي اولماسينا وار قوه ايله کؤمک گؤسترسينلر.

بیز چاليشاجييق كي، شورا ماللاري آذربايجان يولو ايله گليب، ايرانين باشقا بازارلارينا گوندريلسين. تبريز، اردبيل و اورميه بويوک تيجارت مرکزلي حالينا دوشونلر.

بیزيم اكينچيلىک محصولوموز و همچنين خوشکاريميز شورا بازارلارينا، همچنين اروپا بازارلارينا يول تاپسين. همچنين اروپا بازارلاري ايله تيجارته گيريشمک اوچون آذربايجان بازارگانلاري شورا دمير يوللاريندان و ساير نقلليات وسايتيندن ايستيفاده ائتمک ايمکاتينا ماليک اولسونلار.

بیز اينانيريق كي، فيرقهين تعقيب ائتديگي بو ايقتيصادي تدبيرلر نتيجهسينده شهرلر و کندلريميز تزدن چيچکلنمگه و گولمگه باشلايلاجاق، خالقا ياشاماق و خوشبخت اولماق اوچون گننیش مئيدان وئريلهجکدير.

موخاربييه آذربايجان تيجارتيني آسانلاشديرماق اوچون طبعي واسيطهلر وجودا گنيرميشدير. بو واسيطهلردن جيدي صورتده ايستيفاده ائتمک لازيمدير.

ايندي بيزيم سرحدديميزه ايکي دمير يولو گليب چيخميشدير. موخاربيهدن اول اولاردان ايستيفاده ائتمک ايمکاني يوخ ايدي. اولارين بيري جولفا ايله باکيني بيربيرينه باغلايان ان قيسا دمير يولودور. ايکينجيسي ايسه آستارادان باکييا چکيلن يولودور. بو يوللار واسيطهسي ايله آذربايجانين تيجارت مالي بوتون شورا بازارلاريندان باشقا، اورپانين ان اوزاق گوشهلرينه بنله گنديب چيخا بيلر. تاجيرلريميز گوزلريني آچيب دونيايا آچيق بير نظر ايله باخماليديرلار. آذربايجانين گلهجگي بويوکدور.

ايران تيجارتينين ياريدان چوخو هميشه روسيا ايله اولموشدور. بوندان سونرا وضعيت طلب ائدير كي، بو فايدالي آلور داها دا گننیش لنسين.

قباغا چيخان بو فورستدن ايستيفاده ائتمک لازيمدير. اونا گوره گرک فيرقهين گؤتوردويو بو جيدي قدمي تعقيب ائتمک و ايران تيجارتينين مجراسيني آذربايجاندا سالماق، يوخاريدا قئيد ائتديگيميز دمير يوللاريندان جيدي صورتده ايستيفاده ائتمک لازيمدير.

مير جعفر پيشه وري

(«آذربايجان» سوماره 34، مهر 30، اکتوبر 22.)

دۆلەت موقتدر یعنی چه؟ (1)

كئچن دونيا موچارىبه سى قورتاردىقدان سونرا ايراني غئير رسمي، بلكه رسمي صورتده يابانچى ايستعمارچىلارن آغوشونا آتماغا چالیشان محبت دللاللاري موقتدر حؤكومت شو عاري ايله اورتايلا چىخىب ووثوق دؤوله كابىنهسىنى ووجودا كئير ديلر.

ووثوق دؤوله كابىنهسى، هامى بيلير كي، ايرانين آزادليغىنى پوزوب قانون- اساسىنى آياقلاماق واسيطهسى ايله رىضا خانين موقتى حؤكومتىنىن زمينهسىنى دوزلتمكدن باشقا بير ايش گؤز موش ايسه، او دا مجلسى شورايى مىلىنىن تعطىلى، اينگىلتره دؤولتىندن علنى بير صورتده آلدىغى پوللارن گوجو ايله ايرانا تحمىل ائتمك ايستهدىگى معروف قرار داد ايدى.

تئهران روزنامهلرىنىن موقتدر حؤكومت دئىيب، قولاقلا ريمىزى گورولتو ايله دولدورماقلاري قطعن همين سىياستىن تكرار ايدىر.

تئهران سىياستمدارلاري او قدر كور، او قدر جاهيل و او قدر كؤوندنديلر كي، حؤكومتىن قودرتىنى تك- تك شخصلرىن اخلاقىندا آختارير و اون بير وزير واسيطهسى ايله دردلر يمىزه چاره انديله بيله جگينه خالقي ايناندىر ماغا چاليشير لار. دؤولتىن ايقتىدارى وحشت توليد ائتمك، ووروب، بيخىب، خالقي قورخوتماق و آزادليغى محدود ائتمك ايله الده انديله بيلمز.

بونو، اوزلرىنى بوتون ايران جامعاتىنىن آغاسى، باشى و نورچشمى حساب ائدن تئهرانى سىياست دللاللاري بير كره دوشونملىدىر لار.

دؤولتىن قودرتى خالقن اونا اولان مئىل و رغبتىندن آسلىدىر. خالقا دايناميان بير حؤكومت داهيلردن و نايىغلردن بئله تشكيل اولونور سا ياشايا بيلمز، ياشاسا دا مملكت و مىلتى فلاكلتره دوچار ائتمكدن باشقا بير نتيجه يه يئتشمگه قاديير اولماز.

خالقسىز، مىلتسىز بوروكرات بير حؤكومت ايستر- ايستمز قابا ديكتاتورلوقا تشبوت ائتمكله، خالقي اوزونه دوشمن ائدر و اوزونون قودرتىنى دن وئرمگه مجبور قالار.

خالقن محبت و توجؤهى اولمادان و خالقن دوشمنى سايلان بير حؤكومت تئز- گئج روسوايلىق ايله بيخىلماغا مجبور اولار. بو ايچتىماعى طبعى قانوندور. بىز بونلارن هامىسىنى دوشونوب نظره آلدىغىمىز اوچوندور كي، خالقن حؤكومت ايشلرىنه ياخىنلاشدىر يلماسىنى ايرهلې سوروب انجومنلر واسيطهسىله مىلى بير دؤولت ووجودا گلتمهسىنى طلب ائديريك.

اگر بىزيم محلى موختارىت شو عارىمىز ايرانين هر بير ايالت و ويلايتىنده عملى اولور سا مىليونلار ايله شرافتلى اينسانلار دؤولتىن پوشتىبانى اولماغا يول تاپار، بو واسيطه ايله قودرتلى بير حؤكومت مئيدانا چىخىب مملكتىن دردلرىنه علاج ائتمگه مووفق اولار. حقيقى مركزىت ايسه بو واسيطه ايله ووجودا گلتمگه باشلار.

ياريم مىليون ريبالا اوزلرىنى ساتان تئهران مطبوعاتى بيلملىدىر كن، ايرانين حقيقى ساحىبى اونون كندلىسى، زحمتكئشى و ويلايتلرده ياشايان شريف اهالىسى دىر. بو قوملرى نظره آلمايىب اونلارن احتياجىنى تامين ائتمگه قاديير اولمايان بير دؤولت ياشاماغا قاديير اولار بيلمز.

تئهران يازچىلاري ناحاق باشىمىزى آغرىتماسىنلار. بىز ده قودرتلى بير دؤولته طرفدارىق. بىز ده هر بير جمعيت و هر بير كسدن آرتىق ايراندا امين امانلىق طرفدارلارنىن ايش باشىنا گئلمهلىرىنه طاليب ايك. بىز ده وار قووتىمىزله اولكهمىزىن قانونى دموكراتىك بير اولكه اولدوغونو آرزو ائدير و بو يولدا مال و جانىمىزلا چاليشىرىق. بونولا بئله تئهران سىياستمدارلارنىن خاين، يالانچى و نالايىق اولدوقلارنى هرگىز اونودا بيلمىريك. بىز اينكار ائتمىريك، تئهراندا دا آزديخاه و شريف آدمالار تاپىلا بيلر. لاكين اونلارن بوگونكو سىياست بازارىنا يوللاري يوخدور. اورا، ايندى جاهيل موعصيب و ساتىلميش هوچولارن بارماغى ايله رقص ائدير.

تئهران يالان دانىشير، حوقابازلىق ائدير، آزادليغا مايل دئىيل. ايران خالقلارنىن هامىسىنى جهانده ساخلايب زلى كيمي اونلارن قانىنى سورماقلا شىشمار قارنىنى داهدا بوغونلاتماغا چاليشير.

تئهرانين باشچىلاري ويلايت و ايالت اهالىسى اوچون حاق- حيات قايىل دئىيللر. اونلار اوزلرىنى اشرف مخلوقات حساب ائدير، اونلار اوز نظرلرىنده قىلين بورنوندان دوشموش بؤيوك آدمالردان عىبارتديلر. بو سفيل و جاهيللر آنلامىر لار كي، ويلايتلرى برباد ائدلىب مملكتىن

اهالیسی کور، جاهیل و اسیر حالیندا قالمایا محکوم اولورسا، اونلارین قودرتی و خانلیغی اللرینده قالا بیلمز. بو صورتده اوزگه‌لر اونلارین باشلارینا ووروب چورکلرینی اللریندن آلا. قارینلارینین بییی ده چوخ تنزلیکه اری بیب گندر.

ایران بویوک بیر مملکتدیر. اونون طبیعی ثروتی اون بئش میلیون دئیل، الی بلکه یوز میلیونلوق بیر جاماعتین حیاتی تاملین ائده بیلر. بو مملکتین ساحیبی بوخدور. اونون حقیقی صاحیبی اولان محلی خالقارین ال- قوللارینی تئهران موختورلاری باغلامیشلار.

تئهران هوچولاری دوروست حرمسرا خاجه‌لرینین اخلاقینی بوروزه وئریرلر. اوزلرینین گوزلردن ایستیفاده ائتمک ایستعدادلاری بوخدور، اوزگه‌لری ده حرمسرایه یول وئرمک ایستهمیرلر. بو، اوزون مودت داوام ائده بیلمز، تنز یا گنج سوتوهه گلیب، جانی بوغازینا بیغلمیش خالق اوزونه چاره آختارماغا مجبور اولار. او واخت ایسه خاجه‌سرالار اوچون ال- اله سورتوب افسوس دئمکدن باشقا بیر چاره قالماز. تئهران بونو دوشونمیلی، بونو آنلامالیدیر. گوج ایله ایش کئچمز.

چو در تاس لغزنده اوفتاد مور، رهاننده را چاره باید نه زور (2).

چاره ایسه لجاجت آتیدان دوشوب، خالقا آز ادلیق وئرمک، ایالت و ویلایت انجومنلرینی دعوت ائدیپ جاماعتین ایختیارینی اوز الینه تاپشیرماق و بوتون ایران ایالتلرینده یاشایان شریف و پاک عونصورلرین کومگی ایله مملکتی ترقی‌یه دوغرو آپارماقدان عیبارتدیر.

کور موستبیدلر بوندان باشقا هر بیر کوزمیه ال آتمیش اولسالار، قولبو اللرینده قالا جاقدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 35، آبان 1، اکتیابر 23.)

1. «قودرتلی دولت نه دئمکدیر». بو باشلیق ایران مورتعلملرینین شو عارینا ایشاره‌دیر.

2. قاریشقا سوروشکن تاسا دوشدوکه، خیلاصکار زور ایشلتمک دئیل، چاره تاپمالیدیر.

حقیقی سیاسی ایشچیلر تربیت ائتملی

فیرقه بویوک بیر سیاسی تشکیلاتدیر. او، بیر دسته بیساواد و معلوماتسیز آدمالارین بیغینجاغیندان عیبارت اول بیلمز. سیاسی بیر تشکیلاتین پایسی یالیز احساسات اوسته دورارسا، او، تشکیلات اوزون مودت داوام ائدیپ، بویوک سیاسی ایشلرین یوکونه دوزمز. احساسات و آنی منفعتلر دیشیب تغیر تاپار. اونلارین سایه‌سینده توپلانان جمعیتلر ده ناچار پوزولوب اورتادان گئتمگه مجبور اولار. اساسلی بیر فیرقه دوشونجه، اتلاق و سیاسی معلومات اوستونده قورولمالی، عوضولرینین بیلگینه دایانمالیدیر.

مینلرجه معلوماتسیز و سیاسی بیلکسیز آدمالاری بیر نئجه فیدالی شو عارلار ایله بیغماق مومکوندور. لاکین اونلاری اوزون مودت ساخلاماق او واخت مومکون اولار کی، فیرقه یوزلرجه اتلاقی، باجاریقی، سیاسی جهندن معلوماتلی آدمالار ینتیشدیرمگه موقوف اولموش اولار.

بونسوز ایش قاباقدان گنده بیلمز. فیرقه باشچیلاری اوردولارین افسرلرینه بنزر. نیظامی و حربی معلوماتی اولمایان بیر افسر هئج بیر واخت قوشونو فتح و ظفره نایل ائده بیلمز.

ایشیمیزین اولی اولدوغو اوچون بو واختا قدر گوبلک کیمی یاغیش نتیجه‌سینده چیخیب فوریتله محو اولوب گندن سیاسی فیرقلردن عیبارت اولونمالیدیر.

ایستر آذربایجان، ایسترسه ایرانین آیری نوقطه‌لرینده بو گونه قدر یوزلرجه فیرقلر و جمعیتلر وجودا گلیمشدیر. ایندی ایسه اونلارین اکثریندن قورو بیر آد بئله قالمیشدیر. نه اوچون؟ اوندان اوترو کی، او فیرقلری تشکیل ائدیپ اونلارین باشیندا دورانلار سیاسی معلوماتا مالیک دئیلمیشلر.

بیز بو نوقصانی جیدی بیر صورتده رف اندیب فیرقه عوضولرینین احساساتینی تحریک ائتمکدن آرتیق اولارین معلوماتینی آرتیرماغا چالیشمالی بیق.

هله لیک گنیش و علمی-سییاسی بیر مدرسه آچماق ایمکانیمیز یوخدور. لاکین الده اولان واسیطه لردن حداکثر ایستیفاده ائتمکدن صرف نظر ائتمک اولماز.

سییاسی فیرقه لری پوزولمالارینین عیلتینی خالقین طبیعی اخلاقیندا و اولکهنین آب-هاواسیندا آرییب آختارانلار ایشتیباہ ائدی لر. دونیادا جهالت، اینفیرادی حیات سوروب غنیر مومتمدین بیر حالدا ابدی اولراق قالمایا محکوم بیر میلّت یوخدور. بشر موعین شرایط آلتیندا ترقیه دوغرو یئریمگه مجبور دور. ایجتیماعین قانونلاریندا دخی طبیعتین قانونلاریندا اولمادیگی کیمی ایستیتنا یوخدور. بورادا ساده بیر سبب وار. او، فیرقه وجودا گتیرمک ایستهنلرین سییاسی ساوادیسیزلیگی و فیرقه لری ایداره ائتمک اوچون لاییق باشچیلار یئتیرمگه اهمیت وئرلمه مهنیدیر.

بیزیم فیرقه میز عومومی ساواد جهندن فقیر دئییلدیر. لاکین عومومی ساواد کیفایت ائتمز. سییاسی ایشله مشغول اولان اشخاص بو ایشده بصیر و موسلطان اولمالیدیر.

فیرقه میز توده تشکیلاتیندان گنیش کندلی و فهله دسته لری آلمیشدیر. بو دسته لری چوخو احساسات اوزرینده جلب ائدیلمیش حساس و ساده آداملاردان توپلانمیشدیر.

کندلی و فهله یه آنی منفعت گوستریب، جلب ائتمک موشکول بیر ایش دئییلدیر. لاکین اولاری تشکیل اندیب سییاسی موباریزه مومتمدین بیر صورتده چالیشدیرماق، بو آسانلیق ایله مومکون اولما بیلمز.

ایندی ایستر مرکزده، ایسترسه کند و شهرلرده فیرقه ایشچیلریمیزین و اختینین هامیسینی ایشغال ائدن کندلیلرین شیکایت مساله سیدیر. البته، بونون آیری سبب لری ده وار. مثلن، ژاندارملارین باشلادیقلاری وحشیانه حرکتلر ده وار. لاکین اساس سبب دورد ایل مودتینده کندلییه وئرین ساییسیز-حسابسیز وعده لر دیر.

اولارا بو وعده لری یوزده اونو قدر سییاسی بیلک و فیرقه یی تربیبت وئرلسه ییدی ایندی قاباغا بو بویوک موشکولات چیخماز دی. سییاسی موباریزه اود یاندرماق، توفان چیخارماق دئییلدیر. اودو و حریقی یاندرماق آساندیر. لاکین اونو سوندورمک، یا ایستهنیلن مقصد اوچون اوندان ایستیفاده ائتمک کوچ، بیلک و آنلاماق ایستر...

بیزیم سییاسی جهندن ساوادیسیز اولان ایشچیلریمیزین چوخو اود یاندرماق، حریق وجودا گتیرمک، یعنی ایشین آسان قیسمنده چوخ چالاک و اوستاددیرلار. لاکین سوندورمگه یا مقصده آپارماغین فیکرینده بنله اولمامیشلار.

اونا گوره کندلیلر آراسیندا چالیشان فیرقه عوضولری بنله آنی ایستیفاده گورمه دیکلری حالدا مایوس اولور، ال-ایاقلارینی ایتیریر، حتا بعضاً فیرقه دن کنار دورماق ایسته ییرلر.

لیقوان حادیثه سی، همچنین کندلرده باش وئرن ایندیکی حادیثه لر ایثبات اندیر کی، کچمیش تشکیلات خالق اوز دالینجا آپارماق عوضینه جریانا تابع اولوب اونون آردینجا گنتمگه مجبور ایمیش. بنله بیر تشکیلات اوزون مودت داوام انده بیلمز.

فیرقه باشچیلاری بو ناخوش و یاراماز ایشه آخیر قویمالی. کوتله نی اینتیظام و رهبرلیک آلتینا آماق اوچون فیرقه شوعه لری دوزگون اساس اوستونده قورمالیدیرلار.

عوامفریبلیق، کندلینین آنی منافعی اوزرینده احساساتینی تحریک اندیب، یامان گونده باشینا بوراخیب کومیته لرین قاپیسینا چکمک خیانتدیر.

بیز سیزدن یوز مینلرجه عضو طلب ائتمیریک. بیز سیزه ایجازه وئر میریک بی طرف کندلینین خوشونا گلکم اوچون باجاریب وئر بیلمه دیگیمیز بذل و بخشیشلر ایله اولاری ایغفال اندیب فیرقه یه یازدیراسیز. بیزه یوز نفر آنی منفعت اوچون گلن آداملاردان ایسه بیر نفر فیرقه میزین مرام، نیظام و مقصدینی آنلایان عوضون فایداسی داها آرتیق اولما بیلر.

چالیشین عوضولرین سییاسی بیلگینی آرتیرین. اوزونوز یعنی فیرقه باشیندا دورانلار سییاسی بیلک ایله موجه اولون. فیرقه میزین مراننامه سینده بویوک سییاسی و ایجتیماعی مساله لره ایشاره ائدیلمیشدیر.

کومیته عوضولریمیزین اکثری اگر او دایرهده سیاسی معلوماتا مالیک اولا بیلسه، فیرقه چوخ بویوک قدملر گۆتوره بیلر. اوندان علاوه، مملکتین قانون- اساسی، اونون یاخشی و پیس طرفلری فیرقه باشچیلاری طرفیندن دقیق بیر صورتده خالقا آنلادیلمالیdır.

دموکر اتلیق و دونیادا اولان دموکرات دؤولتترین قورولوشو و دموکراتیزم یولوندا آپاریلان تاریخی موباریزملر گرک فیرقه باشچیلارینین نظریندن اوزاق قالماسین. شیکایتلر، خصوصی داوالار، شخصی موناقیشه و اینفیرادی عریضه‌لر تشکیلاتی بوغوب ایشدن سالماقدادیر. بونا آخیر قویماق اوچون اقلن فیرقه عوضولرینه فیرقه‌نین مقصدینی قاندرماق لازیمدیر.

کندلرده آت اوینادیب یالان و عدملر وئرن ساوادسیز، معلوماتسیز عوامفریب تعلیماتچیلارا کندلرده یول وئرمه‌لی بیک. بونلار فیرقه‌نین باشینا بلا آچماقدان باشقا بیر ایش گۆره بیلیمه‌میشلر.

قابقدا دوران فیرقه وظیفه‌سی، سیاسی بیلیم، حقیقی تشکیلات یارتماقدان عیبارتدیر.

بو یولدا هر بیر ساوادلی و معلوماتلی فیرقه عوضو سفربرلیگه آلمالی، بئرلی کومیته‌لر وار قوولماری ایله ایشه گیریشمه‌لیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 37، آبان 3، اکتیابر 25.)

هارا گنڈیرسین دورون!

فیرقه‌میز ایشه باشلادیقدان سونرا تئهران ایرتیجای چوخ برک تکان بییب عجیب و قریب تدبیرلر گۆرمکده‌دیر.

بیر طرفدن کیچیک، آچاق و دالدا قالمیش یازیچیلاری ایت کیمی هورمگه وادار اندیب، شرفسیزلیک، ناموس سوزلوق و یالانچیلیق لوغنتامه‌سینده ایفتیرا، توهمت، ایدورما و مؤهوم جینایتلری آندیرا بیلن نه قدر لوغت و ایصطیلاح وارسا بیزیم تک-توک عوضولریمیزه نسبت وئرمگه جان آتیر. دیگر طرفدن بیزیم حاق سؤزوموزه قولاق آسماق عوضینده خالقیمیزین نیفرتنی قازانان موردار عونصورلری بیزه حاکیم گؤندرک، پول و سیلاح گوجو ایله سسیمیزی بوغماغا چالیشیر. اوچونچو طرفدن ایسه ژاندارم قوه‌سینی کندلره داغیدیب، صنوعی صورتده شولوقلوق اندیب، آر آغاریشدیرماق واسیطه‌سی ایله خالقی یاغی گؤستورمک ایستیهیر.

بیز بو موردار و آچاقلارا یاراشان سییاستین ایچ اوزونو چوخ یاخشی بیلیریک. اونا گۆره ده ایندییه قدر اونلارا اعتینا ائتمه‌ییب اوز توتدو غوموز یولا داوام اندیب، ایرملی گنڈیریک. لاکین هر ایشین بیر اینتیهایسی و آخیری واردیر.

تئهران روزنامه‌لری بیلاخره ایختیراع انندیکلری توهمت و ایفتیرالاری تکرار اندیب یورولاجاقلار. خالق دا او قدر جاهیل دئییل، نئز یا گنج دوشونر، آنلار، غرض ایله حقیقی تشخیص وئرر. دؤولتین آچاق مأمورلاری ایسه اگر بئش- اوچ گون حؤکومت سورمگه موفق اولسالار بئله، نهایت، خالق اوز باشلادیغی ایشی آخیرا بئتیبریب اولکهنین حاکیمی اولا بیلن ایالت و ویلایت انجومنلرینی ووجودا گنڈیرمکله اونلارین خیانتلرینین قباغینی آلا. ایندی ژاندارم مسالهمسی اهمیتلیدیر.

ایش بئله گنڈرسه آذربایجان کندلی‌سی‌نین قباغینی ساخلاماق اولماز. ایندیهدک فیرقه‌میز مرکزده و محلله‌رده وار قوه‌سی ایله کندلینی صبر و متانتده دعوت اندیب، امنیتی ساخلاماغا موفق اولموشدور. لاکین بو اوزون مودت داوام انده بیلیمز. بوندان باشقا وانگهی بیزیم ویجدانیمیز ایجازه وئرمز ملتین قان تری ایله قازانیب وئردیگی وئرگی اونون حیثیت و ناموسونو تاپدالاماق اوچون امنیه شکلینه دوشوب کندلره گؤندرلیسین.

ایگیرمنجی عصرده خالقین مال، جان و ناموسونا تجاویز ائتمک اولماز. داغ باسماق و شاللاق آلتیندا اولدورمک، آغیز تیکمک، دوداق کسمک زامانی کنجیمیشدیر.

بیز آچیق دئییریک، اگر ژاندارم رییسلری باشلادیقلاری جینایتلردن ال گؤتورمزسه، فیرقه کندلرده چیخا بیلهمک توقوشمایا، ایختیلالا جاوابده دئییلدیر.

کندلین صبر و طاقتی توکنمیشدیر. مالیکلر ایسه بو ایشه ابدن راضی اولا بیلمدیلر. مالیک دئییر: ژاندارم کنده آفاق قویودوقدا او کند اون ایله‌دک آباد اولا بیلیمز.

ژاندارم هم کندلي، هم اربابین وار یوخونو سویوب قورتارماسا ال گوتورمز.

ژاندارم رییسلری تقصیری مرکزی دولتین بوینونا آتیب (المامور، معذور 1) مساله‌سینه چوخ دا بئل باغلاماسینلار. بیلاخره محلین امنیتی اونلار تاپشیریلیمیشدیر.

اونلار هر بیر تک- تک ژاندارمین گوردیو ایشه مسؤلدورلار. اونلار چوخ گوزل بیلیرلر کی، مملکتین افرادینین مال، جان و حیثیتی قانون مؤوجبینه موقدسیدر. اونا هنج بیر کس ال اوزادا بیلمز. کندلینین ائوینه رسمی محکمه و دادستان امری اولمادان گیرمک اولماز. ژاندارم و یا باشقا دولت مأمورلارینین حقوقی ایشلره قاتیشمالاری قانونن قاداغان ائدیلمیشدیر. کندلینی دؤیمک یا اونون محصولونا ال آتماق جورمدور. کیم اولورسا اولسون اونو جزالاندیریر.

کم فورصتلیک و مظلوم کوشلوق، فقیر و ضعیفلرین حقوقونو پایمال ائتمک بؤیوک ایران مملکتینی فلاکت و اینقیراضا سووق ائتمیشدیر. موقوللار، عربلر و سایر میلتلرین ایران شاهلاری اوزرینده غلبه چالمالاری هامیسی بوندان ایرملی گلیمیشدیر.

بو گون مینلرجه مظلوم آذربایجانلیلارین نیجات تاپماق اوچون خارجی تبعه‌سی اولماغا چالیشلارینا آیری بیر دلیل یوخدور.

بیلاخره کندلی ده اینساندیر. باشماق و اوز الینین محصولوندان ایستیفاده ائتمک ایسته‌ییر. الینه کنچیردیگی بئش- اوچ توفنگه مغرور اولوب، ظولم و وحشتلر توره‌دن جلالدار کور گوزلرینی آچیب باخسینلار. بو گون کندلی- ارباب مساله‌سی آرتیق مئیداندان چیخیب تاریخه کنچیمیشدیر. بئله بیر دؤورده آناسی‌نین امجکلرینی کسن جلالدار توفنگ و امنیه ایله موجهز ائدیپ کندلره گوندرمک جزاسیز قالماز. فارسلا رین بیر مثلی واردیر دئییرلر:

«گر نکند شاه خدا میکند» (2).

ایندی ایسه مساله داها آیدیندیر. اگر دولت مأمورلاری یئرلرینده اوتورمازسا، خالق اوزو قالخار، اونو یئرینده اوتوردار. او واخت خالقین اینتیقامی شدید و رحیمسز اولار. یانغین کی، باشلاندي، یاش و قورویا باخماز، قاباغینا چیخانی یاندیریب، یاخیب، محو و نابود ائدر. ژاندارم رییسلری اود ایله اویناماسینلار و هر ج مرچ سالماغا چوخ دا هوس گوسترمه‌سینلر. فیرقه بوندان سونرا مسؤلیتی اوز بوینوندان آتیر.

عئین زاماندا ژاندارملار اونوتماسینلار کی، فیرقه عوضونو تحقیر ائتمک، فیرقه بیناسینا یاخین دوشمک اولماز. تنز- گنج بو ایشه قاریشان اللر کسیرلر. بیزیم آخیر سؤزوموز بو ایدی.

قوی بوتون دونیا بیلسین کی، تهران ژاندارم واسیطه‌سی ایله آذربایجان کندلرینده صونعی شولوقلوق و اوزباشینالیق یاراتماق ایسته‌ییر.

قوی بوتون دونیا بیلسین کی، آسییا دئسپوتیزمی روحو ایله روحلانان مرکزی حؤکومت مملکتی صلح و آرامیش یولو ایله ایداره ائتمگه قادیر دئییلدیر.

قوی بوتون دونیا بیلسین کی، آذربایجان خالقی بو جینایتکار دولتین منحوس سییاستی نتیجه‌سینده نه بلالار چکمیش، نه سببه اوزونو ایداره ائتمک اوچون چاره آختارماغا باشلامیشدیر.

بونونلا بیز اوز ویجدانی وظیفه‌میزی یئرینه یئتیریب اونلاردان سوروشوروق: هارا گندیرسین؟ دورون! باشلادیغیز اویونون آخیرینی دوشونوب پاپاغیزی قاضی ائدین! بو ایشین دالیسی یاخشی چیخماز.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» سوماره 38، آبان 4، اکتیابر 26.

1 ترجمه‌سی مأمور اولان عوذورلودور.

2 ترجمه‌سی: شاه دا ائتمه‌دیگی تقدیرده آلاه ائدر.

كوردوستان دموكرات فيرقهسى نين بيرينجي كونقرهسى

انشىدېگىمىز گۆره كوردوستان دموكرات فيرقهسى نين بيرينجي كونقرهسى بو گونلرده ماھاباددا تشكىل اولونموشدور.

بو كونقره واسيطهسىلە كورد خالقي اوزونون موقددراتيني تعيين اندهجكدير، بير نچە گون بوندان اول بو فيرقه نين بياننامەسى گليب ايدارەمىزە چاتمىشدي.

بو بياننامەدە كوردوستان دموكرات فيرقهسى اوز پرىنسىپلريني شرح وئردىكەن سونرا ايرانين ايستىقلالينا علاقه مند اولدوقلاري حالدا اوزلرينين داخيلي ايشلريني ايدارە انتمك و اوز انا ديللرينده مدني و فرهنگي جهتدن ترقي و تكامل يوللاريني اراماق شو عاريني مئيدانا اتمىشلاردير.

بىز كورد خالقي نين فرهنگ و سياسي يول ايله اوز حوقوقونو مودافيعە انتمگە چالشماسيني ان طبيعي عاقلانە بير يول حساب انديب اوميدوارىق كي، آذربايجان خالقي ايله بو قهرمان خالقين آراسيندا صميميت و قارداشلىق رايپطە سي گوندن گونە مؤحكملشەجك و بو واسيطە ايله ايران خالقلاريني حقيقي آز ادليغي عملي اولاجاقدير.

ياشاسين كوردوستان خالقي نين رهبري اولان كوردوستان دموكرات فيرقهسى نين بيرينجي كونقرهسى.

گونون وظيفه لرى

ويلايت و محلى كونفرانسار خاتيمە تايماقلا تشكىلاتيمىز مونظم و طبيعى حالدا دوشموشدور. چون نئز بير زاماندا مركزى كوميتە نين گننىش عومومى ايجلاسى اولاجاقدير. بو ايجلاسدا بيرينجي كونقره ميمىزىن قرارلاريني حياتا كنجيرمك اوچون عملي تدبيرلر گورولمى دير. ويلايتلرده و محللرده اولان مركزى كوميتە عوضولرى و تشكىلات رهبرلرى بو جلسەيه حاضيرلىق ايله گللمى ديرلر.

مجلسين وضعيتى و ايش شرايطى گرک مركزى كوميتە نين نظرينده قطعى صورتده معلوم اولسون. بو اولمازسا گورولن تدبيرلرده سهو و تقاضا ولا بيلر.

عومومى ايجلاسين ان چوخ مشغول اولاجاغى مسالەلر، ايالت و ويلايت انجومنلرى اينتيخابى و 15 جى مجلس سنجگيلر يندن عيبارتدير.

بو ايكى مسالە نين هر ايكيسى اساس مسالە دير كي، كوميتە گرک اونلارين عملي يوللاريني موعين انديب، عوموم فيرقە كوميتە لرينە قطعى و آچيق دستورلار وئرسين.

فيرقە ايشچيلرى اونوتاماسينلار كي، اينتيخاب مسالەسى عومومى و ميللى بير مسالە دير. اونا خالقين موھوم بير قيسى گرک ايشتيراك انتسين.

اىستىباد و ديكتاتورلوق اساسى اوزره يئرینده قورولان رئژيمده خالقين اينتيخاباتدا شيركتينه اهمييت وئرمەيب، اونا اورت باسدیر انتمکله خالا خاطرین قالماسين دئييب ظاهيرى و پوچ شكيلده انجام وئيريدير و بو واسيطە ايله اىستەديكلرى نامزدلر كنجە بيليردى، همى ده ظاهيرى قانونو موراعات انتميش اولوردولار.

بىزيم وظيفه ميمىز ايسه تامامييله بونون عكسینه دير. بىز گرک چاليشيب عوموم ميلتين بارماغىنى دؤلت قورولوشوندا و قانون قويان مقاماتدا دخالت وئرك. مجلسين و انجومنلرين قوتى اونلاردا شيركت ائدن خالقين ماهييت و عددجه قوى وضعيت - چوخ و آزليغيندان اسىلى دير.

دموكراتيزمين حقيقي مفهومو خالق حاكيمييتى دنمكدير. هر بير ايشي و هر بير سببى اوز خصوصى و طبقاتى نفعينه تطبيق ائدن تنهران بوروكراتلارى بو گوزل ادى و درين پيرنسىپى ده خالقين نظريندن ساليب اوز منفعتلرى (اوچون) اوبونجاق قرار وئرميشلر. بىز ايسه بو عالى پرىنسىپى ديريلديب، عملن اونون معناسىنى خالقا ائلاتمالى اولدوغوموزدان، قاباقدان دوران سنجگيلر بىزيم اوچون چوخ بويوك واسيطە ولا بيلر.

بیز گرک خالقا عملده ایثبات ائدک کی، اگر ایراندا حقیقی دموکراتیزم طرفداری وارسا او دا بیزیک. بیز چوخ گوزل بیلیریک کی، بو ایکی بویوک وظیفه‌نی انجام وئریب مؤیدانا چبخارماق چوخ موشگول و آغیردیر. لاکین اونو دا بیلیریک کی، مال و جان ایله موباریزه حاضیرلاشان بیز فیرقه هر جور موشگولاته فایق گله بیلر. فیرقه‌میز بو یولدا ایمتاحان وئریش آداملاردان تشکیل اولونموشدور.

بونونلا بنله، ایشی سهل سایماییب عمومی ایجلاسا حاضیرلیق ایله گلک لازیمدیر.

مرکزی کومیتة بوتون فیرقه‌نین باشی و رهبری اولدوغو اوچون اونون گوزو آچیق، هدفی معلوم، یولو دوزگون و ایشین وسایطی سینانمیش اولمالی‌دیر. بو دا اونون عوضولرینین حاضیرلیغیندان آسیلی دیر.

سنید جعفر پیشه وری

«آذربایجان» سوماره 39، آبان 6، اوقتیابر 28

فیرقه‌میزین شهر کونفرانسی مونسبتیله

دوغرودور کندلی ایله ارباب مساله‌سینی دستاویز ائدندر، کندلی بیرینجی سیرایا چکیب فیرقه افکار عامه‌سینی تیریزین خاریجینه موتوجه ائتمیشدیر. بونونلا بنله شهر فیرقه تشکیلاتینین آرتیق درجه اهمییتی اولدوغونو فیرقه عوضولری اونودا بیلملر.

شهر، مخصوصن تیریز شهری آذربایجانین دوشونن باشی و گورن گوزودور. اونا چوخ دیقتلی بیر صورتده موواطیب اولماق لازیمدیر.

کندلی بیزیم دؤنم اوزوموز و بوکولمز قوللاریمزدیر. اونا یوزده یوز اینانیب بئل باغلا یا بیلیریک. اربابلار ایله خیردا مالیکلر گنت گنده بیزیم حوسن نیینیمیزی گوروب، بو واختا قدر دوچار اولدوقلاری وحشت و ایظطیرابدان خیلاص اولوب، بیزیمله یاخیندان تشریک مساعی ائدجکلر. بونا بیزیم شوبه‌میز یوخدور. لئیکن شهر بنله دئییلدیر. دوشمنلریمیزین صرف ائتدیکلری پوللار و مالیک اولدوقلاری واسیطه‌لر اورادا تاثیرسیز قالا بیلر. بوندان علاوه شهرده ایرتیجعی سیاستدن ایستیفاده ائدیپ خالق سویماقلا طوقئیلی حیات سورن یوزلرجه لشکری و کنشوری مامورلار واردیر کی، اونلارین اللرینه آلدیقلاری ایدارملر افکار عامه‌نی آسانلیقلا زهرله‌ییرلر.

بو نوقطه‌یی نظرین، بنله اولسا شهر تشکیلاتینین وظیفه‌سی بویوک و آغیردیر.

بو واختا قدر بو تشکیلاتا کیفیت قدر اهمییت وئرلمه‌دیگینی خصوصی صورتده قئید ائتمک لازیمدیر.

توده ایستر- ایستهمز طبقاتی بیر تشکیلات حالینا دوشدوگو اوچون فقط کارگر و زحمتکش طبقه‌یه دایانیب باشقا طبقه‌لری: مثلن کسبه، توجار، خیردا مالیک، روشنفیکر و دؤولت مامورلارینی جلب ائتمگه تشبوت ائدریسه آز موفق اولا بیلیردی. فیرقه‌میز وار قووسیله بو نوقصانی رفع ائتمگه چالیشمالی دیر. شهرده فیرقه ایشینده چالیشان ایشچیلریمیزه گرک بونو جیدی صورتده قاندریاق کی، دموکرات فیرقه‌سی میلی بیر فیرقه‌دیر، مورتجعلر و آذربایجان خالقین طبیعی و میلی حقوقونو تاپدالاماغا چالیشان خاین عونسورلردن باشقا هر بیر آذربایجانلی و آذربایجاندا یاشییان ایران تبعه‌سی بیزیم بیرینسپیلریمیزی قبول ائتمک شرطی ایله اونا عوضو اولا بیلر و گرک هر بیر آذربایجانلی، ایستر کارگر اولسون، ایستر رعیت و یا مالیک و یا ارباب، بیلسین کی، میلی آزادلیق و عمومی آسایش اولماسا طبقاتی آزادلیق اولا بیلر.

ایندی بیزیم مملکتیمیزین ایختیاری وحشیلر، اوغرولار، جلدلار و خالقین حاق و ایختیارینی پایمال ائدن مستبیدلر الینده دیر. بیزیم خالقیمیز اروپا میلترینین کنچریدیگی قورون ووسطا شرایطی آلتیندا یاشاماغا محکومدورلار. بویوک فرانسا اینقیلابینین نشر ائتدیگی اینسان و هموطن حقوقو اعلامیه‌سی‌نین وئریدیگی آزادلیغا نایل اولا بیلیمیشیک. بیزده فرد آزادلیغی، مسکن آزادلیغی، ایجتیماع و عقیده آزادلیغیندان هنج بیر اثر یوخدور. کیم گوجلو ایسه، ایستهدیکلرینی گوجسوزلره تحمیل ائدیر. کیمین قودرتی آرتیق ایسه، قودرتی آز اولنلاری آیقلاقی آلتیندا محو و نابود ائدیبیلر. کیچیک بیر پاسبان، اهمییت‌سیز بیر ژاندارم دونیادا موتمدین میلتر آراسیندا ان بویوک، ان موقدس سابییلان قانونلاری بیزده واهیمه‌سیز و قورخوسوز بیر صورتده آیقلاقیب اورتادان آپارا بیلیر. بنله بیر اولکده آزادیخه، بشر دوست و ساغلام فیکرلی شخصلرین طبقاتی موباریزه شوکاری ایله مؤیدانلار دوشمه‌لری موفید اولان ایشلردن دئییلدیر. بو سوزلری اورتایا آتانلار قطعن تجروبه‌سیز، معلوماتسیز و دنیا سیاستیندن اوزاق آداملاردیر. شهر کونفرانسیمیز قطعن میلی و عمومی آزادلیق

شوعاری ایله باشلانیب قورتالمایدیر. بونلا بیز هرگیز میلیمیزین اکثر بیتینی تشکیل ائدن زحمتکشلری اونودا بیلیمریک. اونلارین منافعی داهدا دوزگون بیر صورتده تامین ائتمک اوچوندور کی، بیز میلی ترقی و دموکرات بیر رژیم یاراتماق شوعاری ایله چالیشیریق.

شهر تشکیلاتیمیز گوندن گونه آرتماقدا و خطرناک حالا دوشمکده اولان ایشسزلیک مساله سینه بیقنید قالا بیلیمز. همچنین شهر صنایعین ترقیسی و تیجارت یوللاری آرماق واسیطه سیله بازارین خطر دن نجات وئر یلمه سه ده شهر کونفرانسیندا نظرده توتولماسی لازیم اولان مساله دیر.

بیز اوصولن کارخانالاردا فیرقه حوزملرینه دایانیریق. بو حوزملرده سییاسی معلومات جهندن چوخ آز ایش گورولموشدور. کونفرانس شهر کومیته سی اوچون انله شخصلر اینتیخاب ائتملی دیر کی حوزملر و سازیماتلاریمز سییاسی غذا وئر مگه قادیر اولا بیلیمز.

هر حالدا بیز شهر کونفرانسینا بویوک سییاسی بیر حادیثه کیمی باخیریق و اومیدوار یق فیرقه میز بو بویوک مساله نی ده دوزگون بیر صورتده حل ائمگه موفق اولاجاق.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» شماره 41 ، آبان 8 ، اوقتیابر 30

حوزملر فیرقه نین اساسی دیر

بیرینجی شهر کونفرانسیمیز گوستردی کی، شهرده حوزملره توجه ائدیلمه میس، نتیجه ده فیرقه نین اینتظامیندا سوستلوق ووجودا گلیمشیدیر. بو کونفرانسیمیزین ان بویوک خدمتیندان دیر. بیز هنجواخت عئیب و نوقصانلاریمیزی دئییب و یازماقدان قورخمالی دئییلیمک. نوقصانی اورت باسدیر ائدیپ، عئیب و ایرادلارینی اوز عوضولریندن گیزلدن بیر تشکیلات یاشاماز و هدفه یتمگه موفق اولا بیلیمز.

کونفرانس بو ساحه ده دموکراتلار یاراشان بیر دیل ایله شهر تشکیلاتیمیزین رهبرلیگینی تنقید ائدیپ چوخ شیدتلی بیر صورتده بو نوقصانین اورتادان قالدیر یلماسینی مرکزی کومیته و شهر تشکیلاتینا تاپشیردی.

کونفرانس تام معناسیله شهر حوزملرینین ایچ اوزونو آچیب مئیدانا قویودو. خوشبینلیک و ظاهریری یاخشی گوسترمگین خطرلی اولدوغو بو واسیطه ایله مئیدانا چیخدی.

ایندی بیز اوز ایشیمیزین طرفلرینی آنلاماقلا و اونلارین قوه تلمه سینین چارملرینی اختاریب تاپماغا موفق اولدوق. اونا گوره اونو چوخ سورعتله ایصلاح ائدیپ، تشکیلاتیمیزی کوللی کونفرانسا دک موزم و جاتلی بیر حالا سالما بیلیمک.

حوزملرده فعالیت گوستریب مستقیم خالق ایله تاماسدا اولان فیرقه عوضولری اوز تجربهلرینه دایناماقلا بیزه اولدوقجا قییمتلی یوللار گوستریب اوزلرین ساده ولی درین معنالی سوزلری ایله گوزلریمیزی آچدیلا، حقیقتی اولدوغو کیمی مئیدانا چیخاریب بیزی گنیش معلومات ایله سیلاخلاندیردیلا.

بیزه ساده عوضولرین اوز گونده لیک فعالیتلری حاقیندا وئر دیکلری معلومات بویوک فیلسوفلار و یوکسک ساوادلی اوستادلارین قالین کیتابلاریندان داهدا فایدالی و داهدا دگرلی اولدو.

عاقیل و تجربهلری فیرقه عوضولری بو معلوماتدان جیدی صورتده ایستیفاده ائتملی دیرلر.

بیرینجی کونفرانس واسیطه سیله شهر تشکیلاتیمیزین پایاسی قویولموش ایدی. بو کونفرانسا حیزب توده یی ایران تشکیلاتی تامامیله فیرقه میزه مولحق اولماقلا بوتون آزادیخواه قوملره رهبرلیک ائتمک و بویوک مقصده یئتیشمک اوچون واحید بیر تشکیلات ووجودا گلیمکله، باشسزلیغا و تکلیف سزلیگه آخیر قویولدو.

بو جهندن ده شهر کونفرانسیمیزین قییمتی چوخ چوخ بویوکدور. کونفرانسین اینتیخاب ائدیگی تازا کومیته کنچمیش موقتی کومیته نین ایشتیاهلاریندان عبیرت آلیب حوزملریمیزه آرتیق درجه دقت ائتملی دیر.

حوزەسىز كومىتە قوشونسوز ژنرال بىنزر. قوشونسوز ژنرال تەك باشىنا موخاربيەنى قازانماغا مووفق اولايلىرسە، انلە دە حوزەلەرى غۇير مونظم و عوضولرى غۇير موتشكىل اولان سىياسى بىر فىرقە اۆز موبارىزەسىندە انلبيەبىلر مووفقىيت قازانسىن.

تازا كومىتە اۆزونو آلداتماق، نوقسانلارى اۆرتوب باسدىرماق كىمى خطرلى ايشدن داىمن پرهىز انتملى دىر. ايش نە قدر ياخشى اولورسا نوقسانسىز اولماز. اونا گۆره مسول ايشچى داىمن گرک نوقسانلار ايله موبارىزەيه حاضىر و امادە اولسون.

نوقساندان قورخاملى، نوقسانى رفع انتمگە چالیشماق قورخولودور. نوقسان همىشە اولاجاقدىر. اونسوز ايجتیماعى ايش اولماز. لاكىن اونو رفع انتمك، اوندان عبىرت آماق، اونون تکرارينا يول وئرمەمك ايشىن اساسى شرطى دىر.

كونفرانسىمىز اىثبات انتمدى كى، فىرقەنىن ارکانىنى تشكىل انتم علاقمند عوضولر بو مسالەنى چوخ گۆزل بىر صورتدە دوشونموشلر. اونا گۆره شەر تشكىلاتىمىزىن تارىخىندە كونفرانس قورتارماقلا تازا بىر دۆور باشلاندىر. بو دۆور بىز جوراتلە مووفقىيت دۆورو آدلاندىر. بىلرېك.

مىر جعفر پىشەورى

«آذربايجان» شماره 43، آبان 10 نوياىر 1

گونون مسالە سى حاقىندا

فىرقەمىزىن شو عارلارى گنت. گندە ايران آزاىخاهلارى طرفىندن آنلاشلىماقدادىر. اىرتىجاعى مطبوعاتىن هاي- كوي سالماسىنا و حقىقتى جورجور رنگلر ايله بويابىب مئيدانا چىخارماسىنا باخمايىب، ايرانىن سىياسى موخىطى چوخ سورعتلە بىزىم خىرىمىزە دىشمەكدەدىر.

تئهراندىن و ايرانىن آىرى شەرلرىنن آلدىغىمىز مکتوبلاردان معلوم اولور كى، فىرقەمىز جامىعەدە گنت. گندە اۆز حقىقتى يئرىنى توتوب آزاىلغىن داياغى، دموكراسى اوصولونون ضامىنى اولماغا باشلامىشدىر.

ايرانىن اىستىقلالىنى بى طرف و مولابىم بىر؛ سىياست يئرىتمكە ساخلاماغا چالیشان وطنپرست عونصورلر گۆزلرىنى آچىب، بىزى گۆتوردىوموز بۆيوك و مردانە قدىمىن بو يوللا ناگاهانى بىر وسىلە اولدوغونو اعتراف انتمگە مجبور قالمىشلار.

صدرىن سوقوطو، فرروخون تامام وساىل ايله موجهز اولدوغونا باخماياراق، اونون آذربايجان والىلىگىنە حسرت قالماسى اىثبات اندىر كى، فىرقەمىزىن قودرتى بىر طرفلى سىياستى تىترەدىب سىندىرماغا باشلامىشدىر.

وطنپرست و آزاىخە كىشىلر آچىق صورتدە بىزدن اومىد گۆزلەدىكلرىنى يازىر، بىزى باشلادىغىمىز ايشى آخىرا يئنىر مگە تشوىق اندىر و اۆزوموزو عوموم مملكت سىياستىندە موثر بىر عامىل اولدوغونو گۆستىرىر.

بو حقىقتىدىر. اولارنىن حوسن نىتى بىزە اىرتىجاعىن دىوانلەرە ياراشان واسىطەلر ايله دوننە كىمى آدىنى بئله انشىتمك اىستمەدىگى آذربايجانا ال آتماسى چوخ آيدىن بىر صورتدە گۆسترمەكدەدىر.

اگر اوخوجولارىمىز روزنامەمىزى دىقتلە تعقىب انتمىش اولسالار، تصدىق اندرلر كى، بىز هئج واخت تئهرانا يعنى اىرتىجاعىن باشىنا و بىگانەلرىن آغوشونا آتيلان هرزە و هر جابى سىياست اويونچولارىنا موراجىعت انتمەيىب، اولاردان هئج بىر اومىد گۆزلمەمىشك. اولارنىن اوينادىقلارى خىانتكار اويونلار دا بىزىم نظرىمىزى جلب انتمىر. كابينەلرىن دىشمەسى، وزىرلرىن بىر بىر عوض اولماسى بىزىم ايشىمىزە بۆيوك يئر توتمايىب و توتماياچاق. لاكىن تئهران ايندى بىزىم فىرقەنىن اطرافىندا فىرلانير و بىزىم سادە و طبعى سىمىزدن وحشتە دوشموشدور.

ايران جاماعاتىنىن قانىنى سوروب، اونو فقر و فلاكتە سالان موستىبدلرىن آرتىق بوخوسو آپارمىر. بونلار مىليونلارلا خالقىن وارلىغىنى غارت اندىب، اونونلا ووجودا كئىردىكلرى جئتلردە راحت دورا بىلمىرلر. نە اوچون؟

اوندان اۆترو كى، آذربايجاندا خالقىن آزادلىق و دموكراتلىق موبارىزەسىنە رەبلىك انتمگە قودرتى اولان بۆيوك بىر فىرقە ووجودا گلىب، مىلتىن اۆز گوجو ايله ايشى قاباغا آپارماغا باشلامىشدىر.

گونون فیکری، گونون مسالہسی، مطبوعاتین حرارتله تعقیب ائتدیگی موضوع ایندی بودور.

فقط بونا گوره کیسملرین باشی آچیلیب یالانچی پهلو انلارین بازاری رواج تاپمیشدیر. آختاریب گوشه و کنار دان اوزونو آذربایجانا علاقهدار گؤسترن چوروموش کور و کارلاری تاپیب اونلارین وجودونان ایستیفاده ائتمک ایستهییرلر.

آذربایجان خالقینین سیاسی حاقینی خاینانه یوللار ایله آیقلایب مجلس کورسولرینی ایشغال ائدن ایرتیجاعی نومایندهلر ده بیر آن حرکتدن ال چکمیرلر. سییاستین مرکزی چوخ قورخولو یئرله کئچمیشدیر. ریضا خانین گوردویو ایشی تکرار ائتمکدهدییرلر. وزیرلر هئیاتی و مجلس ایکنجی و اوچونجو سیرایا کئچمیش، داخلی ایشلره قاریشماغا صلاحیتی اولمایان حربی اورقانلار، حاکمیت سورمگه و اویوندا بیرینجی رولو اویناماغا باشلامیشدیر. مرکز و شمال اهالیسیندن توتولان ژاندارم و نیظامی قوهلره بئله اعتماد یوخدور. جنوبدان مرکزی شهرلردن قوه گتیریپ تهرانی بو واسیطه ایله بوغدوغونان سونرا بیزیم قاباغیمیزا مانیعه چبخارماغا جان آتیرلار.

بیز کندلرده ژاندارم مأمورلارینین یانددیقلاری اودون اساس مقصدینی بیلدیگیمیز حالدا، امنیتی ساخلاماغا وار قوه میزله چالیشیریق. ژاندارم باشچیلاری دیله امنیت طرفداری اولوب، مسالهنین صلوح یولو ایله حل ائدیلمهسینه حاضیر اولدوقلارینی بیان ائدیر، عملده ایسه بو گونه قدر بیر قدم بئله گؤتورمگه حاضیر اولمامیشلار. بیز مو عین ژاندارم رییسلری حاقیندا بیر سؤز دئمک، یا توهین و تحقیر آمیز سؤزلر ایشلتمک فیکرینده دئییلیک. لاکین عومومیتله، الده اولان دلیل و مدرکلر گؤستریر کی، بو واسیطه ایله کندلیلریمیزده هر جمرج و شوریش یاراتماق یولو ایله ایشه باشلامیشلار.

کندلیلری ووروب. دؤیمک، حبس و تبعید ائتمکله جانا دویوروب امنیتی پوزماغا وادار ائتمک ایستهییرلر. اگر بئله اولماسایدی، اونلارین وئردیکلری مینلرجه عریضه تائیرسیز قالماددی.

بو چوخ حساس و جیدی بیر مسالهدیر. بونا خالقیمیز چوخ دیقتله پاناشمالیدیر. فرورخون گوره بیلمه دیگی ایشی ژاندارم و کیلباشیلارینین ایله گؤرمگه چالیشیرلار. بونو دوشوندوبوموز اوچوندور کی، توهین و تحقیرلره اهمیت وئرمه ییب، کندلرده وجودا گلن بؤیوک ناراضیلیغین قاباغینی آلماق بو گونه قدر مو فوق اولموشوق. بوندان سونرا دا بو سییاستی بیز تعقیب ائدهجه ییک. لاکین اود ایله اوینایان شولوق سالانلار آپاردیقلاری سییاستین نتیجه سینی دیقتله دوشونمهلیدیرلر. کندلینی ناراحت ائدیپ، اونو سیخیب آیاقدان سالماق اود ایله اویناماقدا داها خطر لیدیر.

هر جمرج سالانلار اؤزلری ده اونون قوربانی اولماقدان یاخا قورتارا بیلملرلر. سعدینین حکیمانه سؤزونو یاددان چبخارما یین.

اگر صد سال گبر آتش فروزد، اگر یکدم در او اوقفت بسوزد1

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 45، آبان 21، نوایبر 3.)

1 ترجمه سی: آتشپرست یوز ایل اود یانددیرسا دا، بیر آن اونون ایچینه دوشدو کده یانار.

دردی دئییر چاره نی دانیرلار

تهران افکار عومومیه سی هله ده بیزیم شوعارلاریمیزین حقیقی روح و معناسینی دوروست آنلامامیشدیر.... اونون آدیغی معلوماتین سرچشمه سی هامان شابعه لر دیر کی، بیگانه لره ساتیلیمیش جاسوسلارین موردار ورقهارلرینده بیشیریپ، مجهول ایضالار آلتیندا ائشیکه چبخاردیرلار. موترقی و آزادیخواه روزنامه لره هله ده باغلیدیر. نشر اولونانلار ایسه، اؤزلرینه زحمت وئریپ بیغرض موخبیرلرینی آذربایجانا گؤنریمک، وضعیتینی یئرینده یوخلایب اوخوجولارا چاتدیرماق ایسته مییرلر. مرکزین "دموکرات" دؤولتی ده "آذربایجان" روزنامه سینی خالقین ایله چاتماغا قویمور. ایرانی شهر یوردن سونرا تام معناسی ایله روسوای ائتمیش آلتچیلیک و اورتولو سیاست ایسه تهراند حؤکمر مادییر. بونا گوره ده تهران اهالیسی بیلیم کی، بیز نه ایسته مییریک و نه اوچون موکون قدر تنز زاماندا ایالت و ویلایت انجومنلرینین تشکیل ائدیلمه سینه چالیشیریق.

بو ان بؤیوک خیانتدیر کی، تهران دؤولتی نامردجه سینه ایجرا ائتمکده دیر.

بونولا بئله هر دن بير حقيقت نوري مؤهومات و خورافاتين قالين بولودلاري آراسيندان گۆرسهنيپ. تظاهور ائدير. تئهران روزنامه لر ينده غئيري ايرادي اولاراق بعضي مقاله لره تصادوف اولور كي، اگر اوخوجو موصيف اولار سا بو مقاله لر دن حقيقتي بير درجه يه قدر باشا دوشه بيلر.

مثلا "داريا" روزنامه سي عوضينه چاپ اولونان "مظفر" روزنامه سينين 110 جو شوماره سينده "آذربايجانين ماجراسي" سرلؤو حطلي مقاله سيني گؤتورک، اگر مولا حيطه انتسه نيز، همين مقاله باشدان باشا انله حقيقتلر له دولودور كي، او حقيقتلري اينكار ائتمک هنج کيمه مومکون دئييلدير. لاکين يازيچي بو مقاله سينده دردلري سايماماغا ايکتيفا ائديپ اولارين علاجين آختارمير.

علاج ندير؟

بو باره ده صؤحبت ائتمه ليدير. علاجي بيز تاپميشيق. داها ايندي دردلري سايماق دؤورو کچميشدیر. جريان ايکينجي مرحله يه چاتميشدیر. بو مرحله ده اختي دردلري سايماماغا گيلنيگوزار ائتمگه صرف ائتمک اولماز. نه ائتمک لازيمدير؟ اونو دئمه ليدير كي، ناخوش تنزليله ساغالسین و اولوم ياتاغيندان دورسون.

بوندان باشقا آغالار چوخ نازیک بير نؤقطنه ي ياددان چيخارديرلار. بو حال بيزيم اؤز يازيچيلار يميز آراسيندا دا واردير. او دا بوندان عييارتدير، انله خيال ائديرلر كي، اگر بو دردلر اولماسا يدي آذربايجان اؤز سياسي و مدني حوقوقلاريني آلماماغا ايقدام ائتمه يه جک و بوروكر ائيزم و مؤهوم مرکزيتين منحوس رنژيمينه دؤزوب دا يانا جاق ايدي.

مساله نين کؤکو بوراددير. بيز موختاريتي يالنيز خرابچيليقلارين عوضيني چيخماق اوچون ايسته ميريك، بيز ايرانين ترقيسي و آذربايجانين سعادتني اوچون بو يولو ينگانه علاج يولو بيليريك.

بيزه آيدين اولموشدور كي. اگر آذربايجان خالقي مستقيم و مستقيل اولاراق اؤز داخيلي ايشلريني ايداره ائتمزه، هنج واخت سعادت و خوشبختليك گؤرمه يه جکدير. بيز مو عين ائتميشيك كي، اگر آذربايجان ايرمه يه آديملاماز سا، ايران خالقي ايستيدادين زنجيريندن خيلاص اولاي بيلمه يه جک و دموراسي اوصولو عملي اولما ياجا قدير.

دانيشيغي ميز بونون اوستونده دير. يازيچيلار يميز دا بونو اونوتما ليديرلار.

البته هاميميز ايرانلي بييق و ايرانا علاقه مندیک. لاکين بيز انده بيلمه ريك كي، ايران ليليق نامينه ايجازه وئرك كي، دؤرد نفر موسنييد بيلديگيني ائتسين و آذربايجان خالقينين باشينا اولمازين بلالاري گنير سين.

دفعه لر له يازديغي ميز کيمي، يننه ده دئييريك بيز اولجه اؤز ائوميزين ايچيني ايصلاح ائتمک، سونرا ايسه بوتون مملکتين ايشلرينه بير چاره آختاراييق. درديميز بودور.

(«آذربايجان» شوماره 46، آبان 14، نويا بر 5)

مصنوعی تعصوب

ائشيتيديگيميزه گؤره مورتعيلر و سئييد ضيبا دسته سي تئهراندا مصنوعی صورته تعصوب ايجاد ائتمک فيکرينده ديرلر. حسين اتکا، زهتاب و بو کيمي شيپادلاري پول واسيطه سي ايله توپلايب، آذربايجان ناميندن هايهوي سالماق فيکرينده ديرلر.

جمال امامي، سرتييزده، تقيلاه اسلامي نين بدبختليگي او يئره چيخميشدير كي، کور، کار، کثيف، تيريه كي و اوزون مودت دلخانادا عؤمور سورن حسين اتکا ايله ماجراجو، آنلاماز، لجوج، طاماحکار، کچخيال و نجيسدن نجيسراق اولان غلام حسين رضازاده نين اتگيندن ياپيشماغا و اوندان کؤمک گؤزله مگه مجبور اولموشلار.

فيرقه ميزين مؤحکم سيلله سي يالانچي په لوانلاري بيرلشدير ميشدیر.

امير نوصرت اسکندر ينين کچن گونهدک سرتييزده ني گؤرن گؤزو يوخ ايدي. سرتييزده ايسه بورنونو آشاغي ساليب «امير نوصرت ايله سالام علنيک ائدن آداملار ايله، من دانيشمارام» دئييردي. دوکتور موختهدی ايله تقيلاه اسلامينين تاريخي دشمن اولدوقلاريني آذربايجاندا

بیلیمین یوحدور. بونلارین فامیلی یاریم عصر تامام بیر- بیر ی ایله شدید و قانلی موباریزه آپارمیشلار. بو فامیلر بیر- بیرینین آداملارینی کافیر و قانی حالال بیلیر و هنج و اخت بیر- بیر ی ایله تماس توتمازلار. سرتبیزاده ایسه بو اشخاصین نظرینده ایلیسدن منفور حساب اولونوردو. اما ایندی بونلارین هامیسی البیر اولوب حسین اتکا و زهتاب واسیطهسی ایله آذربایجان خالقین سسینی بوغماق و قانونی حاقینی آیاقلار آلتینا سالماغا چالیشیرلار. بیز بو تشبوثلر، بو رجزخانلیقلارا، بو یالان بیرلیکلره گولوب اؤز ایشیمیزی تعقیب ائدیریک و بیزه ثابت اولموشدور کی، ایش تشکیلاندان، صداقت و ایمان اوزره توپلانان بیرلیکن آسلیدیر.

سرتبیزاده، امیر نصرت، ثقه الاسلامی و دوکتور موتهدینین ایتیحادی باش توتسا دا، مشهور روس تمثیلنویسی کریلوون یازدیغی (بالیق، اوردک و خرچنگین) بیرلیگی کیمی، آرابانی یئردن تکان وئره بیلمز. چونکی، اونلارین هر بیر ی بیر آیری مقصد تعقیب ائدیر و آرابانی اؤز یولونا طرف چکمه چالیشیر.

بیزیم فیرقه تشکیلاتیمیز ایسه همفیکیر، همسلسک و هم عقیده آداملاردان تشکیل اولوموشدور. بیز فیرقه میزین بیرینجی کونقره سینده چوخ آچیق و ساده بیر دلیل ایله دئمیشیک: فیرقه بیر مقصد و بیر هدف تعقیب ائدنلرین تشکیلاتیدیر.

اونون مرام و نیظامنی قبول ائده بیلیمینلر، بویوروب گنده بیلرلر. بیز کیمسه نی ایکراه و گوج ایله فیرقه یه چکمک فیکرینده دئییلیک. بو ساده و طبیعی سیاست نتیجه سینده فیرقه میز گوندن- گونه مؤحکم لشیب، متین و مؤحکم قملرله ایره لی گئدیر.

بیز تئهراندا هایکوی سالان آغالارا دئییریک، اگر سیزین دوغوردان دا آذربایجانا اورگینیز یانیرسا، بویورون، بو گوی، بو منیدان. بورادا خالقین ایچریسینده چالیشیب اؤز فیکرینیزین دوغرولو غونو ایثبات ائدین. دالدان بامباچا چیخارماغین معناسی یوحدور. آذربایجان مسالہ سی آذربایجاندا حل اولونا بیلر. تئهران اگر زیرک و چوخ قوچاق ایسه بویوروب اؤز کثافتکارلیغینی تمیزله ییب، دوزگون بیر دؤولت وجودا گئیرسین. اوندان علاوه حقیقی آذربایجانلیق تعصوبو تئهراندا یاشایان زحمتکش و کسبه آرسیندا آختار یلمالی دیر.

بیزیم دقیق حسابیمیزا گور، اورادا یوز میندن زیاده آذربایجانلیلار صمیم- قلبدن بیزیم طرفداریمیز دیرلار. سیز اونلارین آرسیندا گئدین، فارسجا نیطقه باشلا یین، گورون سیزه نه جاواب وئریرلر. اگر آذربایجانلی دیلی ایله دانیشماغا باشلا ساز اوندا اونلارین سیزه نیسبت بسله دیکلری احتیرامین لذتینی آلا سیز.

سیز مصنوعی فارسلیق تعصوبو ایله نیفرتدن باشقا خالق آرسیندا بیر نتیجه ائده بیلمز سیز. هله اؤزونوز بئله یاخشی فارسی دانیشماغا قادیر دئییل سیز. سرتبیزاده غلط دانیشماق قورخوسوندان بئش کلمه ده اولسا مجلس تریبونوندا صؤحبت ائتمگه جورأت تاپمامیشدیر.

جمال امامی ایسه فارسلا شمش، بلکه اینگیلیس لشمیش بیر آدم دیر، ثقه الاسلامی نین لهجه سی اوزاقدان فارس اولمادیغینی بیلدیریر. امیر نصرت فارسی دانیشا بیلمه مک قورخوسوندان سسینی چیخارمیر. بو آداملارین فارس موتعصبی کیمی مئیدانا آتیلمالاری عجا مسخره بازلیق دئییلدیر، ندیر؟

بیز فارس جاماعاتینی بیگانه لره اسیر ائدن استخر کیمی، یا لوبناندان ایرانا موهاجیرت ائدن جواهر الکلام کیمی یازچی لارین دردینی آنلامامیش دئییلیک. اونلارین داد- فریادی طبیعیدیر. چونکی، سوت وئرن آذربایجان ادلی اینکلری، آرتیق اونلارا سوت وئریمک ایسته میر. سوتونو اؤز عزیز بالاسینا صرف ائتمک ایسته ییر. لاکین بیزیم فارس لار دئمیشکن (کاسه از آش داغتر) 1 وکیل جیغاز لاریمیزین فارسلیق تعصوبو مزه لیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 47، آبان 15، نوایر 6.)

1 ترجمه سی: آشدان ایستی کاسا.

خالق اوز باشينا چاره اندير

بئش- اوج نفر ايستيفادهچي اونسوز دا آجلىق و ايشسيزلييه محكوم اولان خالقين آزوقه سيني چكيب آپارماقلا مصنوعى قحطلىك ياراتماق ايسته بيرلر. بو خصوصدا شهرىستانلاردا و تبريزين اوزونده فيرقه موزه موراجيعت انديب چاره ايسته بيرلر سايي گوندن- گونه آرتيب، وحشتناك بير وضعيت آلميشدي. اونا گور، دفعه لرله فيرقه طرفيندن دولت ايدارلرينه موراجيعت انديلدي. موتاسيفانه ايدارلرين باشيندا دورانلاردان، عيجز و گوز ياشلاريندان باشقا بير جاواب آلمادى. نهايت، ايشين قورخولو اولدوغونو نظره آليب اهالييه اوز واسيطه لري ايله بو خطرلي اويونا خاتيمه وئرمه لري تؤولصيه اولوندو.

او گوندن اعتيبارن، آذربايجان حودودندان ياغ، پندير، اون، بوغدا، قويون، ات، تويوق كيمي خاربار شئيلرينين چيخاريلماسى نين اهالي طرفيندن قاباغى آينماغا باشلادى. انشيتيديگيميزه گوره بو شئيلرين چوخوسو حتا ايران سرحديندن ده خاريجه گوندريلير ميش. صلاحيتدار اولان شخصلرين وئردىگي رقملىر چوخ قورخولودور. ايش بئله داوام ائتسه يدي، ياغين باتماني يوز تومنه ده تاپيلمازدي. هله ايندي بازاردا يئمه لي تميز ياغ تاپماق مومكون دئيلىدير. تفلوچيلر پيبي و باشقا ياغلاردان تجاوز انديب وازنلن، پارافين و گرچك ياغينا دا ال آتميشلار. پندير، سوت، قاتيق قابيلى ايستيفاده دئيلىدير. ياغ باها اولدوغو اوچون سوتو چرخه وئرير، اوزونو كره اوچون گوتورور، اونون دادسيز- تامسيز سويوندان پندير و يوغورت دوزلديب باها قييمته خالقا ساتماقدادير لار.

ميبانادا مينلر ايله قويون، ميبونلارلا يومورتا، تويوق و كاميونلارلا ياغ و پندير ساخلانيلميشدير. مثلن اورانين كاروانسارالاريندا اوج ميبون يومورتا مؤوجوددور كي، كندليلردن چوخ اوجوز قييمته آيب تئهرانا حمل انديرميشلر. ايندي تبريزين اوزونده يومورتانين بيرى بير ريبالدان يوخاريدير.

هئچ بير يئردن گليري اولمايان خالق بو مصنوعى باهاليجا دوزه بيلمز. تئهراندا موفته پول چوخدور. بوتون ايراني غارت انديب اورادا خرجه مين موفتخور لار هر قييمته اولسا يومورتا تاپيب زهرىمار انده بيليرلر. بيز گوزوموزون قاباغيندا خالقيميزين آجيدان اولدورولمه سيينه دوزه بيلمريك. احتيكار و خالقي آجليغا محكوم اندنلرين جاوابي اودور كي، بوستاناباد و واسمينج، توركمناچاي و ميبانا اهاليسي وئريرلر. بير ميتقال ياغ، بير باتمان بوغدا، بير باش قويون، بير حلبى پندير خاريجه چيخماياجاقدير.

بودور خالقين آرزوسو. بودور بيچاره لري آجيدان اولدورمك ايسته مين ايستيفادهچيلرين جاوابي.

تيجارت مالينا ايسه، اگر اهتتيكار و آزوقه جنبه سي اولمازسا، مانع اولونماماليدير. مثلن، فرش، خوشكبار، بادام و بو كيمي شئيلري آزاد بير صورتده آپاريب دونيا بازارلارينا يئتيرمگين ضرري يوخدور.

مير جعفر پيشه وري

(«آذربايجان» شماره 47، آبان 15، نوياير 8.)

دوشمنين حيله سيني آنلاماق لازيمدير

فيرقه ميزين شديد موقابومتي و جيدي متانتي سايه سيينه خاريجده قوپارديقلاري مصنوعى توفاندان مايوس اولان دوشمنلريميز آخير گونلرده سيياستلريني ديشمگه مجبور اولموشلار.

بونلار تشكيلاتيميزي ايجريدن گوجدن ساليب، داغيتماق فيكرينده ديرلر.

بيز بو كئيف سيياستي آنلادىگيميز اوچون اونون دا چوخ تنز بير زاماندا ساده واسيطه لري ايله قاباغيني آلماعا ايمكانيميز واردير.

بونولا بئله يئرلرده فيرقه رهبرلرينين گوزونو آجيب اولنلاري باشا سالماق لازيمدير.

سئييد ضيائين گوندرديگي پوللارا ساتيلميش آچاق عونصورلر مملكتي هر جمرج و قولچوماقليغا چكمله چالیشان بعضي مقاملارين سايلهري ايندي بير يئره البير اولوب چاليشماقدا ديرلار.

الديغيميز معلوماتا گوره تهراندان غير نيظامي لياسدا مزاجي قولدورلوق و ديكتاتورلوقا ماييل اولان نئجه افسر گلميش، فيرقهميزه ياخين اولان آداملارا ياناشيب، بو واسيطه ايله موحيطي زهر لهمله چاليشيرلار. سئييد ضييا آداملاري مخصوصن بو آخير گونلرده بو افسرلر ايله سيخ رابيطه گيريب، فيرقهميزه سوخولماغا تشبوث انديرلر. بونلاردان علاوه شهر يميزي تاني ييب فيرقه نين مهشور عوضولري ايله سابقه و آشياليغي اولان بير چوخ ناجاوانمرد آداملارين تزليله و اريد اولدوغونو و اولارين جورجور واسيطه ايله اوزلرينين شو عارلار يميزين بعضي سينه طرفدار گؤستر مهلري فيرقه نين نظر يندن گيزلي ساخلانيللا بيلمه ميشدير.

بونلاري تانماق فيرقه ايشچيلري اوچون چوخ مو شكولدر. اولار چوخ يومشاق و حاق به جانيب لحن ايله سيزه ياناشير. مثلن، انجمن ايلتي و ويلايتي، يا مجلس اينتيخاباتيني تمجيد اندير. اونون باشلانماسي حاقيندا حرارتلى دليلر گتيرير، فقط دليل مساله سينين لازيم اولما ديغي مئيدانا چكيب، اوندان تجزيه كيمي، يا آذربايجانين ايراندان آيريليب باشقا بير اولكه يه ياپيشديريلماسي كيمي معنالار چيخارير. بو واسيطه ايله سيزين قلبينيز ده شوبه يار اتماق ايسته يرلر.

يا بر عكس، دليل مساله سي ايله يوزده يوز طرفدار ليق انديب مجلس اينتيخاباتيني و ايالت انجوميني آيري معنادا تفسير انديب، اوزو اوچون بارماق يئري قويور و قولاق آسانلارين ذهني قارالديب فيكريني زهر لهمله چاليشير.

حتا، اليميزه مدرک و دليل وار كي، تهراندان گولو ميقداردا پول آليب گلن ماجراجولار فيرقهميزه چوخ سول سوزلر ايله سوخولوب فيرقه رهبرلريني ساغ و مو حافيطه كار سيياست آپارماقدا موته يم انديرلر.

بونلار يئر بؤلگوسو، جومهوريت و سرمايدارلاري مو ائتمك شو عاري ايله فيرقهميزين ايجينه سوخولماغا، فيرقه نين ساده عوضولريني ناراصي سالماغا چاليشيرلار. مخصوصن ژاندارملارين كندلرده گوردوكلري ايشلر نتيجه سينده كندليلر آراسيندا چيخان ناراضيليقدان خاينانه بير صورتده سو ايستيفاده اندنلر ده آز دئييلدير.

بير آياغي شيد، كولا هبردار ليق ايله اوزونو تبليغات ايدار مهي نين نو ماينده سي آدلانديران كاتوز يانين خيانت دوكانيندا، بير آياغي دا فيرقهميزين بينالاريندا اولان آداملارين گوردوكلري ايشلر و اينتيشار و نرديكلري خبرلر ده بيزيم نظر يميزدن مخفي دئييلدير...

آذربايجانين چورگيني ينيب آذربايجان خالقينين و نرديكلي مالييات ايله فاحيشلر كيمي بزنيب- دوزه نيب كوچه يه چيخان خاين مأمورلارين دانيشيقلاري غير رسمي اولسا دا، بيزيم اوچون مدركدير. گورونور، دوولت دستگاهي اوز وظيفه سيني تاماميله اونودوب، بي طرفليگيني الدن و نر ميش، سياسي بير فيرقه حالينا دوشوب بيزيمله بير فيرقه كيمي موباريز ميه باشلاميشدير.

بو كيمي وظيفه سيني تانمايان مأمورلارا بيز بو گونه قدر هئچ بير سوز دئمه ييب، اولارين ايشلريني فقط يادداشت انديب ساخلا ماغا قناعت ائتميشيك. اولار ايسه بيزيم متانت يميزدن و اعتينا ائتمگ يميزدن سو ايستيفاده انديب جر يلمسكه داوام انديرلر. ايش بئله گندرسه بيز ناچار اولوب اولارين گوردوكلري ايشلري آچيب مئيدانا قويماغا مجبور اولاجاييق.

بيز فيرقهميزين صلاحيتدار ايجلاسار يندا آچيق و آدين بير دليل ايله دئمشيك: هموطنلر يميزين هاميسي هر لياسدا، هر شوغل و هر ايشده اولور- اولسون دوست توتوروق. سرباز، افسر مادام كي، اوز وظيفه سيندن كنارا چيخماييب، بيزيم قارداش يميزدير. بيز آرزو انديريك، آرتن شيميز فقط خارجي دوشمنلر علنيه يه ايشله ديله و مملكتين سرحديني ساخلا ماغا قادي ر اول. آرتن شي مملكت اهالي سي و هموطنلر علنيه يه ايشلتمك، اوندان بو و يا ديگر فيرقه ضيدينه ايستيفاده ائتمك خيانتدنر...

موتاسيفانه بعضي مقامات بونون خيلا فينا اولراق آرتنش دستگاهيني سياسي بير فيرقه شكلينه ساليب، اوندان ايرتيجا عي ايستيفاده لر ائتمكده يرلر.

ريضا خان بو بويوك بيدعتي قويماقلا ايرانا بويوك خيانت ائتميشدي. همين بيدعت نتيجه سينده ايدي كي، كريم آغالار، خدايار خانلار و احمديلر كيمي اوغرو لار بوتون ايراني سويوب، غارت ائتمكله ميليار دلار الده ائتديلر و او ميليار دلاري ساخلا ماغا علاقمند اولوب سرباز ليق وظيفه سيني ياددان چيخارماقلا اولكه نين حياتيني تهلكه يه سالديلر.

ريضا خان سيياستيني تكرار اندنلر گنچميشدن عيبرت آلماليديرلار. افسرلري غير نيظامي پالتار گنيديريب دموكرات فيرقه سي ايله سيياسي موباريز ميه گوندرمك آرتنش خيانتدير. بو ايشي گورن خاينلري خالق اوزو آراييب، تاييب، روسوي ائتمه ليدير.

بو سوزلري يازماقدان مقصد كيمسه ني تحقير ائتمك دئييلدير. بيز ايسته يرليك، فيرقه عوضولر يميز بو ايشلري بيلسينلر.

ایکینجی دؤوره نین شو عارلاری

مرکزی کومیتەنین عومومی ایجلاسی اوچ جیدی جلسەدن سونرا خاتیمه تاپدی.

بو ایجلاس یئرلرده کومیتەلریمیزین نیظامنامه اوزره تشکیلی نین قورتارماسینی قئید ائتدی. ایندی تشکیلاتیمیز آذربایجانین بوتون شهر و قصبه لرینده قانونی مرکز لر ووجودا گنیردیگینی اعلان انده بیلر. کندلرده ایسه حومه کومیتەلریمیز وه حوزملریمیز آز دئییلدیر. لئیکن بو حوزره و کومیتەلرین تامامیلە مؤحکملاشیب اینتیظاما دوشه بیلمەدیگینی نظرده دوتماق لازمدر.

بونا تشکیلات ایشلری ایله مشغول اولان فیرقه ایشچیلری آرتیق جیدیتله دیقت اندیب چوخ تنز بیر زاماندا اونلاردا نظره چارپان نوقصانلاری رفع ائتمەلیدیرلر. بیز ایندی دئییه بیلریک کی، فیرقەنین ایسکلنتی یا چوبندلیگی مؤحکم بیر صورتده قورولوب قورتارمیشدیر. لئیکن بو کافی دئییلدیر. بینانین تامامیلە قورولوشو، اونون خلقي تشکیلات آلتینا آماق، اونا رهبرلیک ائتمک واسیطه لری ایله مومکون اولاییلر. بو چوخ بؤیوک و چوخ آغیر بیر وظیفه دیر. بو وظیفه نی انجام وئریمک اوچون فیرقه "حوزملره دوغرو" شو عارینی مئیدانا آتیر. مخصوصن کند حوزملرین چوخ جیدی صورتده نظرین کنچیریب بیر آیا دک بوتون فیرقه عوضولری عوضولوک حاقلارینی ادا ائتمکله بر ابر عوضولوک ورقه سی اله ائتمەلیدیرلر.

فیرقەنین داخلی ایشلره مشغول اولماسیندان سوا ایستیفاده ائدن ژاندارم و مورتجع قورولمیرین بعضی کندلرده فیرقه تشکیلاتینی فیشار آلتینا آلیب، حوزملریمیزین تعطیلینه سبب اولموشلار. بو حوزملری تازادان مؤحکم اساس اوستونده قورولوب ایشه باشلامالی و اونلارین قاباغینا چیخا بیلن هر بیر موشگولاتی رفع ائتمک اوچون جیدی تدبیرلر گؤرمەلیدیر.

بیز موکرر یازمیشیق کی، حوزمه سیز ایش قاباقدان گنتمز. مخصوصن قصبه لر و شهرلرده بو ایشی بیرینجی فیرقه وظیفه سی حساب ائتمەیلر فیرقه یه بؤیوک ضربه وورورلار. کارخانا حوزملری ایسه بونلاردان داها موهمدور. حوزمه سی اولمایان کومیتەلر سرباز سیز افسر کیمی ایسمی- شریفیندن باشقا بیر قوه یه مالیک دئییلدیر. بیزیم گوجوموز خالقدا اولدوغو اوچون خالقی فیرقه یه باغلابان فقط حوزملر اولاییلر.

بوندان داها بؤیوک، داها موهم و داها آغیر وظیفه میز خالقین تقاضالارینی انجام وئریمکدن عیبارتدیر.

حوزملرین مؤحکملمه سی و فیرقەنین تکاملی فقط مئیدانا آتیلان شو عارلارین ایجرا سینی تقاضا اندیر.

بو گونکو شو عارلاریمیز انجوملرین تشکیلی و اون بنشینجی مجلس سنچگیلری نین سریع بیر صورتده باشلانماسیدیر. بو ایش بؤیوک سیاسی بیر ایشدیر. او، فیرقەنی خلق ایله یاخینلاشدیریب، اونون حقیقی رهبری مقامینا یئتیرمیلن بیر ایشدیر.

هئچ بیر سیاسی فیرقه تک اوز عوضولری نین ایله ایستەدیگینه نایل اولاییلر. داها آرتیق خلق ایشلرینه قاریشیب خلقین آرزولارینی داها دا گنیش داییره ده آنلابیلر اونلارین عملی اولماسینا چالیشارسا، او فیرقه خلقه داها یاخینلاشیب، اونون بیتمز- توکنمز قودرتیندن ایستیفاده انده بیلر.

ایکینجی دؤوره ده فیرقه ایشچیلریمیزدن بونو طلب اندیریک.

سۆزون قيساسي داها ياخشى اولار: بيزيم ايکينجي دؤورده انجام وئرمجگيميز وظيفه لرین بيرينجيسي يئرلرده آشاي تشکيلاتي يعنى حوزة و حومه کوميته لريني مؤحکمتک.

ايکينجي بؤيوک ميتنقلر و گننیش کونفرانسلا واسيطه سيله انجمنلر و مجلس اينتخاباتي نين معناسيني آنلا ديب و اولار ی بو يولدا موباريزه يه حاضيرلاماقدان عيبارتدير.

بیر سؤزله قورولوش دؤورہسی خاتيمه تاپيب و تبليغات و عمل دؤورہسی باشلانميشدير.

بو گوندن اعتبارن فيرقه سياسی قودرت کسب ائتمک يولوندا موباريزه ائدير. سياسی قودرت انجمنلر و مجلس نوماينده لرین نين آز ادیخاه و دموکرات شخصلردن اينتخاب اولونماسی سایه سينده کسب ائديله بيلر. بونو هئچ بير فيرقه عوضو اونودا بيلمز.

میر جعفر پيشه وری

(«آذربایجان» شماره 47، آبان 20، نوایبر 11.)

آذربایجانین ثروتی آذربایجاندا قالمايدير

بیزیم مؤحکم و عملی شو عارلاریمیز میلنیمیزین محوبنه چالیشان دوشمنلری آجیقلا ندیریب اولار ی دیوانه لر کیمی معناسیز حرکتلر بوروزة وئریمک و منطقیسیز سؤزلر دانیشماغا وادار ائتمکده دیر.

ائشیتدیگیمیزه گؤره سئید ضییا دسته سی و آذربایجانا اوزونو کفیل گؤستریمک ایسته یین بئش- اوچ یالانچی پهلوان آخیر واختلاردا سادلؤوح و هئچ بیر سیاسی ایش ایله علاقه سی اولمایان بازار جامعاتینی چکیب تهرانا آپارماغا چالیشیرلار. بیز البته ائوینی، زیندگانلیغینی، کسبی تیجارتینی ترک ائدیپ تهراندان مورجع فارسلا رین توهینی و تحقیر آمیز حرکتلرینی اوز خالقینین قارداشلیغینا ترجیح وئرن آدمالارین گنتمه سیندن چوخ دا تأسوف ائتمیریک. اولار چوخ تئز بیر زماندا گوردوکلری ایشین ضررینی حیس ائدیپ، پئشمان اولاجاقلار. بو پئشمانلیق اولار اوچون فایداسیز اولا بیلر. بو بیزه مربوط دئییلدیر. بیزیم نظریمیزی جلب ائدن ایشین آیری جهنیدیر. تهران بیزیم ثروت و ارلیغیمیزی بو واسیطه ایله الیمیزدن آماق، اولکه نی فقر و- فلاکت سؤوق ائتمک ایسته ییر. فیرقه میز بو جیدی مسالهنی نظرده توتمايدير.

بیز ایشه باشلا دیغیمیز زمان دوشمنلریمیزین گؤستریمکلری عکسول عملی اونوتما میشدیق. چوخ گؤزل بیلیردیک کی، اولار بیزیم قاباغیمیزا جوربجور انگلر چخارا بیلرلر. مخصوصن، مصنوعی ایشسیرلیک یارادیپ، خالق آراسیندا وحشت یار اتماقلا اللرینه باهانا سالیب خالقین مالینا و حئیثیتینه ال اتماقلا سودان بالیق توماق کیمی آچاقلیقدا اولارین ماهیر اولدوغونو موکرر ایتماحان ائتمیشدیک. اونا گؤره امنیتی ساخلا ماغی، خالقین مال، جان و حئیثیتینی قوروماغی اساس بیر شو عار اولاراق تعقیب ائدیپ عملن هر یئرده باش وئرن هر جمرجین قاباغینی آماغا اولدن تدبیرلر گؤرموشدوک.

آذربایجان خالقینین دوشمنلری ایسه بو زحمتی پوچا چخارماق یولوندا ایکی آی تامام وار قوملرینی صرف ائدیپ جوربجور اویونلار اوینادیلار. لاکین بیزیم تصمیمیز خللنا پزیر ایدی. ایندی دوشمنه هئچ بیر باهانا وئر مه ییب، باشلا دیغیمیز بؤيوک ایشی متانت و خونسردلیک ایله تعقیب ائدیپ فیرقه نی مؤحکم پایه و اساس اوستونده قویماغا موقوف اولدوق.

ایندی خالقی قورخودوب بو واسیطه ایله ثروتیمیزی چکیب آپاران خایانه سیاست ایله جیدی صورتده موباريزه ائتمک زمانی گلیب چاتمیشدیر.

بو ایشده دخی متانت و خونسردلیگی حیفظ ائتمک لازیمدیر.

دوشمنلرين تۇرتديكلري وحشت و قورخونو اورتادان قالديرماق و خالقي فيرقهميزين شو عارلارين حقيقتينه اينانديرماق اوچون شهرلرده تېليغات ايشيني گوجلنديرمك لازيمدير.

بو ايش چوخ ضعيف بير حالدادير. مركزي كوميتهميزين عومومي اجلاسي كونفرانسلار و منتينقلر تشكيلييه اجازه وئرميشدير. آرتيق فيرقه داخيلي ايشلريني يولونا قويوش، كافي ميقداردا فيرقه سياسي ايله آشينا اولان آداملار يئتميرمگه موفوق اولموشدور.

بو گوندن اعتيبارن تېليغاتا گيريشيب، شو عارلاريميزي خالق اوچون بۇيوك اجلاسلار و گنئيش ميتينقلر واسيطهسي ايله ايضاح ائتمهلي و خالقين گوزونو آچيب اونو پئشمانليق توره دن ايشلردن قايتارماليدير.

هرگاه بو ايش بير قدر جيدي شكل آلاسا، يعني خالقي وحشته سالان عونصورلر وطنميزين ثروتيه چكيب اپارماقدان ال گوتورمزلسه، اونها خالق اوز گوجو ايله بو ايشين قاباغيني آلماليدير.

آذربايجانين توليد ائنديگي ثروت اونون دوغما خالقينين احتياجلاريني رفع ائتمگه صرف اولونماليدير. بونون علئيهينه چالیشان خاينلره دنئين: بيز اولومه محكوم اولساق دا اوز وطنميزده، اوز آنا يوردوموزدا دفن اولماغا ايقتيخار ائديرىك.

مير جعفر پيشه وري

(«آذربايجان» سوماره 52، آبان 21، نوياير 12.)

كارلار ائشيتسين، كورلار دا گورسون

بیر آيين اچريسينده فيرقهميزين دفترينه و روزناملر يميزين ايدار سینه ميندن آرتيق شيكايهت عريضه لري گلميشدير. بو عريضه لرده دولت مأمورلارينين و اونلارين تجهيز ائنديكلري اشرار و جلاد دستلرينين آذربايجان خالقي ايله ائنديكلري وحشيانه رفتار چوخديري و جانلي بير صورته تنظيم ائديليب، خالقميزين گوز ياشلاري ايله زيبنتلنميشدير. سيز اگر بير و يا ايكي گون ايدارلر يميزه گليب، بو عريضه لري كتيرن آذربايجانلار يرين قياقه لرينه باخساز اونها بيزيم قلبميزين يانديغي، ويجدانيميزين عوصيان ائنديگينين سببلريني آتلارسيز.

آذربايجان خالقينين ديليني باغلايب، اونو ظولم و فيشار نتيجه سينده محو ائتمك فيكرينده ديرلر. دموكرات دنيا و اونون شهر يميزده اولان نومائنده لري بو فجايئعي و وحشيليك لري اگر گوره بيلميرلسه، اونها اوز آزاديخواه و دموكرات خالقلا رينين اونلارا تاپشير ديقلا ري وظيفه ني لاييقبنجه يئر ينه يئتميرمه دكلري اوچون ويجدانن و اخلاقن بشريت موقابيلينده مسؤلدورلار. اگر گوروب، ائشيديرلسه بس نه اوچون اونو اوز ميلتلا رينين و اوز روزناملر ينين نظرينه يئتميرمك ايسته ميرلر.

خالق محو اولونور. اينسانلارين وارليغي و حئيئتي آياقلار آلتيندا تاپدالانير. بو اينديكي عصر اوچون ننگدير. بو عصرده مومدين ميلتلا رين عالي مقام نومائنده لر ينين ياشاديغي بير اولكده خالقين دوداقلار يني كسير، دريلريني سويورلار. كچن نومرده اوچ يا دورد ياشلي قيزين ژاندارم سرنيزه سي ايله اولدورولموش جسد ينين قراوورونو اينتيشار وئرديك. او بير يري گون ژاندارم مأمورلارينين بير كندليني چكمه آلتيندا ازيب حياتينا خاتمه وئرديگي خبري يازديق. اوچ نفر ي اولدوروب، دوقوز نفر ي آغير صورته يارالايان صادي ق موجه دي آزاد بير صورته تبريزين كوچه و خيابانلار يندا گزيب، سينه سين ي داه قباغا وئرمكده دير. عدليه پول آليب بۇيوك جينايتكار ي بور اخميش، دادسيان ايسه، ميز ينين داليندا كاغيز لار و پرونده لر اچريسينده غرق اولوب قالميشدير.

سردوددا بربريت دورمه سين نين آغير وحشيتيني آنديران جاوان اوشاقلارين دوداقلار ينا داغ باسماق افسانه دنيل، حقيقتدير. بو حقيقتي اورتوب باسديرماق اوچون تهران دولتي آذربايجان روزنامه سين نين تهراندا اينتيشار يني قدغن ائدير و خالقين گوزونو باغلايب، قولاغيني كار ساخلاماق ايسته ير.

قوي بوتون دونيا بيلسين و آذربايجانين مركزينده ياشايان موتمدين دؤولتلرين نومائندهلري گوزلريني آچيب گورسونلر كي، تئهران دؤولتي آذربايجان خالقيندان اينتيقام چكير، اونا آز ادليق عوضينده جلالداردان، قاتيللردن حيمائت ائدن، اونلارين جينايتلرينين اوستونو اورتن خاين عدلييه مأمورلاري، جاني ژاندارم رييسلري، وحشي و قان ايچن بخشدار و دهدارلار وئر مكدهدير.

بیز بو گوندن اعتبارن جينايت قوربانلاريني موتمدين اولكله لرين نومائندهلرينين قاپيلارينا گوندرمگه مجبوروق. قوي بوتون دونيا بيلسين كي، آذربايجاندا قانون و عدالتدن بير اثر يوخدور. تئهران حوكومتي و آز ادليغي محو ائتمگه چالیشان مورتجلر خالقيميزي آياقلار آلتيندا محو، نابود ائتمك فيكريندهديرلر. قوي هامی بيلسين كي، آذربايجان خالقي اوزونون داخلي ايشلريني ايداره ائتمگه بشريت موقابيلينده مسئولدر.

قوي منشور آتلانتیک کیمی ميلتلر آز ادليغينين اساسيني تعقيب ائدن سندلرده بو جينايتلري تبرئه ائتمك اوچون مادهلر و دليللر تاييب گوسترسينلر. آذربايجان خالقي بو وحشيلكلره باخماييب ياشاياجاق، اوزونون رهبري اولان دمokrat فيرقهسي نين بايراغي آلتيندا ظولم و آثارت خاتيمه وئر مكدهدير.

مير جعفر پيشه وری

(«آذربايجان» شماره 53، آبان 22، نويابر 13.)

بیز اوز آناديليميز ايله اوخومالی ييق

يولداشيملا خياباندا گوروشدوك. اونون ايله برابر يول گندركن، اينتيفاقن سياستدن سوز آرايا گلدي. منيم بو يولداشيم بير آز جورأتلي اولدوغونا گوره او بيرري آداملار كيمين سياسي سوز دانيشماقدان او قدر چكينمز. يولداشيم آذربايجان دمokrat فيرقهسينين باره سينده اوز علاقه سيني دئيرك فقط بو جهتن كي اوز آناديليميز ايله دانيشماق و يازماق ايسته ييريك بير آز اعتبار ائتمگه باشلادي.

- آخي جانيم! توركوجه كي، ايش اولماز! مثلا توركوجه سيز نچه كيتاب يازا بيلرسيز، نچه اوخوماق اولار؟

سونرا موعولون ايستيلاسيندان بير شمه دئيرك گيلايه ائلمگه باشلادي... من چوخ تاسوفه ايسته ييرم بو باره ده اوز آنا ديئلرينه بدبين اولان آداملار اعتبار ائتمكله برابر بو جور قورخولو بير فيكردن عمله گلن پيس نتيجه ني شرح وئر. تاسوفلي يم بو بابتدن كي، بو جور سوزلري دانيشان آداملار آذربايجانلي اولار. اول اوز ميلي خصوصيتلرين آياق آلتينا سالماق ايسته ييرلر...

ريضاخان دؤور هسنيين سياستي آذربايجان باره سينده ايستعماري بير سياست ايدى. بيت آز ديفت ائله سك بو موضوع كاميلن آيدينلاشار:

كئچميش بين الميلا موحاربه قورتارديقدان سونرا دونيادا بؤيوك بير تغييرات اوز وئردي، روسيه اولكله رينده تئزارين مطلق حوكومتي محو اولاراق سوسياليزم اوصولي روسيه اوزرينده حياتا كئچدي و يئني بير سياست دونيادا اينكيشاف ائتمگه باشلادي.

ايمپرياليسيت دؤولتلر اونون اينكيشاف و توسيعه سينين قاباغين ساخلاماق اوچون مجبور اولدولار اوزلرينه بير امنيت حريمي دوزلديب و آرادا بؤيوك سرحدلر ايجاد ائتسينلر. مثلا سوسياليزم اوروپادا نوفوذ ائتمه مگيندن اوترو آلمانيدا نازيسمي وجودا كئيرديلر...

همين مقصدي نظره آلاراق ريزاخان موعين بير شرايطه مخصوص دستورلار ايله ايرانين حوكومتين غصب ائندي. گوردوبوموزه گوره ريزاخان دؤورونده مشروطيت تعطيل اولدو، آذربايجان خالقي بو مشروطه ني اوز جاوانلارينين قانلاري موقابيلينده آديسا اونلاري ريزاخان حوكومتي تمام ميلي حوقوقلاريندان محروم ائندي، بونون ايكي عيلتي وار ايدى:

اول با اينكي ايراندا سوسياليزم وجودا گللك اوچون هنج بير شرايط يوخدور، يئنه ده بعضيلري بونو دوشونمه ييرك اوز عالمرينده خالقي فيشار آلتيندا ساخلاماغيان سياسي نوفوذلارين قاباغيني آماق ايسته ييرديلر.

ایکینجی، تاریخی مدرکلره گۆره آذربایجان خالقی تامام غاصیب حؤکومتلرین نیفرتلی رژیمنه قارشی عوصیان ائتمیشدیر و دونیالارجا زحمت ایلن آدیغی مشروطه‌نین آسانلیق ایله تعطیل اولماغینا راضی اولمایردی.

ریضاخانین حؤکومتی آذربایجانین اؤز حوقوقونو اله گتیرمک اوچون قیام ائتمکدن جین دمیردن قورخان کیمین قورخوردو. بونا گۆره آذربایجان باره‌سینده ایستعماری شوم سییاستلری ایجرا ائتمگه باشلادی، مدرسه‌لرده تورکی دانیشماق شرعی بیر مانعه اولدو. فارس دیلینده مدرسه‌لردن اوتیری یازیلان کیتابلار باشدان-دیبه یالان، موزخرف کیتابلار اولدوغو اوچون گون-بگون بیزیم موحصلیلریمیز حقیقی تاریخی وقایعدن اؤز آنادیللرینده اولان ادبیاتدان اؤز یئرلرینده یاشایان بؤیوک قهرمانلارین و پیشوالارین شرعی حالین بیلمکدن خیرسیز اولاراق ققری سیاسی و مدنی طرفینه سؤوق اولدولار...

بیز آذربایجانجا یازماغا و اوخوماغا مآدون اولماق اوچون اؤز میلی نوبوغوموزو، ایستعدادیمیزی بو ایگیرمی ایلین عرضینده الدن وئردیک.

آذربایجان باره‌سینده ایستعماری سییاست بو باره‌دن صیدق اندیر کی، 5 میلیون فعال، موستعد آذربایجان خالقینی اهانت و تحقیر ائتمک بیر اندازه چاتمیشدی کی، اولاری اؤز آنادیللرینی دانیشماقدان ممنوع ائتمیشدیرلر، یعنی دیللرینی باغلامیشدیلار.

آچیق دئییم: بیزی اؤز لرینه نؤکر حساب اندرکن آنامیزین قوجاغیندا اؤیریشدیگیمیز دیلیمیزی، گنیش و ووسعتلی ادبیاتیمیزی توقیف ائتمیشلر...

آیا بو اهانت دئیلمی؟!

چون بیلیردیلر بو جینایتدیر، بونا بینان آیری بیر سیاسی عملر ایله اؤز مقصدلرینی ایجرا ائدیله:

مدرسه‌لرده اولونان تعلیمات هر بیر جهتدن موستقیل بیر میلّت اوچون فایداسیز اولماغینا گۆره بیزیم حقیقتی درک ائتمگه ایمکانیمیز یوخ ایدی، بیزیم موحصلیلر 12 ایل بورادا زحمت چکندن سونرا مجبور اولدولار تئهرانا گئتسینلر.

تعلیمات بورادا و تئهراندا بو اساس اوزرینده عمله گلیرده کی، هامینین دیلی فارسیدیر! اگر بیر میلّت فارس دا اولماسا گرک اونو فارس ائتمک، مصنوعی فارسی زبان دوزلتمک!..

بونلار مووفق اولدولار کی، بو جور طرز- تعلیمات و تبلیغات واسیطه‌سی ایله بیزیم میلی شعوروموزو محو ائتسینلر و حتّی بیر عیده نی اؤز ایچیمیزدن ووجودا گتیردیله کی، اولار اؤز میلی ویدجانییمیزی آرادان آپارماق اوچون پارازیت اولسونلار و بیر اندازه کیمین نتیجه آدیله. اولارین مقصدلری بو ایدی کی، بو واسیطه ایله آذربایجان خالقینین نیفرتی‌نین اینفیجاریندان جیلو وگیرلیک ائتسینلر، آذربایجانین تاریخی شرفین، میلی آداب و روسومونو پرده دالیندا ساخالسینلار. چونکی ریضاخانین ایستعماری نیتلرینه آذربایجان خطرناک ساییلیردی و اونون اربابینین منافعی خطرده واقع اولوردو...

منیم بولداشیم ف... او ایجتیماعی پارازیتلردن بیریدیر. آیا اونون تقصیری وار دیرمی؟ منیم نظریجه یوخ! آما منیم بو بولداشیم و آیری بو جور آدمالار اؤز میلی وظیفه‌لرین، تاریخلرینین موقابیلینده موقصیر اولار بیلرلر، بیز گرک میلی ایستعدادیمیزین اینکیشافیندا جیدی بیر صورتده چالیشان اؤز ووسعتلی معاریفیمیزدن و ادبیاتیمیزدان ایستیفاده اندرک، میلی ویدجانییمیزی تقویبت اندرک گلجهک نسلیمیز اوچون گنیش و مطلق آزاد بیر شراییط یاراداق!

بیزیم جوانلار دا گلجهکده آذربایجان خالقینین نظرینده نیفرتلی اولماق اوچون گرک اؤز میلی بورجلارینی ادا ائتسینلر، بیزیم اوچون بؤیوک عار دیر کی، اؤز-اؤزوموزه دوشمن اولوب و تاریخده پیس آد قازاناق. بیز تامام میلی و ایجتیماعی حوقوقلاریمیزی تحصیل ائتمکله برابر اؤز شیرین دیلیمیزی ووسعتلندیره‌رک اونو حیفظ ائده‌جگیک. آذربایجان خالقی بیزدن چوخ چوخ وظیفه‌لر گؤزله‌یر. بو وظیفه‌لری ایجرا ائتمکده قوصور ائتسک تاریخ بیزی سرز نیش ائده‌جکدیر...

فتحی خوشگنابی

("آذربایجان" شماره 53، آبان 22، نوایر 13)